

Александр Мудри

ПОЛЬОДІЛСКА ЛЕКСИКА РУСНАЦОХ У ВОЙВОДИНИ

ЕДИЦІЯ
ИНОВАЦІЇ
ВЛАДИМИР
ГАРЯНСКИ

**ЕДИЦІЯ
ИНОВАЦІЇ
ВЛАДИМИР
ГАРЯНСКИ**

ISBN 978-86-89945-01-0

**Польоділска лексика
Руснацох у Войводини**

Видаватель
Завод за культуру войволянских Руснацох

За издавателя
мр Сергей Тамаш, директор

Лектура
проф Михайло Фейса

Автор мастер работи
Александер Мудри

Подобово графичне ришене
Игор Орсаг

Друкарня
«АлфаГраф» Петроварадин

Место и рок друкованя
Нови Сад, 2014.

Тираж: 100

Публикация реализована зоз потримовку
Покраїнского секретаријата за культуру
и явне информоване Влади АП Войводини

Публикација је објављена уз подршку
Покраїнског секретаријата за культуру
и јавно информисање Владе АП Војводине

Александр Мудри

**ПОЛЬОДІЛСКА
ЛЕКСИКА
РУСНАЦОХ
У ВОЙВОДИНИ**

ЗАВОД ЗА КУЛТУРУ
ВОЙВОДЯНСКИХ РУСНАЦОХ

Зміст

1.	УВОД	9
1.1.	Тема и предмет вилгєдованя.....	9
1.2.	Терминологийни розгранїченя.....	12
1.3.	Предходзаци вилгєдованя на тоту тему у славистики и русинистики.....	14
1.4.	Основни вилгєдованя у тей роботы, ведно зоз корпусом.....	18
2.	СЕМАНТИЧНА АНАЛИЗА ПОЛЬОДЇЛСКЕЙ ЛЕКСИКИ	29
	А ПОЛЬО	
2.1.	Часци поля.....	29
2.2.	Опис, характеристики жеми.....	31
2.3.	Польо по дїйствованю елементарних непогодх.....	32
2.4.	Назви поля по зніманию рошлїни.....	32
2.5.	Польо по обробку.....	33
2.6.	Формованє, ушорйованє жеми за хованє одредзених рошлїнох.....	33
2.7.	Видаванє и бранє жеми под аренду.....	35
2.8.	Микротопоними.....	35
	Б РОБОТИ	
2.9.	Общи назви за роботу у польодїлстве.....	36
2.10.	Здружена робота.....	37
2.11.	Пририхтованє поля / Фази роботи.....	38
2.12.	Оранє.....	38
2.13.	Бранєнє.....	40
2.14.	Дерлянє.....	40
2.15.	Ролянє.....	41
2.16.	Шац / садзиц.....	41
2.17.	Пестованє, охранныованє рошлїни.....	43
2.18.	Одстраньованє корову, фатюгох, лїсца.....	43
2.19.	Прихраньованє и охранныованє рошлїни.....	45
2.20.	Прихрана.....	46
2.21.	Зберанє урожаю.....	46
2.22.	Зберац з оддзельованьом плода од рошлїни.....	47
2.23.	Винїмац плод з жеми.....	48
2.24.	Кошенє.....	49
2.25.	Жац.....	50
2.26.	Складац покошенє.....	50
2.27.	Зберац зарно по кошеню.....	50
2.28.	Ламац.....	51
2.29.	Ушоренє / нешоренє количество позбераней рошлїни.....	51

2.30.	Формованє векших громадох урожаю	54
2.31.	Позберани култури и ушорйованє позбераного	56
2.32.	Превоз позбераного урожаю, управянє з машину, животиню	56
2.33.	Вибор, пречисцованє и преробок плоду	57
2.34.	Тлачидба	58
2.35.	Остатки по преробку	59
2.36.	Преробок конопи	60
2.37.	Опис конопи по преробку	61
2.38.	Продукти	61
2.39.	Наємна робота, надополнєнє за роботу	62
2.40.	Мери	62
2.41.	Nomina agentis	63

В АЛАТКИ И НАПРАВИ

2.42.	Ручни алатки за пририхтованє поля и зберанє културох	65
2.43.	Судзини за змесцованє и меранє култури	69
2.44.	Направи	69
2.45.	За преробок конопи	71
2.46.	Направи за оранє	71
2.47.	Дерляча, брана, шульок	73
2.48.	Коч, приколица, прикоч	74
2.49.	Опрема за коч и польодїлски орудия	74
2.50.	Рихтанє направох и алаткох	76
2.51.	Машины	76
2.52.	Назви за машины хтори порушує конь	77
2.53.	Машины хтори порушує мотор	77
2.54.	Машины за шаце	78
2.55.	Машины за кошенє	78
2.56.	Машины за зберанє урожаю	79
2.57.	Машина за тлаченє	79

Г РОШЛЇНИ

Польодїлски

2.58.	Общи назви рошлїнох	80
2.59.	Triticum aestivum	81
2.60.	Zea mays	81
2.61.	Canabis sativa L.	82
2.62.	Helianthus annus (f. Compositeae)	82
2.63.	Trifolium sativum	82

Заградкарски култури

2.64.	Solanum tuberosum	83
2.65.	Capsicum annum (f. Solanaceae)	83
2.66.	Lycopersicon esculentum Mill.	83
2.67.	Allium cepa L. и Allium sativum L.	83
2.68.	Beta L.	84

2.69.	Brassica oleracea var. capitata L.	84
2.70.	Pisum sativum L.	85
2.71.	Phaseolus L.	85
2.72.	Рошліни зоз f. Umbellipereae	85
2.73.	Cucurbita pepo	85
2.74.	Cucumis sativus L.	86
2.75.	Citru lanatus, Melo sativus Sager ex M. Roem	86

Розвой рошліни

2.76.	Процеси розвою, характеристики и стан	86
2.77.	Фази розвою	87
2.78.	Опис розвою	88
2.79.	Зреце.	89
2.80.	Препаданє рошліни	89
2.81.	Часци рошліни	90
2.82.	Опис рошлінох.	94

Коров и паразити

2.83.	Общи назви за польово рошліни	97
2.84.	Назви польових рошлінох	98
2.85.	Назви хтори означую розвой коровча.	98
2.86.	Рошліново паразити.	98
2.87.	Назви хтори означую розвой рошлінових паразитох и траценє квалитету рошлінох	99

Г БУДИНКИ

2.88.	Будинки и їх часци	100
2.89.	Будинки за преробок рошліни	100
2.90.	Будинки за чуванє урожаю	101
2.91.	Обєкти за хованє рошліни	101

3.	ПОЛЬОДІЛСКА ЛЕКСИКА ЗОЗ СТАНОВИСКА ПОХОДЗЕНЯ.	103
4.	ТВОРЕНЄ.	107
5.	ЗАКЛЮЧЕНЄ	113
6.	ИНДЕКС	120
7.	БИБЛІОГРАФІЯ.	137
8.	ПРИЛОГИ	141

1. УВОД

1.1. Тема и предмет виглєдованя

Найобщейше поведзено, тема тей роботи *назви у вязи зоз обробком жеми пре продукцию рошлінох хтори ше хасную за поживу людзох або животиньох або як сировина*. То назви поля, односно жеми на хторей ше продукую рошліни, роботи хтори потребни за продукованє, способ обробку випродукованого, направи и алатки хтори ше хасную у роботы, будинки у хторих ше чуваю або прерабяю рошліни, сами назви рошлінох, їх часцох и процесох розвою.

Циль виглєдованя

Циль роботи бул позберац и представиц польодїлску лексику. Представяне и обробок одредзеной тематичней обласци важни пре творене подполного словнїка єдного языка, у тим случаю руского языка.

Задатки виглєдованя

Задатки того виглєдованя були:

1. составиц питальнїк за зазберованє материялу
2. систематично позберац польодїлску лексику
3. лексично-семантично анализовац позберани материял
4. представиц творене
5. утвердзиц уплїви-пожички
6. формовац индекс-словнїк польодїлскей лексики

Гипотеза виглєдованя

Руснаци ше по присельованю до Войводици мушели прилагодзиц гу новим обставином и почац зарабяц з роботу у польопривреди (Рамач, 2007: 77). Од присельованя по нєшка Руснаци найчастейше жили на полю и з поля.

Польопривреда була єдна з основних діялносцох Старих Славянох та ше предпоставя же можлїве иснованє одредзеного заєднїцкого праславянского фонду словох у вязи зоз польодїлством. Тота предпоставка у складзе зоз одредзенима гипотезами о стредзиску, односно колїски славянства. У науки представени вецей гипотези о славянским

прастредзиску. Як найзначнейши ше визначую *висланско-одранска, стредньодніпровска та дунайско-панонска (балканска)* (Пипер, 2000: 107-112). На основи того тримам же и у язика Руснацох зачувана и одредзена часц старого, праславянского фонду.

Тиж так, мож предпоставиц же Руснаци у старим краю були упознати зоз польоділством и же одредзена часц того старого пасма лексики зачувана и нешка. У тим смислу тота робота, з часци пририхтуюца за глібшу генетичну анализу польоділскей лексики. Велька мотивація при виборе теми бул и недостаток лингвистичней литератури по руски на тоту тему.

Єдна з причинох було и непознанє польоділскей лексики при младших генераційох, односно при популації хтора не директно заинтересована за польоділство. Часто ми було чежко розлучиц розлики медзи одредзенима ниянсами у значеню, цо условене зоз моїма професійними интересованями. Польоділска лексика представя архаичне пасмо нашого язика. У бешеди ше место тих словох часто хасную сербски позички або калковани слова. У вибору хаснованя, младшей генерації вше яснейши сербски слова як слова хтори нешка, за нїх, семантично не блїзки. Напр. слова позичени зоз мадярского або немецкого язика, за особу неупознату зоз польоділством, буду странски слова.

Други проблем, швидки розвой механізації хтори у значней мири пременел роботи у польоділстве. Резултат тих пременкох у язика, переход каждодньовой лексики до историзмох, односно назвох предметох хтори вишли з хаснованя.

Зазберованє того фонду требало буц поробене вельо скорей бо нешка наша найстарши о даєдних поняцох знаю лєм зоз приповедки та не можу дац подполни и релевантни информации. Далей, то значи же ше одредзена сучасна специялна лексика муши зазберовац и класификовац уж нешка. Тота робота, верим, допринєше адекватному хаснованю польоділскей терминології у рускей явности.

Метода виглєдованя

Найвекша часц материялу позберана у директней розгварки з информаторами у Руским Керестуре и Коцуре. Слова хтори характеристични за Дюрдьов або руски язик у Сриме зазначени постредно, зоз опубликованих словнікох (Рамач, 1983; Рамач, 2010). За потвердзованє народних словох и дополньованє фонду зоз старима архаичними

польоділськими терминами окреме хасновити бул *Словнік народного язика* хтори ше находзи у рукопису.

Менша часц представеного фонду позберана постредством литератури, односно у роботах представених у часци *Предходзаци виглєдованя на тоту тему у славистики и русинистики*.

За интервю порихтани типски питальнік (Прилог 1). Питаня формовани ономасионологийно, односно без представяня самой лексеми, напр. *Як ше вола камень за оштрене коси?* Водзело ше рахунка же би питаня не були сугестивни. За ришованє двоєных коло виробку питальніка, вибору информаторох и водзеню интервюа од велького хасну була робота Й. О. Дзендзелівського *Програма для збирання матеріялів до лексичного атласу української мови*.

За информаторох избрани старши людзе хтори цали живот препровадзели у польопривреди. У Руским Керестуре сом бешедовал зоз Дюром Рамачом (1931) и його супругу Леону (1933) та зоз Ярославом Надьом (1940), а у Коцуре зоз Владимиром Сабо Дайком (1928), Владимиром Магочом (1931), Янком Буїлом (1942). Тиж так, вредни інформації о самой теми и методологийни напрямки сом достал од професора Юлиана Рамача.

Податки, хтори ми були несигурни, преверйовани у розгварки з вецей информаторами або ше их пробовало потвердзиц у жридлох.

Интервюи знімани на диктафон, а потим су преруцовани до тексту. На основи того материялу формовани словнік хтори у тей роботі не будзе представени як таки пре ограніченосц мастер роботи зоз обсягом але будзе презентовани на одредзени способ преїг Индекса на концу роботи.

Подчас зазберованя материялу нащивена Етнографийна збирка у Руским Керестуре а од окремой важносци була нащива Польопривредному музею у Кулпинє у хторим сом на єдним месце, зоз толкованями кустоса Филипа Форкапича, достал важни інформації о польопривреди у Войводини през историю.

1.2. Терминологийни розграніченя

Лексично-семантична анализа польоділскей лексики и термини хтори ше хасную, з часци, у вязи зоз теорию семантичних польох Н. И. Толстой (Толстой, 1963: 29-45). У роботы хасновани термини: лексема, семема, семантичне польо, зложена / проста лексема, синонимна лексема, дистинктивни означеня, хтори одвитую Толстойовим термином. Лексема предствя виразну форму а семема змистову, односно значеньову форму. Спрам того, єдна лексема може виражовац два або вецей семеми. Таке зявенє воламе гомоним. Обратни случай, кед два лексеми маю значенє єдней семеми означує ше зоз термином синоним.

Автор ше зоз тоту теорию стретнул постредством роботох *Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке* Гордани Драгин та роботы *Пастирска терминологија Срема*, Жарка Бошняковича.

Проблем менованя теми

Як уж поведзене, тема тей роботы назви у вязи зоз продукованьом рошлінох. Подчас менованя роботы мал сом дилему коло вибору одвитуемого термина з хторим би ше прецизно означело польо виглєдованя. У виборе були назви *польоділска лексика*, *земледілска* або *польоділска и заградкарска лексика*. Представим причини того двоєня.

У руским язичу ше у вязи зоз тим аспектом привреди хасную назви *польопривреда*, *польоділство* и архаичне *земледілство*¹. Проблем настава кед ше значенє тих терминох поглєда у словнікох.

Наведзени слова не подполни синоними а у словнікох часто не до конца ясне цо означую. Напр. у *Сербско-руским словніку* ше як еквивалент сербского *польопривреда* наводзи слово *польопривреда* и слово *польоділство* зоз означеньом меншей фреквенції. Далєй, еквивалент сербского *ратарство* у руским язичу *польоділство* або *земледілство*. То сугерує же форма *польоділство* исте цо у серб. *польопривреда* и серб. *ратарство*.

У *Речнику српског језика* (Вујанић, 2007: 968) слово *польопривреда* значи *конар привреди хтора ше заніма з хаснованьом жеми зоз помоцу роботы и капитала укладаних до рошліновей и животиньскей продукції*.

Термин *польопривреда* не одвитує задатей теми прето же ше зоз нїм

¹ У текстох у Руским календаре напр. хасную ше термини *земледілство* и з меншу фреквенцію *польопривреда*.

означає ширше поняце. Тиж так, ані термин *польоді́лство*, спрам толкованя у *Сербско-руским словніку* (Рамач, 1997: 249), не цалком одвитуюци бо не до конца ясно цо би зоз нїм було означене. Односно, чи термин *польоді́лство* означає гевто цо по сербски значи слово *пољопривреда* або значи лем часц пољопривреди, односно того цо у сербским *ратарство*.

У *Руско-сербским словніку* (Рамач, 2010: 569) еквивалент руского *польоді́лство* лем форма *ратарство*.

Спомнута уж лингвистична робота *Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке*, Гордани Драгин зоз чийм насловом ше сугерує же пољоді́лство (ратарство) и заградкарство (повртарство) два поняца истого урвню.

Медзитим, я у тей роботи, пре ясноц, за означованє продукованя житаркох и индустријних рошлінох та желєняви будзем хасновац термин *польоді́лство*. У шлїдующей графикак представям мойо розуменє ушорєня, структури пољопривреди и єй конарох. Представени лем конари пољопривреди у вязи зоз тему роботи. Кажди нїзше поставени конар представя часц висшого. Напр. пољопривреда представя привредну діялносц хтора облапя продукованє рошлінох и статку. Основни конари пољопривреди: землєді́лство и статкарство. Землєді́лство ше далєй состої з пољоді́лства, овоцарства, винїцарства, хаснованя пажицох, лукох (серб. ливадарство) та квецарства. Пољоді́лство ше дзелї на продукованє житаркох, индустријних рошлінох, покармово рошліни и на концу заградкарство.

пољопривреда	↓	(пољопривреда)
землєді́лство	↓	(земљорадња)
польоді́лство	↓	(ратарство)
заградкарство	↓	(повртарство)

1.3. Предходзаци виглєдованя на тоту тему у славистики и русинистики

При Руснацох не иснує наукова робота чий циль представляє польоділскей лексики. Авторови непозната ані наукова робота по руски хтора би на иншаки методологийни способ представела роботи у польоділстве. Недостаток лингвистичней литератури на тоту тему характеристични и за сербски язык.

По нешка о даєдних аспектох польоділства писане постредно, найчастейше описуюци живот и обичаї на валале або представляюци стари ремесла. Тоти роботи представляю специялну лексику хтора залапя и сферу польоділства, напр. назви алаткох, направох хтори вирабя колесар або ковач, часц специялней ремеселніцкей, колесарскей або ковальскей лексики але су пре намену, хасноване, и часц польоділскей лексики. У представляню того фонду мушел сом ше огранічиц на слова хтори ше у народзе, при парастох и хасную. Прето, до материялу не вошли слова як цо напр. *везир, ванкуш, потримовач градзеля* (Фа, 1994: 78) бо су не потвердзени у интервью.

Тексти у вязи зоз польоділством, популярно-просвитного характеру, обявйовани у Руским календаре. То шлїдујоци тексти: “О шніцу” (Й. М. 1922: 130-132), “Причини земледілскей кризи и єй лік” (Шандор 1931: 136-139), “Цо треба знац о гною и гноїщу” (Костельник 1934: 154-157), “Важносц кооперативизма у земледілству” (Евген 1932: 68-78), “Рационалне вирабяне конопи” (Биндас 1937: 140-143).

О роботох у полю и на валале писал и Михал Биркаш у Руских календарох. То шлїдујоци тексти: “Дацо зос живота и газдованя наших дідох и прадїдох” (Биркаш 1936: 135-143), “Дацо зос живота и газдовства наших дідох. Зос Юношества (о легиньох и дзивкох)” (Биркаш 1937: 132-140), “Дацо зос живота и газдовства наших дідох” (Биркаш 1938: 132-137), “Зос живота наших старих” (Биркаш 1939: 109-113), “Допатранє прашней швинї и прашатох” (Биркаш 1941: 118-121).

У роботи Наташи Фа *Колесарска терминология* описани польоділски алатки и направи та способ їх продукованя. Вона була хасновита за легчейше розуменє одредзених часцох алаткох и направох и потвердзованю їх значеня. Окреме хасновити були рисунки хтори на очиглядни способ представели одредзени предмети.

О роботох у вязи зоз конопу писане у роботи *Руска традиция* Любомира Медешия. Тота робота хаснована у розгранічованю двоєньох коло терминох у вязи зоз “конопну роботу”.

За виробок роботи од помоци була и литература у вязи зоз тоту тему писана по сербски и українски.

Тематично и методологийно, тей роботи, найблізша *Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке* Гордани Драгин. У ней представена польоділска лексика єдней зоз войволянских, односно бачких бешедох. То бешеда зазначена у валалох Жабель, Чурог, Господінци, Мошорин, Кач, Тител, Ковиль и Надаль.

Анализа тей лексики ше фундаментує на Толстойовой теорії семантичних микропольох. Представени лексично и семантично анализовани материял, творенє и словнік.

Цалосни материял класификовани до 43 семантичних польох у рамикох хторих семантично представени лексеми. Словнікова часц ма 1.200 лексеми а як прилог додати диялектологійни карти и 11 лексични карти.

Оксана Тимко у роботи *Ботанічна і зоологічна номенклатура бачваньских руснаків* з етимологийного и диялектологійного становиска представела часц материялу за хтори заинтересована и тота робота. То ше насампредз одноши на назви културних рошлінох, коровох и паразитох.

О польоділскей лексики з диялектологійного становиска у українистики писал Й. О. Дзендзелівский у роботи *Сільськогосподарська лексика говорів Закарпаття* (Дзендзелівский, 1964: 33-97). О польоділских направах у роботи *Назви сільськогосподарських знарядь та їх частин у говорах закарпатської області* (Дзендзелівский, 1959: 41-69), а о польоділских культурах у роботи *Назви сільськогосподарських культур у говорах Закарпаття* (Дзендзелівский, 1964: 113-143). Начишлени роботи за автора интересантни з аспекту методології и важних інформаційох о нашим старим лексичним пасму.

Жридла

У гледаню інформаційох о нашей польоділскей лексики у прешлоци значне жридло бул и зборнік *Етнографічни материяли з Угорскей Руси зборнік* Володимира Гнатюка.

Одредзена часц материялу потвердзена у *Словніку Гнатюкових приповедачох* (Мудри 2009: 543-564; Мудри 2010: 68-89) хтори сом составел подчас виробку дипломскей роботи. То 46 лексеми зоз хторих найвекша часц характеристична и за нешкайши народни язык: *басовка*,

била, брадло, виорац, витерніца, вожиц, гліна, гоніц, гумно, газда, жем, зомлец, зовяц, зродзиц ше, зарно, заграбац, задижджени, комо-ра, конопа, криж, магазин, мажа, орац, повожиц, подорац, пограбац, пожонц, покласирац, енджелір, поляц / полівац, пусти, пустиня, рис, Рискаша, робиц, родзиц ше, рошта, слама, снопочок, сувач. Слова жемичка, закошиц, закопани, дзешаток, покласирац, травица не зазначени у интервюу.

Форми хтори ше зявюю лем у Гнатюка: *лука* єд. (частейше у мн.), *оби-ле* “зарно, житарка”, *пшеница / пшенічка*, *шеяц* нешка хаснуєме форму *шац*. Лексема *макух* у Гнатюка записана як форма женского роду.

У текстах Михала Биркаша зазначени 66 польоділски термини. Найвекша часц заступена и у интервюу (59): *адяш*, *Била*, *брана*, *витер-ніца*, *вичулкац ше*, *влакно*, *вяц*, *доронга*, *древянки*, *дручок*, *жац*, *жит-ніско*, *запрагнуц*, *зовяц*, *зугориц*, *клуче*, *кольчата*, *конопа*, *конопни*, *конопов*, *копачи*, *Косанчич*, *косир*, *лея*, *макух*, *минар*, *моченє*, *мочиц*, *об-рациц*, *оброшніца*, *овшиско*, *овяц*, *одберачки*, *обкошовац*, *парлаг*, *по-ньва*, *пустара*, *репчень*, *рис*, *рискаша*, *руцачи плуг*, *сейки*, *сецер*, *стик*, *стиковац*, *сувач*, *сцерньов*, *сцерня*, *сцернянка*, *трешка*, *угориц*, *узрети*, *узрец*, *церліци*, *чересло*, *шеменєц*, *штранг*, *яраш*, *церньова брана*.

Слова хтори не потвердзени у интервю (7): *адяшовац*, *локомобил*, *осохнуц*, *патинга*, *стаблика*, *талпа*, *чуткар*. Лексема *адяшовац* од информатора В. С. у Коцуре зазначена у форми *адязовац*. У роботи заступени форми *засихац (ше)*, *засхнуц*, *сохнуц*, *обсхнуц*, *пресихац / пресх-нуц* але не и *осохнуц* хтора присутна у Биркаша. Лексема *локомобил* ше у Биркаша хаснує зоз значеньом хтори одвитує народному *огнянка*, односно парна машина. До материялу не вошли слова *патинга*, *тал-па* хтори часц специялней лексики (заступеней у роботи *Колєсарска терминология*).

За тексти у Руских календарох характеристични и слова: *зем-ледїлство*, *земледїлец*, *културни ростліни*, *зарново ростліни*, *зарнова лупа*, *гребенарство-чешанє*, *мочидло*, *гнойовка* и *гноїще*.

Шлїдуюци слова найдзени у *Словніку народного языка*. Даєдни з нїх ше находза и у других преверених жридох: *гайс*, *гайкач*, *гайтов*, *ган-та*, *ганчик*, *ганчиковац*, *ганцик*, *ганциковац*, *голчик*, *грубле* и *глубє*, *го-рово*, *динянкар*, *динянки*, *доронга*, *єшеніна*, *задєпиц*, *задні двор*, *зако-равиц*, *закорачени*, *запарлажиц*, *запарладжиц*, *запарлачиц*, *засцелїц ше*, *звозидба*, *здременуца*, *каблїк*, *кантичков*, *капустар*, *клайбасови*,

копачанка, кошачки, крак “часци кореня коренїстих рошлінох”, кракористи, крупи “на грубо здаралована кукурица; преошивани грубши зарна кукуричного даралову”, леї, лопатовац, лопуше, луки, лупани, медведз (направа), минар, минарка, мирка, млініца, млязга, мугариско, навантуліц, натречар, нацагац, нацинє, оберачка, обилє, обламац, обрздац, одвельговац / одвельгнуц, отава, пазушка, пайта, параскиня, парасциц, парлаг, парладжиц ше, пасулянка, пачесовац, пирка, пленга, повикошовац, поганяч, подорац, подруциц, пожонєц, позарастац, позашевац, половичар, порвацок, порвислар, потапшац, потлачиц, пресадок, престати, притарговац ше, прошани, пшеница, пшенїчка, репа, рисовац, розвалашени, семенка, ставец, стоцок, страшко, трепец, трец, урбар, уродзиц, уроджай, уродзай, фалациско, цвиклянка, цепліца, цип / ципок, цукровка, чергаї, шайт, швичка, шельнік / шенїк, шорош, шрамка, штилец, штухар, щикац, яблукови.

Слова зоз приручнїку *Лексика руского языка: пустар, стик, стог, чускалов*. На тим месце представене векше число лексемох хтори заступени у тей роботі.

Зоз *Руско-сербского словнїка: житнїца, закладац ше, закоравиц, конопар, копач (особа), коренки, ламач, маковина, маковянка, парасциско, плодоряд, плуцок, потарупирац, таруповац, прагац, стиковац, тлачидба, укошиц, чесарка, чесарня, ярина, ярчани*.

Польодїлски термини у Идилским венцу

У Идилским венцу *З мойого валала* Гавриїла Костельника зявює ше 110 польодїлски термини. Найфреквентнейши лексеми: *коч* (10), *слама* (9), *брадло* (7), *плуг / дрвени плуг* (5+1), *зарно* (6), *чутки* (5), *клаше* (4) *кош* (4), *польо* (4), *снопи*, (4), *гумно* (3) *жем* (3), *заренко* (3) *класки* (3), *сцерень* (3), *жито* (2), *запрагнуц* (2), *кошар* (2), *марадики* (2), *машина* (2), *мех* (4), *одкос* (3), *орац* (3), *пойд* (2) *покошиц* (2), *тлачиц* (2), *шаце* (2), *одберац* (2).

Лєм раз ше зявюю шлїдуюци лексеми: *бліщаце желєзо, бразда, брана, вигнац, видли, вожиц, вязац, вяц, гамбар, ганта (вельки груди), гарсц (зарна), гарсц, гліна, граблі, громада, громадка, грот, груда, газда, дерляча чежка, дильов, драбинка, житко, завершени, загребовац, зарипац (заорац), зрец, зровнац, зродзиц, зруцовац, квитанє, класати, кольчата, коса, кошиц, кошачки, кукурица, ламац, лапац бразду, лупанє, лупаюци, лупиц, меджа, мец, мука, наврацац (обрациц з плугом), налупац, натлачене, нє орана, нєвяте, овес, олупани, орач, отлукац,*

плациц, повязане до крижох, подено, позвожиц, поньва, попреврацовац, порвисла, посходзиц, прагац, пресцерац, роги, розбивац (груди), розсиповац, рошта, роштовац, руцац, ручки, сипац, стиковац, трешка, уже, хлів, церньова брана, цирок, шац, шач, шеяч, шопа.

Слова з *Идилского венцу* хтори не зазначени у интервю: *кош* (простор за сипане жита), *завершени, загребовац, запрагнуц, зарипац, зарна, зрец, зровнац, квитане, класати, класок, лупане, лупаюци, лупиц, мец, наврацац, натлачене, неорани, невяте, олупани, орач, отлукац, повязане до крижох, позвожиц, попреврацовац, розбивац, розсиповац, уже, церньова, шеяч, шач.* (32)

У позбераним материялу зявюю ше 78 лексеми, односно 5,25 % хтори хасновал Костельник.

1.4. Основни виглєдованя у тей роботы, ведно зоз корпусом

Позберани слова представени зоз одкриваньом їх семантики, односно толкованьом значеня. Формулації дати по моделу одредніца = значенє, напр. *Зоз лексему житніца ше означує обласц, край у хторим добре родзи жито, житарки.*

Параграфи формовани по припадносци ґу семантичному микрополю.

Представени лексеми найчастейше прости як напр. *жем*. По семантизованю лексеми наведзени зложени лексеми. Зоз одредзеньом, найчастейше прикметніком, основней лексеми ше дава ниянса у значеню, напр. *пуста жем, чиста жем, слаба жем, моцна жем* и др. Значенє тих зложених лексемах мож виражиц и зоз просту лексему. Напр. значенє лексемах *сейковита жем = сейки, мокра жем = мокре* (субстантинowana форма). По семантизованю одредзеного слова представена и синонимна форма або ей дублет, вариянта.

Зоз скраценьом коц. означени ареални дублети, напр. *роляц* и коц. *шулькац*.

Вариянти хтори настали зоз розличним розвойом на фонетичним або морфологийним уровню не означовани окреме. У таких случайох ше их лєм представя єдну при другей як два або вецей можливи форми єдней лексеми, напр. *меджа* и *медя* як фонетски вариянти, або *зугориц, поуториц* як морфологийни.

Слова хтори ше престали хасновац або маю меншу фреквенцию означени зоз скраценьом арх. або су представени як архаични.

У даєдних семантичних польох окрем основней назви представени и з нєй виведзени лексеми. Напр. у часци “Опис и характеристики поля” окрем слова *парлаг* представени и лексеми *парладжиц, запарлажиц, запарладжиц, запарлачиц*.

Позберани материял представени и з оглядом на способи твореня цо представене у часци Творенє. Далєй, польодїлска лексика анализована з аспекту походзеня.

Корпус

На основи блїзкосци у значеню цали корпус подзелени на 5 общи ґрупи у хторих ше описує *польо, роботи на полю, алатки и наприви* хтори ше хасную у роботі, *рошлїни, розвой рошлїни, будинки хтори ше хасную у польодїлстве*. Кажда з тих общих ґрупох формована зоз семантичних ґрупох формованих по конкретнейшей блїзкосци у значеню.

У першей ґрупи ше описую назви *часцох поля, жеми*. То напр. общи назви з хторима ше менує поверхносци хтори ше обрабляю (*жем, польо, ґрунт*), окреми назви за одредзени файти жеми (*червена жем, бачванска чарнїца*), огранїчене або видвоєне подруче (*терен, рејон*), назви за гранїци медзи двома полями або предмети хтори означую гранїци медзи нїма (*слуп, слупчок, камень*). У тей ґрупи заступени и назви з оглядом на велькосц, намену, форму, положенє (надморску висоту) або припадносц поля ґу одредзеной території. Тиж так, заступени и назви хтори означую поверхносци хтори ше не обрабляю (*луки, дєп, яраш, пустара, пустиня*). Далєй представени часци одредзеного поля, напр. назви за место дзе ше уходзи або виходзи з поля и назви за драги у хотаре. Описани и назви за пременки на драгах або полю настали под уплївом чловека або превозних средствох. Ту заступени и назви за природни або викопани векши дзири у жеми виполнєти зоз воду хтори хасновани за преробок конопи.

Окремну ґрупу представляю лексеми з хторима ше описую *характеристики жеми*. То назви з хторима ше означує сипкаца материя у хторей рошню рошлїни (*глїна*), потим назви за глїну зєдинєну до єдного фалата (*ґруда, ґрудка, ґрудочка*). У тей семантичней ґрупи и назви з хторима ше описую характеристики глїни по составе, напр. *розтресаца, мелка, мегка, ридка, пацерковиста, писковита*, назви спрам квалитету, напр.

слаба жем, сейки, сейковита жем, леї, слатинаста, слатинява жем, мокре / мокра жем, до некавалитетней жеми ше рахую и поля на хторих ше затримує диждж пре нізки уровень або пре состав (*нізка жем, лапош, лапошиста жем*). Окремне семантичне микропольо твора лексеми хтори означую поверхносци жеми хтори ше обрабляю або су запуццени (*кукурица, требиконїна, чисте польо, празна жем, зароснута, парлаг, тарасковите*).

У семантичной ґрупи *Польо по дижджу* описани назви за польо по мощним дижджу та назви за ценки обмоток на поверхносци жеми по дижджу. У тей ґрупи представени и лексеми хтори описую процеси хтори ше случую под уплівом слунка, цеплоти.

Лексеми хтори означую польо з оглядом на присутносц рошлінох формую окремну семантичну ґрупу представену под *Назви поля по зніманю рошлінох*. У нєй представени лексеми хтори означую общи назви за польо спрам часу дозревания, збераня плоду (*ешенїна*), польо на хторим рошне одредзена рошліна (*кукурица, цвикла*), польо з хторого позберана одредзена рошліна (*житніско, мугариско, ярчиско, овшиско*).

У семантичной ґрупи *Польо по обробку* позберани назви за польо по дійствованю польоділских направох на жем, односно по ораню, дерляню, роляню / шульканю, браненю, гноеню. То и назви за польо з оглядом на час обробку (*ярня ~, ешеньска ~*) або резултату обробку, напр. *мелка ~, жива ~*. Назви за польо по ораню ше розликую спрам присутносци рошліни хтора позберана з поля. Напр. пооране польо на хторим була сцернянка наволоує ше *угор, зугорена жем*. Ту и назви з оглядом на присутносц прихрани у жеми (*моцна жем, подкармена, вигноєне, слаба жем*).

У семантичним полю *Формованє, ушорйованє жеми за хованє одредзених рошлінох* представени лексеми з хторима ше означую резултати обробку поля. За означованє гаци хтора ше прави з ораньом жеми хаснує ше лексема *бразда*. То и назви за бразду з оглядом на час кеди є виорана або способу ораня. Заступени и лексеми з хторима ше означую ушорйованє жеми за садзенє паприги, односно резултати того ушорйованя. У тей ґрупи представени места, дзири у жеми справени за чуванє коренїстого урожаю. Потим ту назви хтори означую жем порихтану за садзенє, односно назви за дзири у жеми до хторих ше кладзе семе. Представени и лексеми з хторима ше менує работа означованя граніци медзи полями або напряду ораня поля.

Видаванє и бранє жеми под аренду окремна семантична група у хторей представени назви хтори означую надополнєня або особи хтори участвую у тих одношеньох.

У групи *Микротопоними* представени назви часцох рускокерестурского и коцурского хотара.

Найбогатша, з оглядом на число лексемах, обща група *Роботи*. У нєй описани *общи назви за роботу у польодїлстве*. То у першим шоре назви привредних конарох на хтори ше одноши работа продукованя рошлїнох на полю. Представени и назви з хторима ше означує продукованє желєняви, назви за роботу параста, управянє газди (*парасциц, газдовац*). Лексема *робота* представена спрам одредзеньох хтори означую способ або час роботи. Далєй, то лексеми хтори означую сами процес пририхтованя поля з польодїлскимим алатками и направами (*орац, дерляц, шац, копац*) и з нїх виведзени лексеми хтори означую роботу и час роботи. У тей семантичней групї и назви хтори означую роботи превозу урожаю, збераня урожаю и обробок, односно оддзельованє плода зоз рошлїнох. Под збераньом подрозумюєм роботи оддзельованя плода або часци рошлїнох од стебла або кореня рошлїнох. Представени и розлики у означованю роботох збераня з оглядом на способ збераня и рошлїну хтора ше збера. Напр. *кошенє, ламанє*. Тоти лексеми, пре старємну календарску одредзеносц, часто означую и час роботи.

Семантична група *здружена работа* представя позберани лексеми хтори означую заєднїцку роботу двох або вецей парастох у полю. Ту и назва за здруженє хторе ше снує пре окончованє заєднїцкей дїялносци у польодїлстве (*задруга*).

Конкретни процеси роботи у полю представени у семантичней групї *Пририхтованє поля / Фази роботи*. У тей групї описани роботи пририхтованя поля. У описованю тих роботох у бешеди ше прави розлика у способе, чаше, початку / законченю роботи, количестве поробеней роботи. То назви у вязи зоз ораньом, бранєньом, дерляньом, роляньом, шацом / садзеньом.

Рошлїни ше по садзєню або шацу муша *пестовац и охранныовац* од чкодлївцох. Лексеми у вязи зоз тима роботами позберани до єдней семантичней групї.

Єдна з найважнєйших роботох з хтору ше рошлїном оможлївує нормални розвой то *наводньованє*. У тей групї представени лексеми хтори означую правенє студнї, цаганє води и подмирийованє рошлїнох з воду.

Нормални розвой рошліни обезпечує ше и зоз *одстраньованьом корова, фатюгох и лісца на рошліни*. Тоту ґрупу формую лексеми хтори означую роботи з хторима ше рошліном помага же би доставали вецей слунка або влаги. То назви за одстраньованє корову зоз мотику або з руками, назви за преридзованє густо пошатеј або посадженей рошліни, назви за вирезованє одредзених состояних часцох рошлінох и назви за зніщованє корова зоз бутаном або хемикалиями.

Рошліни ше пре лепши розвой и охрону од чкодлівцох *прихранює и охранює*. Лексеми тей ґрупи ше розликую спрам материйох хтори ше хаснує за прихраньованє рошлінох. Розлики у менованю тих роботох и ареално условени, односно даєдни слова характеристични лєм за єдно место.

У тей ґрупи и назви за матерії хтори ше хаснує за прихрану або охрону. То назви за природни або штучни хемийски средства хтори змоцнюю рошліну або злепшую квалитет рошліни.

Окремну семантичну ґрупу творя лексеми хтори означую сам процес *збераня урожаю*. Тоти лексеми ше представляю з оглядом на способ оддзельованя. Перше представени лексеми хтори знача оддзельованє плода од рошліни з руку. Потим то назви за оддзельованє плода зоз оштру алатку, напр. *косиром, шерпом, жаловом, косу*. У тей ґрупи и назви за количесто випродукованих, узретих польоділских културох.

Далей, окремну ґрупу творя лексеми хтори означую *винїманє плода з жеми*. Розлики у наволованю тих роботох витворени спрам способа, алатки або плоду хтори ше вибера.

Найвекша часц житаркох ше збера з *кошеньом*. Лексеми у вязи зоз тим способом збераня урожаю творя окремну ґрупу. Назви тей ґрупи описую розлични способи кошеня. Ту, тиж так, и резултати кошеня. Напр. покошене з косу єдно пасмо жита, трави и под. широке кельо ше з косу замахнє менує ше зоз лексему *одкос* або коц. *покосай*.

Иста работа ше з оглядом на хаснованє другей алатки, односно *жалава* менує зоз лексему *жац*. Лексеми виведзени зоз тей форми представляю окремну ґрупу.

По збераню покошене треба поскладац на одреджене место у гумнє або на полю. Лексеми у вязи зоз тоту роботу позберани до ґрупи *Складац покошене*. Ту заступени назви з хторима ше означую учасніки самого кошеня. Напр. жени хтори збераю покошене жито и кладу го на гарсци. Далей представени лексеми хтори означую роботи од вязаня

житаркох до снопа по складанє брадла. Окремну ґрупу творя лексеми хтори означую роботи збераня зарна зоз граблями.

Лексеми хтори означую роботи оддзельованя кукурици од стебла представени у ґрупи *Ламац*. Ту семантизовани и форми з хторима ше означую розлики у роботи з оглядом на початок або конець роботи.

Назви за позберани урожай ше форму ю спрам диференцийного означеня ушорене / неушорене количество. Ґрупа ше з оглядом на тоти розлики наволує *Ушорене / неушорене количество позбераней рошлїни*. У тей ґрупи представени лексеми хтори означую векши або менши количества плодох позбераних або повязаних вєдно.

Окремну ґрупу творя назви у вязи зоз позбераним и повязаним житом, односно зоз снопом. Ту представени часци снопа и назви за процеси формованя снопа. Тиж так до тей ґрупи учишлюєм и назви за снопи хтори формовани ручно або механїчно. Потим представени векши поскладани количества снопох. То у першим шоре назва за 9 або 14 поскладани снопи по одредзеной шеми (*марадик*), потим назва за дупло векше количество (*криж*). Далєй описани лексеми хтори означую ушорени количества конопи, догану, слами, шена и процеси їх формованя.

Векше количество поскладаних снопох у гумнє або на полю представля важну и комплексну роботу а лексеми у вязи зоз тоту роботу, односно зоз *брадлом и його часцями* представени у окремней ґрупи. Потим описани громади шеменцу и кукурици, хтори стоя на полю або у гумнє.

Лексеми хтори означую процеси *формованя векших громадох урожаю* позберани до окремней ґрупи. Ту представени лексеми хтори мєную роботи складаня урожаю до коча або зруцованя зоз коча, розлики медзи лексемами хтори означую формованє брадла ше форму ю спрам початку або законченю брадла. У ґрупи *Позберани култури и ушорїованє позбераного* представени лексеми хтори означую роботи зєдиньованя вецей єдинкох плоду до єдней целосци, напр. *вязац снопи*.

Превоз позбераного урожаю, управянє з машину, животиню представля ґрупу до хторей позберани лексеми означую способи транспорту урожаю.

Урожай по збераню и превозу треба очисциц або преробиц. Лексеми у вязи зоз тоту роботу представени у ґрупи *вибор, пречисцованє и преробок плоду*. То назви за роботу чисценя зоз руку або з помоцу алаткох и направох. Даєдни плоди рошлїнох потребне видвоїц спрам велькосци,

односно по класох. Далей ту лексеми хтори означую преробок зарна, односно дробене або цадзенє.

Житарки ше вичисцує од плєви зоз тлаченьом. Лексеми у вязи зоз тоту роботу позберани до групи *тлачидба*. Ту представени, лексеми хтори означую и дакедишні способи тлаченя и фази тих работох.

По чисценю, тлаченю окрем очисченого плоду, доставаю ше *остатки по преробку*. То назви за остатки житаркох хтори ше хасную як покарма статку. Ту приключени и назви за остатки желєняви.

Окреме ше видзелює група *преробок конопи* у хторей представени роботи з хторима ше конопа омегчує, чисци и роботи з хторима ше видзелює влакно, як и назви за остатки по преробку.

По преробку ше зоз плодох доставаю продукти або полупродукти. Група у хторей ше представляю лексеми у вязи зоз тим насловена *продукти*. То назви за материю достату зоз млєцом жита и других житаркох, односно за муку и єй файти. Тиж так, ту и продукти достати зоз цадзеньом, збиваньом плодох.

Окремну групу творя лексеми хтори означую *наємну роботу*. То назви особох хтори уключени до тих одношеньох або назви за надополненя хтори особи доставаю по оконченой роботы.

Далей, представени *мери* хтори парасты хасную у своєй роботы. То назви хтори ше хасную за меранє количества, длужини и глібини.

До єдней групи позберани назви за особи хтори робя окреми роботи, односно окончователє работы (*Nomina agentis*). Ту представени назви за особи хтори жию на валалє або на салашу, назви за особи хтори робя у польоді́лстве, стари назви за державних чиновнікох. Потим, ту назви формовани спрам конкретней работы, напр. особа хтора оре, коши, одбера, вяже, грабе. Далей, то група людзох хтора участвує у тлаченю. Кажда особа тей групи означена з назву формовану спрам работы хтору окончує. У тей групи и назви за особи хтори управяю зоз трактором, комбайну або водза конї при адызованю. Назви окончовательо́х одредзеной работы ше часто формуу з оглядом на рошліни хтори ше продукує.

Шлідоуюцу вельку групу творя назви *Алаткох и направох*. То насампредз *Ручни алатки за пририхтованє поля и зберанє културох*. У тей групи описани алатки за копанє, окопованє и премесцанє жеми. Ту и назви за алатки з хторима ше виджобує або подрезує коров. Далей, то алатки за кошенє або рубанє рошлінох та алатки з хторима ше збера, преноши або руца и зруцує одредзена терха. Представени и алатки з

хторима ше вицагує плод зоз жеми, потим алатки за зберанє урожаю на полю и алатки хтори ше хасную за садзенє. Ту позберани и назви за часци представених алаткох. Потим ту назви за помоцни алатки хтори дакеди хасновани за млаценє, односно тлаченє жита, алатки хтори ше хасную у процесу сушеня догану, алатки хтори ше хасную у заградкарстве, алатки за меранє меншого количества одредзених плодох и назви за алатки за чисценє гумна.

Окремну ґрупу творя назви алаткох хтори ше хасную за вязанє. То, насампредз, назва за скруцени раж або конопу хтора ше хаснує за вязанє снопох. Тоти назви ше формую з оглядом на материял з хторого су справени. Представени и назви за формованє тих алаткох. Далєй, то назви за алатки з хторима ше вяже чаповка на коси и назви за вязанє поскладаних снопох або слами на кочу.

У роботи ше хасную и рижни наприви з хторима ше напр. преноши плева, хтора випадує зоз трешки. Назви тих алаткох представени як помоцни наприви. То и одредзени часци трешки та назви за наприви хтори ше кладу коньови на писки при параню. Ту и наприви хтори ше хасную за страшенє птицох и других чкодлівцох на полю.

У ґрупи *Судзини за змесцованє и меранє култури* представени назви алаткох за чуванє и кратши транспорт плодох, назви за алатки з хторима ше мера менши количества зарна або муки и назви за алатки у хторих ше чува урожай.

Назви направох представени у ґрупах хтори формовани спрам їх намени. Перше представени наприви хтори ше хасную за транспорт меншей терхи. Потим ту назви направох за чисценє и селектованє зарна, назви направох за лупанє кукурици и часци представених направох, назви направох за преробок конопи и їх часци як и назви направох за оранє та їх часци. У тей ґрупи представени и назви направох за дробенє, розбиванє грудох, за ровнанє и прицисканє жеми та вивальованє копачох.

За превоз ше хаснує *коч*, односно *приколица*. У тей ґрупи представени назви за коч спрам великосци и часци коча и приколици. Далєй ту опрема за *коч и польоділски орудия*. То назви за опрему хтора ше хаснує при праганю коньох и волох. Потим представени назви за прикапчованє коньох або волох на коч. Од *направох хтори ше хасную на кочу* представени назви за помоцни дручки хтори ше хасную за преширйованє поверхносци коча.

Окремну групу творя лексеми хтори означую роботи *рихтаня направох и алаткох*. Ту представени назви за алатки з хторима ше оштри коса и назви роботох хтори ше робя з тима алатками. То и назви за злучоване пориска и роботней желєзней часци велїх ручних алаткох.

Лексеми хтори означую польоділка машини позберани до групи *машини*. То обща назва за шицки машини хтори ше хасную у роботи на полю и окремни машини хтори ше хасную лем за одредзени роботи у польоділстве. Назви формовани спрам роботох хтори ше з німа окончує або настали по продуковательохла тих машинох.

Далєй, то назви за машини хтори порушує конь. То машини хтори ше хасновали за цаганє води, тлаченє, млєце зарна итд. Потим представени машини хтори порушує мотор. У першим шоре то назви за машини хтори цагаю други приключни машини, назви за машини з хторима ше шеє и їх часци, назви за машини з хторима ше коши, назви за машини з хторима ше збера урожай, назви за машини з хторима ше тлачи и їх часци.

Назви рошлінох, їх часцох и назви процесох розвою творя штварту общу групу анализи. У нєй перше представени *общи назви рошлінох*. Потим представени назви шлїдуючих рошлінох и їх файтох, перше житаркох: *Triticum aestivum*, *Zea mays*, *Canabis sativa* L., *Helianthus annuus* (f. *Compositae*), *Trifolium sativum*, потим назви заградкарских рошлінох: *Solanum tuberosum*, *Capsicum annum* (f. *Solanaceae*), *Lycopersicon esculentum* Mill., *Allium cepa* L. и *Allium sativum* L., *Beta* L., *Brassica oleracea* var. *capitata* L., *Pisum sativum* L., *Phaseolus* L., Рошліни зоз f. *Umbellipereae*, *Cucurbita melo* и *Cucurbite (melo) pepo* (*Cucurbitaceae*), *Cucumis sativus* L., *Citru lanatus*, *Melo sativus* Sager ex M. Roem.

После назвох рошлінох представени лексеми хтори означую процес розвою рошліни, характеристики и стан рошліни. То лексеми хтори означую початок розвою, напр. кед ключка видзе зоз зарна, лексеми хтори означую рижни фази и способи розвою. Ту представени назви процесох розвою лісца, оплодзованя, дозреваня. Потим ту лексеми хтори описую розвой рошліни.

Окремни групи творя лексеми хтори означую *зреце* рошліни и *препаданє* рошліни. То назви хтори означую сами процес дозреваня и добри або подли принос. Далєй представени назви хтори означую процеси препадованя рошліни. Тоти лексеми означую препаданє пре недостаток влаги, пре мраз або моцне слунко.

Потим представлені *опис* і *часци рошліни* од зарна і зявйованя ключки по дозреванє плоду. То назви часцох хтори тримаю рошліну за жем а преїг хторих рошліна бере влагу. Заступени і назви за часци рошлінох хтори оставаю на полю по кошеню або рубаню. Ту і назви за основни часци рошлінох на хторих рошню лісца і плоди. Потим ту назви часцох хактеристичних лєм за одредзени рошліни і назви цагаючих стеблех. Представени і назви за лісца рошлінох і їх розликованє спрам места або файтох рошлінох на хторих рошню. У тей ґрупи представлені общи і поєдинєчни назви плодох рошлінох і опис плодох з оглядом на узретосц або розвой. Далєй то часци плодох хтори тримаю плод за стебло і назви за рижни рапкасти, випупчени часци.

Лексеми хтори означую опис хактеристикох рошліни творя єдну цалосц та су позберани до ґрупи *опис рошліни, хактеристики*. То назви хтори описую розвой, фарби, часци рошлінох, плод і подли квалитет рошліни.

У ґрупи *коров, паразити* у першим шоре представлені общи і поєдинєчни назви за корови, односно польово рошліни. То назви шлідуючих рошлінох: *Sinapsis arvensis* L., *Carduus crispus* L., *Cirsium vulgare*, *Amaranthus* L., *Datura stramonium* L., *Solanum nigrum* L, *Atriplex hortensis* L., *Chenopodium* L., *тараска* *Cynodon dactylon* L., *Arctium minus* (Hill.) Bernh. Далєй представлені *назви хтори означую розвой коровча* а потим назви шлідуючих паразитох: *Coleoptera*, *Vermes* (Helminthes), *Doryphora decemlineata* f. *Chrysomelidae*, *Cuscuta* f. *Campestris* Yunk, *Phylloxera vastatrix*, *Oidium*, *Erysiphe*, *Puccinia graminis*, *Ustilago* f. *Ustilaginae*. Потим представлені назви хтори означую *розвой рошлінових паразитох і траценє квалитету рошлінох*. То назви хтори означую процеси губеня, траценя квалитету под уплївом рошлінових паразитох.

Назви за будинки хтори ше хасную у польодїлстве тиж позберани до єдней ґрупи. У нєй представлені: будинки у хторих ше бива на валалє або у хотаре, блїзко при свосєй жеми, будинки у хторих ше прерабя рошліни. То, насампредз, будинки хтори дакеди хасновани за млеце жита а хтори порушує вода, витор або конї. Далєй то будинки за преробок конопи і будинки за цадзенє слунєчнїка і репченю. Окреме представлені *будинки за змесцованє, чуванє урожаю*. То назви за будинки у хторих ше чува урожай, шено або плєва, назви часцох будинкох у хторих ше чуваю заградкарски рошліни. У тей ґрупи представлені і *обєкти за хованє рошліни*, односно *скрацованє вегетативного перїоду*. То мобилни конструкції у хторих ше рошліна швидше розвива.

2. СЕМАНТИЧНА АНАЛИЗА ПОЛЬОДІЛСКОЙ ЛЕКСИКИ

А ПОЛЬО

2.1. Часци поля

З лексему *жем* ше означує гліна, поверхносьц, польо. Зазначени шлїдуюци зложени лексеми: *сейковита ~, мокра ~, пуста ~, чиста ~, слаба ~, моцна ~, мелка ~, розмельчена ~, добра ~, празна ~, нізка ~, висока ~, цетла ~, суха ~, ридка ~, ровна ~, розтресаца ~, оштра ~, нестобилна ~, спирена ~, швабска ~, червена ~, пацерковиста ~, пискова ~, збита ~, зорана ~, керестурска ~, висока ~, нізка ~, чиста ~.*

Жем хтора у нашим поднебю ше наволує *червена (~ жем)* або *чарніца* и у зложеной лексеми *бачванска чарніца*.

Польо мож означиц и зоз архаичну лексему *грунт*. *Терен* то часц хотара и конкретне польо. Одредзене видвоєне подруче, часц хотара хтора на даяки способ огранічена, означена, мож меновац и як *рејон*.

Ровна поверхносьц жеми на хторей ше ховаю рижни култури означує ше зоз лексему *польо*. У зложених лексемах *винац, зорац, поорац ~*. Гранічна линия хтора оддзелює поля двох газдох, маєтнікох менує ше зоз лексему *меджа* и *медя*. Медзи двома люцкими полями кладзе ше *камень* хтори одредзує, указує на меджу. Меджу мож означиц и зоз *слупком*, односно *слупчком* з древа. Одредзени фалат жеми хтори формує задуману лению з хтору ше часто указує на напрям наволує ше *потез*.

Фалат поля хтори у власносьци єдней особи або фалат хтори зашати зоз єдну рошліну означує ше зоз лексему *табла*. Часц векшей поверхносьци, поля менує ше зоз словом *фалат*. Лексема ше стрета у зложеньох *висши ~, нізши ~*, односно *висша, нізша жем*. З деминутивну форму *фалаток* означує ше фалат менших димензийох. Вельки фалат поля ше лексично реализує зоз аугментативом *фалациско*.

Кончиста часц поля, парцели вола ше *шпиц*. Штириугловасти фалат жеми (у форми геометрической фігури коцки) ше менує зоз лексему *коцка*.

Место дзе ше уходзи на польо ше вола *уход* (~ до поля) а место дзе ше виходзи *виход*. Место дзе ше прейдзе з трактором означує ше зоз лексему *проход*. Узка польска драга вола ше *дильов*. Польска драга менших димензийох *дильовчик*.

У жеми урезани шліди колєса селянського коча менує ше зоз лексему *коляй*. Деминутивна форма *коляйка* означує меншу коляй. На мегкей драги урезани шлід од колєсох селянського коча у форми доліни, дзири ше лексично реализує як *вагаши* мн. (єд. *вагаш*). Правенє коляї зоз колєсом преноши ше зоз лексему *зарезац ше*. Шлід од ногох або превозки у шнігу, блаце и под. менує ше зоз словом *чапаш*.

Поля хтори припадаю єдному месту або општини лексично ше означую як *хотар*. Зазначени зложени лексеми: *керестурски* ~, *коцурски* ~.

Зоз лексему *житніца* означує ше обласц, край у хторим добре родзи жито (житарки).

Менши фалат жеми на хторим ше садзи желєнява, найчастейше при хижи або салашу, менує ше зоз лексему *заграда*. Деминутивна форма *заградка* означує часц двора або место опрез хижи на хторим ше садзи, хова квеце.

Дєп (пажица) ше наволує *луки* мн. Форма єднини (*лука*) зазначена лєм у Гнатьюка. Фалат лукох, пажица, означує ше зоз *дєп*. Охабиц орачу жем же би заросла з траву и постала дєп менує ше зоз лексему *задєпиц*.

Зоз значеньом пространство (поверхносц) хтора ше не обрабя хаснує ше слово *пустара ж.* и *пустар х.* Иста лексема и назва часци хотара у Руским Керестуре и Коцуре. Зоз истим значеньом дакеди хасноване нешка архаичне слово *пустиня*. Жем на хторей ніч не пошате ше опишує як *пуста жем*.

Дєп (луки) означує ше и зоз лексему *яраш*. Исте менших димензийох менує ше зоз деминутивну форму *яращик*.

Природна або викопана векша дзира у жеми виполнета зоз воду хтора ше хасновала за моченє конопи вола ше *доліна*. Зазначени шлідујуци назви долінох: *Бругошова* ~, ~ на *Лацковей*, *Шандорска* ~.

2.2. Опис, характеристики жеми

Розтресаца материя на верху жемовой скори означує ше зоз лексему *гліна*. Жем (гліна) зєдинєна до єдного фалата ше вола *груда*. Зазначени шлїдуюци зложени лексеми: *подавиц, попучиц груди, груди ше розмражели, груди ше розпуцели, груди сцекли, навальовац груди, буц у грудох, розмиц груди*.

Менша грудa ше означує зоз деминутивну форму *грудка (розбивац, попучиц ~)* або *грудочка*. Польо на хторим єст груди ше описує як *грудовате*. Исте ше описує и зоз лексему *оштра жем*.

Жем хтора ше лєгко розтреса, роздробена є и без грудкох *розтресаца* або *мелка*. Зазначени шлїдуюци зложени лексеми: *исц до мелкей жеми, любиц мелку жем, мелка оранїна, пошац / посадзиц до мелкей жеми*. Мелка, розтрешена жем ше означує и зоз форму *мєгка жем*. Жем хтора нє тварда, хтора густа, вола ше *ридка жем*. З подобним значєньом хасную ше и лексеми *пацєрковиста жем / пацєркова жем*. То жем хтора ма форму пацєркох, односно пацєркових зарнох. Зоз лексему *пискови, писковити* описує ше жем у хторей єст писку.

На яр кед шнїг одпуци, кед оцеплі, жем ше характеризує як *цепла жем*. Кукурица ше садзи до цеплей жеми.

Нєквалитетна жем ше описує як *слаба жем*. З лексему *лєї* мн. означує ше файта нєплодней жеми. Алкалоидна жем ше менує з просту лексему *сейки* (єд. *сейк*) або зложєну *сейковита жем*. Исте мож описац и зоз *слатинаста, слатинява жем*. *Влажна* жем, хтора натопена з воду, описує ше зоз форму (субстантивовану форму) *мокре* и зложєньом *мокра жем*. Польо чий уровень нїзши од других та ше на нєй збера вода означує ше зоз зложєну лексему *нїзка жем*. Нїзше место на жеми дзе ше звичайно збера вода по дижджу або шнїгу *лапош*. Жем хтора нїяка, до хторей ше збера вода, менує ше зоз лексему *лапошиста*.

Жем на хторей нїч нє посаджєне наволоує ше *празна жем*. Польо з одредзєну рошліну хторе очисцєне од корова означує ше з двочленову лексему *чиста кукурица* або *чиста требиконїна*.

Польо хторе заросло, хторе нє очисцєне од корова означує ше з прикметнїком *зароснуте*. *Парлаг* то нєобробєна жем. Зазначени шлїдуюци зложени лексеми: *буц (остац) парлагом* значи буц нєобробєни, запуцєни (о полю); (з) *охабиц (жем) парлагом* значи охабиц жем нєобробєну. Оставац парлагом, зарастац, лексично ше реализує зоз *парладжиц*. Охабиц жем парлагом, запуциц, затарациц прєноши ше зоз лексему

запарлажиц, запарладжиц, запарлачиц. Така запущена, охабена парлагом жем, описує ше зоз лексему *запарложена*.

Польо чисте од корова ше описує зоз лексему *чисти (чисте польо)*. Зоз лексему *тарасковите* описує ше польо хторе зароснута зоз тараску.

2.3. Польо по дійствованю елементарних непогод

Способ на хтори диждж уплівує, дійствує на поверхноц жеми, оранїни, означує ше зоз лексему *запрац*. Така оранїна ше характеризує зоз лексему *запрана*.

Ценки обмоток на поверхноци жеми створени по таким кратким дижджу ше означує зоз лексему *скора* або *скорка, скорочка*. Стварднуц ше, постац як скора ше менує зоз лексему *скоравиц*. Жем стварднута на поверхноци як скора описує ше як *корава*. Жем хтора подзвигнута од вельо дижджу, або хтора ше по мразу одмаржнє, означує ше зоз прикметніком *набринута*.

Од дижджу ше груди жеми можу розмелчиц, односно *розпуциц*, або ше можу справич, нагромадзиц, односно *наваляц*.

Сушиц ше, висушовац ше (о жеми) лексично ше реализує зоз *преси-хац / пресхнуц, обсхнуц, засихац / засхнуц*. Стварднуц ше як скора преноши ше зоз лексему *закоравиц*. Жем хтора стварднута як скора описує ше як *закорачена*. Исти процес ше означує и зоз лексему *запечиц ше*.

2.4. Назви поля по зніманю рошліни

Польо з хторого скошена рошліна хтора на нїм росла означує ше зоз лексемами *житніско, мугариско, ярчиско, овшиско*. Лексема *цвиклянка* значи польо на хторим була цвикла. Польо на хторим скошене зарно (жито, овес и др.) менує ше зоз словом *сцернянка* (ридк. *сцерніско*). Конопова сцернянка, односно польо з хторого позберана, вирубана конопа означує ше зоз лексему *коноплянка* и варианту *конопнянка*. Польо на хторим була кукурица, односно на хторим вирубана кукуричанка а остали копачи вола ше *копачанка*.

Форма *ешенїна* дакеди хаснована зоз значеньом польо з ешеньски-ма плодами або польо за ешеньске шаце (Рамач: 237).

Польо на хторим рошнє кукурица може ше означиц и зоз назву рошліни *кукурица*. Исте важи и за други рошліни, напр. паприга, овес и др. з чим означена поєдинечна рошліна алє и цале польо на хторим вона рошнє.

Место дзе посадзени ґереґи и дині означує ше зоз лексему *бостан* и лит. *динянки*. Бостан хтори ше, по законченей сезони, уж не чува або з хторого мож шлєбодно таргац ґереґи и дині ше описує як *розпуццени бостан*.

2.5. Польо по обробку

Пооране польо ше означує зоз просту лексему *ораніна*. Одредзене кеди польо оране або характеристики ораніни виражує ше у зложених лексемох: *ярня* ~ “хтора орана вяри”, *ешеньска* ~ “хтора орана вешені”, *мелка* ~, *жива* ~.

Польо хторе пооране описує ше зоз лексему *зорана* (~ *жем*). Плїтко орана сцерьнянка детерминизує ше зоз описом *угорена*, *зугорена* або *угор* (*по угоре, до угору, за угором, вивезсц на угор*).

Добре погноєна жем ше вола *моцна жем*. Жем хтора погноєна, змоцненена зоз гнойом описує ше и як *подкармена*. Добре нагноєне польо мєнує ше зоз лексему *вигноєне*. Нєпогноєна або слабо погноєна жем означує ше як *слаба жем*.

Польо хторе обробене зоз дерлячу *подерляне*. Поровнане, збите, з ролю обробене польо, лексично ше реализує зоз *пороляне*. Двочленова лексема *пороляна цвикла* значи же польо на хторим посадзена цвикла подерляне. Зоз зложєну лексему *ровна жем* означує ше жем хтора обробена зоз дерлячу, брану або ролю.

Иснує одредзени рядошлїд, плодоряд по хторим ше садзи або шєс на одредзеним полю. Напр. до єдного поля ше не шєє рок за роком. Кєд влоні було пошате жито вєц ше садзи кукурица або слунєчнїк итд. Польо, на хторим ше провадзи таки плодоряд одпочинутє. Кєд би ше вєцей роки шало до єдного поля з нього би були вицагнути хранлїви материї, було би уморєне, змучєне. Польо на хторе єден рок нїч не садзєне або шате описує ше як *одпочинутє*.

2.6. Формованє, ушорйованє жеми за хованє одредзених рошлїнох

Прєвращєни шор жеми з єдним прєходом плуга ше означує зоз просту лексему *бразда*. Зазначєни шлїдуюци зложєни лексєми: *орац з / о єдну, два бразди, правиц бразду, садзиц за кажду трецу бразду, о бразди плуг, жимска бразда, за бразду ше садзело, виорац бразду, чиста*

бразда, на найвекшу бразду оправел, пуцац по бразди. Преврацени шор жеми менших димензийох ше означує зоз лексему *браздочка*. Правиц бразду з плугом ше реализує зоз лексему *браздирац*.

Бразда виорана вжине одредзує ше зоз описом *жимски* у зложеной лексеми *жимска бразда*. Ровно виорана бразда ше реализує зоз лексему *чиста бразда*.

При ораню до складу на стредку остава *штредні шор* (коц. *стредні шор*). Исте ше означує и зоз форму *склад* (у виразу *орац до складу*).

Способносц виорац одредзене число бразди означує ше зоз лексему *лапац / лапиц*.

За садзенє паприги

Зоз словом *балван* означує ше зоз плугом подзвигнута жем у форми греди, односно балвана хтора затримовала воду же би ше паприга лепше розвивала. На фалату поля на хторим ше садзело папригу перше ше правело фийовки, односно шори балванох и крижнякох.

Подзвигнута гац, бразда хтора стої крижом у одношеню на балвани, означує ше зоз лексему *крижняки* мн. х. (єд. *крижняк*). *Лівак* то часц фийовки дзе уходзи вода.

Видлужена и дакус подзвигнута часц обробеней жеми на хторей зашата або засадзена даяка рошліна наволує ше *фийовка*. Синонимни лексеми *градка* и *лея*.

Ярчок по хторим идзе вода при поліваню паприги означує ше зоз лексему *полівач*.

Насипане пасмо жеми хторе зопера цек води або служи як защита од виліву лексично ше реализує як *гац (на доліни)*. Зоз деминутивну форму *гацочка* ше означує гац менших димензийох.

Дзира у жеми у хторей ше чува желснява же би не змарзла означує ше зоз лексему *долік*. Прекриц зоз гліну, пополніц дзиру, долік виражує ше зоз лексему *заруцовац / заруцац*. Отвор, односно вентиляция на викопанім доліку лексично ше реализує зоз деминутивну форму *облачок*. Исте значенє ма и лексема *комин*.

Дзира у жеми до хторей ше садзело пресаду означує ше зоз лексему *долінка*. Направиц, викопац долінку менує ше зоз зложеноу лексему *на-класц долінки*. Синонимна лексема *гніздочко*. Зоз гліну пополнета дзира (ярчок) описує ше як *загарнута*.

З мотику закопане место при хторим ше находзи громадка гліни як знак напряду означує ше зоз лексему *ганчик* (лит. *ганьчик*).

Зоз исту лексему преноши ше и шлідуюци значеня: грунчок коло копачи, з двох бокох з огартачим плушком нагарнута гліна коло єдного шора кукурици, грунчок як меджа; громадка гліни з викопану долінку на меджи, громадка гліни з викопану долінку як гніздо за садзенє огуркох, бундавох и под., викопани защитни ярчок коло дильова, драги и под., котри не допуцує же би люцки коч у преходу заходзел до орачей жеми. Як фонетична вариянта зазначена лексема *ганцик* (Рамач: 142).

Ганьчики ше копало и пред ораньом першей бразди же би бразда була проста. Викопало ше перше ганьчик на початку и на концу гонох а потим ше зоз поровнаньом тих двох копало и ганьчики помедзи. На тот способ одредзени напрым та бразда могла буц виорана просто. З копаньом ганьчихох одредзовац напрым першей бразди при ораню або правенє ганьчихох на меджи означує ше и зоз лексему *ганчиковац* / *ганциковац* и *виганьчиковац* (лит. *ганьчиковац*).

У загради *положиц ганчик* значи закопац, з мотику або ашовом означиц покля ше будзе копац.

Пририхтовац, обрабяц заградку

Зоз лексему *грабац* означує ше ровнанє покопаней жеми з грабелками. Иста лексема ма и значенє зберац урожай зоз граблями або грабелками. Законченє тей роботи менує ше зоз *позграбовац*.

У роботы з грабелками груди у заградки треба зробиц мелким, односно *розмелчовац* / *розмелчиц* (~ з *грабелками*).

2.7. Видаванє и бранє жеми под аренду

Закуп, надополненє за хаснованє цудзого поля означує ше зоз лексему *аренда* (*давац под аренду*). Особа хтора видава (и бере) жем до за купу менує ше зоз лексему *арендаш*. Брац або давац жем под закуп лексично ше реализує як *арендовац*.

2.8. Микротопоними

Зазначени шлідуюци назви часцох керестурского хотара: *Била* / *Бела пуста*, *Державка*, *Козара*, *Косцелїско*, *Медєш*, *Сейки* (у Руским Керестуре и як назва єдней периферийней часци валала), *Рискаша* и

коц. *Ришкаша / Рискашарня* (Рамач, 2006: 492; Рамач: 685) (маєток под Торжу, Косанчич на хторим ше у 19. вику садзела рискаша).

У Коцуре ше хасную шлідујуци назви за означованє часцох хотара: *Вербовец, Бара, Когияк, Риков брег, Селище, Мале Селище, Ступа, Лешик.*

Б РОБОТИ

2.9. Обци назви за роботу у польоділстве

Конар привреди хтори, хаснуюци польо (жем), з роботу и капиталом продукує рошліни и животині означує ше зоз лексему *польопривреда*. Зоз лексему *польоділство* (у литературним язичу) менує ше конар польопривреди чийо польо роботи обробок жеми. Обидва лексеми у народним язичу нови слова, односно пожички.

Жиц з парастским животом, робиц парастски роботи висловює ше зоз лексему *парасциц*.

Продукованє желєняви, работа у загради означує ше зоз лексему *заградарство* або *заградкарство*.

Пририхтованє жеми за хованє рошліни менує ше зоз словом *обробок*. Управянє зоз маєтком ше при наших людзох реализує зоз лексему *газдованє* (*газдовац*).

Як обца назва за чежку роботу хтору најчастейше роби хлоп хаснує ше зложена лексема *хлопска работа*. Лексема *работа* може буц одредзена и зоз описом *чежка работа*. Работа ше з оглядом на часц рока кед ше роби може одредзиц з прикметніками *ярня работа, єшеньска работа*.

Правиц бразду у жеми подрезуюци ю з плугом означує ше з лексему *орац*, а сама работа зоз девербативним меновніком *оранє*. Работа хтора ше роби зоз брану вола ше *бранєнє*. Дерляц польо зоз дерлячу менує ше зоз лексему *дерлянє*.

Работа и час кед ше садзи рошліна означує ше зоз лексему *садзенє*. З лексему *шаце* виражує ше работа, час кед ше рошліна шеє. Конєчно мянц место пресади менує ше зоз словом *пресадзованє*.

Робота з мотику або ашовом, односно подзвигованє и преврацанє жеми наволує ше *копанє*. Час кед ше копе кукурица менує ше зоз форму *копачка*. Претарговац густо посадзену рошліну означує ше зоз лексему *претаргованє*.

Робота зоз ролю ше преноши зоз лексему *ролянє*. З брану, дерлячу або ролю ше жем ровна а тота робота ше означує з лексему *ровнанє*. Зазначени и лексеми: *оранє, бранєнє, дерлянє*. Ровнанє ораніни з ролю, дерлячу або брану вола ше *гласканє*.

Робота зоз огартачим плугом або огартац з мотику лексично ше реализує зоз лексему *огартанє*. Орац з парачим плугом ше менує зоз лексему *паранє*. Лексема *угоренє* означує плітке оранє сцернянки.

Превоженє урожаю з поля до гумна то *звозидба* або *воженє, звожованє*.

Робота и час збераня урожаю зоз кошеньом висловює ше зоз лексемами *жатва, косидба, кошачки, и кошенє*. Зберанє покошеного жита означує ше зоз словом *одберанє* а час и роботу кед ше обера плоди одредзеной рошліни зоз лексему *оберачка*. Лексема *вязанє* виведзена од дієслова *вязац* значи роботу вязаня. Робота збераня, обераня кукурици менує ше зоз *ламанє* або *ламачка*, а зберанє урожаю з граблями зоз лексему *грабанє*.

Лексема *тлаченє* значи роботу вибиваня зарна зоз житарки и час кеди ше то роби. Исте ше менує и зоз словом *тлачидба*.

Робота з конопу ше означує зоз зложеноу лексему *конопна робота*. Преробок конопи зоз чесаньом на щеци наволує ше *чесанє*.

2.10. Здружена робота

За удружованє у роботи хаснує ше дієслово *компаловац ше / скомпаловац ше*. Исте ше означує и зоз дієсловом *цимбориц ше / сцимбориц ше*.

Організована помоц у роботи наволує ше *мольба*. Ходзиц робиц на мольбу преноши ше зоз лексему *мольбац, мольбашиц*. Особи хтори пришли помогнуц, на мольбу менує ше зоз лексемами *мольбаш*, односно мн. *мольбаше*.

Здруженє хторе ше снує пре окончованє заєдніцкей діялносци вола ше *задруга*.

2.11. Пририхтованє поля / Фази роботи

Як обща назва за рихтанє поля за продукованє рошлінох хаснує ше слово *обробиц* / *обрабляц* и спросцена вариянта *оробиц* / *орабляц*. Зоз истим значеньом хасную ше и слова *рихтац*, *робиц* / *зробиц*. Конкретна работа ше може одредзиц з дополненьом тей лексеми, напр. *рихтац зоз гнойом* “гноїц”, *мокре робиц*. Зоз детерминованьом лексеми *робиц* означує ше вецей роботи хтори ше роби на полю. Напр. *исц ~ гу машини*, *~ газдови*, *на мольбу ~*, *~ з рису*, *споли ~*, *на треце ~*, *~ мехи*, *~ за роси*, *чежко ~ жем*.

Вихабене непооране, непокошене и др. место при неуважним ораню, кошеню означує ше зоз лексему *басовка*.

2.12. Оранє

Правиц бразду у жеми, подрезуюци ю з плугом, означує ше з лексему *орац*. Исте ше менує и зоз лексему *браздирац*. Лексема мотивована з резултатом роботи.

З оглядом на час роботи оранє може буц *ешеньске* и *ярне*. Розлика у способе, односно глібини ораня означує ше зоз одредніцями *глібоке* и *плітке* у зложених лексемах.

З плугом ше жем *реже* и *руца*, *преруцує*. Плуг реже жем зоз череслом и желєзком, а руца жем з кормань деску. З лексему *преруцовац* / *преруцац* преноши ше резултат роботи з плугом, желєзком, односно подзвигованє и одгартанє жеми хтора порезана з череслом. Зазначени шлідуюци зложени лексеми: *~ жем зоз желєзком*, *плугом*.

З плугом направиц бразду означує ше з лексему *вицаговац* / *вицагнуц*. Значенє правиц бразду ше виражує и зоз лексему *виорац* / *виорйовац*. Исте значенє мож виразиц и зоз зложену лексему *правиц бразду*.

Розлични способи ораня означую ше зоз префиксацию основней лексеми и зоз детерминованьом.

Орац мож: *~ з / о єдну бразду, два бразди; два бразди ~*, *~ у угоре*, *~ на трох коньох “на трогачу”*, *~ на плітке*, *~ глібоке*, *~ под жито*, *~ кукуруцу*, *конопу*, *~ прейґа*; *мокре ~*, *~ гольт*, *~ до складу (/ по стредку)*, *~ около*, *~ до / на гайсу*.

Закончиц з ораньом менує ше з лексему *зорац* або *поорац*. Дїєслово *зорац*, при блїзшим одредзованю, комбинує ше з лексемами *~ под конопу*, *мокре ~*, *жито ~*, *глібоке / плітке ~*, *мокре ~*, *~ у копачи*, *~ на*

гольти гоч, гипотетично, може зоз шицкима з хторима ше комбинує и лексема *орац*.

Направиц бразду коло поля хторе ше будзе орац лексично ше реалізує як *образдац*.

Польо ше оре на два способи, зменяючо. Починаюци од стредку гу концом поля у напярме рушаня мунтатовох на годзинки предствая способ ораня хтори ше менує з просту лексему *скласц / складац* и зложеноу *орац до складу*. По таким ораню на стредку поля остава *склад*, односно бразда на стредку поля. Други способ ораня, од концох поля гу стредку у напярме процивним од рушаня мунтатовох на годзинки означає ше з простима лексемами *розорац / розорйовац, розруцовац / розруцац / розруциц* и зложеноу лексему *орац до гайсу* (Прилог 3).

Орац з парачим плугом помедзи шори кукурици (слунечніку, цвикли и др.) означає ше з лексему *парац*. З истим значеньом хаснує ше слово *пречисцовац / пречисциц*. У Коцуре ше исте значенє означає зоз лексему *рипац*. Закончиц зоз тоту роботу означає ше зоз словами *попарац / опарац*. У Коцуре ше зоз меншу фреквенцию хаснує и форма *порипац*.

Зоз огартачим плугом подзвигнуц жем коло стебелка рошліни менує ше зоз лексему *огартац*. Дакус подзвигнуц жем з огартачим плугом висловює ше зоз форму *пригарнуц*.

Зоз дотхнуцом при параню, огартаню з плугом або з даяку другу роботу очкодовац рошліну преноши ше зоз лексему *порушац*. Плїтко поорац або покопац польо менує ше зоз исту лексему.

Плїтко орац сцернянку ше означає зоз просту лексему *угориц*, закончиц зоз угореньом зоз словами *зугориц, поугориц*. Други раз угориц, глібоко зорац по угореню, менує ше зоз дієсловом *одвращац / одвращиц*.

Зоз ораньом винац репчень, (цвиклу, копачи) реалізує ше зоз лексему *виорйовац / виорац*. З плуга ше, кед ше виорює, зніма табла и железо а на їх место ше кладзе чересло. Рошліна зоз ораньом вируцана на верх означає ше зоз лексему *виорана*.

Заорац / заорйовац значи зоз ораньом подзвигнуц и превращиц верхнє пасмо жеми. Исте значенє ма и лексема *приорац / приорйовац*. Зложена лексема *строга заорац* значи орац так же би бразда була проста, точна. Обидва синонимни дієслова з одредзеньом *гной* (копачи) знача превращиц гной (копачи) до жеми, под жем. Подзвиговац гліну з плугом менує ше з словами *заруцовац и заруцац*. Зорац польо на хторим уж дацо пошате лексично ше реалізує зоз словом *преорац*.

Зложена лексема *заорац од / з дильова* значи орац цудзе. Зоз тим значеньом частейше ше хаснує дієслово *одорац*. Зазначени и зложени лексеми: ~ зоз *жита*, ~ *од дильова*.

Плітко орац жем з плугом преноши ше зоз лексемами *зашкрабац*, *пошкрабац*. Дія кед ше з ораньом превраца же би коровче пошло до жеми менує ше зоз дієсловом *преврацац*. З плугом плітко, поступне подривац означує ше з лексеми *поподривац*. Зоз истим значеньом хаснує ше и лексема *порушац* (плітко поорац або покопац). Зоз плітким ораньом подрезац коров на полю означує ше зоз лексеми *подорац*.

Орац жем помали, слабо, не так як треба описує ше зоз зложеноу лексеми *чежко орац*.

2.13. Бранєнє

Цагац брану по полю означує ше з лексеми *браніц*, а законченє тей роботи з лексемами: *побраніц*, *забраніц*, *обраніц*.

Лексема *забраніц* ма и компоненту поровнац, зробиц ровним. Значенє зробиц ровним мож виражиц и зоз лексемами *загласкац* и *ровнац*, *заровнац*. Зазначена и лексема *гласканє* за означованє роботи хтора виведзена од дієслова *гласкац*.

Зложена лексема *обраніц копачи* значи зоз браненьом очисциц од жеми. Зоз браненьом мож и *вивальовац* копачи. Обраніц и виваліц копачи мож и зоз чухачом. Робота хтора ше окончує зоз цаганьом чухача означує ше зоз лексемами *чухац* и *почухац* звичайно, зоз дополньом *копачи*.

2.14. Дерлянє

Дробиц, ровнац ораніну зоз дерлячу означує ше з лексеми *дерляц*. Пошацу ше зоз дерляньюм зарно покрива зоз жему цо ше означує зоз лексеми *загарнуц*. Дерляц, браніц так же би жем була мелка одредзує ше зоз зложеноу лексеми *дерляц мелко*. Зоз лексеми *надерляц* означує ше дерляц вельо, вельки поверхносци. Закончиц з дерляньюм менує ше зоз словом *подерляц*. Вицагнуц коров з поля з дерлячу означує ше зоз лексеми *видерляц*.

Робиц зоз танірачу означує ше зоз лексеми *танірац*.

2.15. Роляне

Значенє зоз ролю ровнац, прицискац поорану жем означує ше зоз лексемами *роляц* або *шулькац*. Друга спомнута ареално огранічена на Коцур. Вельо роляц, наробиц ше роляюци менує ше зоз словом *нароляц*. Закончиц зоз роляньом означує ше зоз просту лексему *пороляц* або коц. *пошулькац*.

2.16. Шац / садзиц

Периодичне зменьованє польодїлских культурох на истих польох менує ше зоз словом *плодоряд*.

Дистинктивне означенє способ поставяня, кладзєня семена, наше-ня до жеми виражує ше з двома лексемами: *шац*, *садзиц*. Руцац семе до жеми означує ше з лексему *шац*. Лексема ше блїжей одредзує зоз шлїдуюцима применовніцкима конструкциями хторим дакеди предходзи объект, напр. ~ з *руками*, ~ *жито за житом*, односно шац жито два роки до истого поля, ~ *до праху* “до жеми хтора од обробку розмелчена”, ~ *на место* “способ як машина шеє, напр. цвиклу”.

Зоз синонимним значеньом хасную ше и лексеми *руцац* и *руциц* хтори ше блїжей одредзую зоз додатками ~ *семе*, *нашенє*. Поступне руциц вецей предмети або шицко менує ше зоз словом *поруцац*. Робота ше дєтальнїше одредзує у зложених лексемах ~ *овес* и ~ з *руками*. Зарно по шацу / садзєню у жеми *напирене*, односно неспритвердзєне за жем.

Поруцац семе (нашенє) на розлични страни по полю означує ше зоз лексему *розруцовац* / *розруцац* / *розруциц* (~ *зарно*). Лексеми *вируцовац* и *вируциц* знача руцац семе хторе ше находзи у дачим, найчастейше при ручним шацу кед человек з меха бере семе и вируцує го, односно шеє.

Множество дачого цо стої єдно при другим у истей линїї висловює ше зоз лексему *шор*. Зазначени шлїдуюци зложени лексеми: *не шац* ~ “з бавовками, препущєнями”, *три шори садзиц*, *класц на шори*, *класц до двох шорох*, *висипац до шора*. Исте, менших димензийох означує ше зоз дєминутивну форму *шорик*. У зложених лексемах: *копац помедзи шори*, *направиц*, *справиц* ~, *преплец* ~, *положиц* ~, *пошац до шора*, *посадзиц* ~.

Ище раз пошац дєе наше-нє не зишло менує ше зоз лексему *подшевац*. Пошац шицко поступне прєноши ше зоз лексему *позашевац* а закончиц зоз лексему *зашац*, *пошац*. Зоз лексему *вишац* ше означує ше процес кед ше рошлїна сама найдзе у жеми и почнє роснуц без помоци человека.

Класц, спуцовац семе до жеми або порихтаней дзири виражує ше зоз просту лексему *садзиц*. У шлідюючих конструкційох ше одредзує предмет садзенья, напр. ~ *кукурицу, цвickлу, доган, главки*.

Способ садзенья мож бліжей одредзиц зоз шлідююцима лексемами: ~ *за мотику, ~ ручно (з руку), ~ нагусто, плітко ~, ~ за бразду, ~ за плугом, три шори ~, ~ на велько*. Информацию о месту садзенья одкриваю лексеми: ~ *на балвани, ~ до кукурици*. Зазначени и одредзенья з хтори-ма ше виражує компонента намени: ~ *на конопки, ~ на вязанє (за кухню, за обисце, за пияц, за предай)*.

Положиц зарно або корень до жеми, закончиц зоз садзеньом, означує ше зоз лексемами: *посадзиц, насадзиц*. Садзиц зарно ознова на местох дзе не посходзело менує ше зоз лексему *подсадзовац / подсадзиц (~ кукурицу)*.

Класц семе до жеми або порихтаней дзири реализує ше зоз простима лексемами *пуцац / пуциц* и *спуциц* з хтору ше яснейше виражує способ садзенья. Дієслово *пуцац* вецейзначне а конкретне значенє одредзую обєкти: ~ *кромплю (зарно, магочку)*.

Значенє садзиц, посадзиц означує ше и зоз: *положиц капусту (пасулю, кукурицу)*.

Розлика у количеству (густосци) поруцаного семена одредзує ше зоз присловніками *нагусто*, односно (*на / по*) *ридко* у зложених лексемох: ~ *садзиц, пошац ~, поцагац ~*.

Виберац виключкану, младу рошліну, напр. *напригу*, и класц ю до гарика у хторим будзе стац по пресадзованє менує ше зоз форму *пикирац*. Засадзиц на друге место предходно викопану пресаду преноши ше зоз лексему *пресадзовац / пресадзиц*. Лексема *винєсц (~ пресаду на польо)* тиж так значи и пренєсц пресаду на стаємне место у загради, на полю. Дієслово не ма значенє лєм “винєсц”, але ше зоз нїм означує и цала робота, односно пресадзованє.

Закончиц зоз пресадзованьом означує ше зоз форму *напресадзовац*. Пресадзиц шицко поступнє менує ше зоз лексему *попресадзовац*.

Пестовани рошліни наменєни за пресадзованє волаю ше *кореньчок, кореньче* и *пресада, пресадок*.

2.17. Пестованє, охранныванє рошліни

Наводньованє

Наводньованє барз важна работа у польодїлстве. Дакеди ше вода брала зоз студньох викопаних при салашу або на полю. Копац, правиц студню означує ше зоз лексему *биц*.

Набрац води зоз студньовим каблом лексично ше реализує зоз словом *нацагац* (~ *води зоз студні*). Брац воду з одредженого места (студні, бегелю) означує ше зоз лексему *цагац* (~ *воду*). Цагац воду мож и зоз моторчком. Обезпечиц, намириц рошліну зоз воду менує ше зоз лексему *залївац* / *заляц*. Исте мож означиц и зоз *полївац* (~ *на решетко*).

Випущиц, зменшац уровень води на полю дзе росла рискаша ше виражує зоз лексему *спущиц воду*. Тота форма преноши и значенє з копаньом одводних каналох одстраньовац, випущовац воду зоз залятих местох.

2.18. Одстраньованє корову, фатюгох, лісца

З пестованьом помогнуц у розвою означує ше зоз лексему *ховац*, а закончиц зоз пестованьом ше менує зоз *виховац*.

Подчас одредзеной роботи у полю або заградки робиц на колєнох лексично ше реализує зоз лексему *колєнчиц*.

Парац, вичисцовац польо, заградку од корова з мотику преноши ше зоз лексему *копац*. Зоз зложенима лексемами означує ше способ копаня: ~ *место попри месту*, ~ *на крочай*, ~ *з руками*, ~ *на штварте*. Почац копац, робиц єден шор менує ше зоз *влапиц шор*. Исте значенє мож виражиц и зоз лексемами *окоповац* и *окопац*. Закончиц зоз окопованьом лексично реализоване зоз словом *поокоповац*. Зоз *вдериц* и *биц зоз мотику* баржей виражени рух хтори ше окончує зоз копаньом (так як ше з косу маха, замахує).

Зоз лексему *копац* означує ше и копац з ашовом долїну и под. З копаньом загребац менує ше зоз *закоповац* / *закопац*. Исти лексеми знача и зоз копаньом винац зоз жеми. Гнатюково информаторе слово *закопац* хасновали зоз значеньом заробиц з копаньом, окопованьом (Рамач: 270).

Закончиц зоз копаньом одредзеной поверхносци означує ше зоз лексемами *викоповац* и *викопач*. Исти лексеми знача з копаньом направиц дзиру. Закончиц зоз копаньом мож означиц и зоз лексему *покопац*.

Шицко покопац, покопац и тото цо не треба преноши ше зоз словом *скопац*. Копац риючи менує ше зоз словом *риц*.

Преридзиц густо виролу рошліну же би ше лепше, легчейше розвивала означує ше зоз лексемами: *прерубовац / прерубац, претарговац, претаргац, преридзиц*. У зложених лексемах ше з дополненьом бліжей одредзує способ або предмет роботи, напр. ~ *мак*, ~ *цвиклу*, ~ *кукуруциу*, ~ *на крочай*, ~ *на мотику*, ~ *драгу*.

Кастровац, поодрезовац верхні лісца на огурки же би ше лепше розвивала преноши ше зоз лексему *шкопиц*.

З ламаньом одстраніц ключки на кромплі же би ше лепше розвивали висловює ше зоз *оламовац / оламац*. Закончиц зоз оламованьом менує ше зоз словом *пооламовац*.

Резац з косиром, жаловом означує ше зоз лексему *рубац (кукуручанку, фатюги, шемєнц, копачи)*. За менованє значєня вижинац, одрезовац фатюги ше хаснує лексеми *вирубовац / вирубач*. Одрубац, зарубац дацо у його подножю менує ше зоз *подрубовац / подрубач (з мотику, з ашовом)*.

З резаньом одстраніц менує ше зоз словом *вирезац*. Зложени лексеми бліжей одредзую роботу, напр. ~ *конопи* “рубац, жац конопу”, ~ *фатюги* “вижинац”.

Повязац шнури, стебло одредзеной рошліни гу тачком же би ше лепше розвивала означує ше зоз лексему *спуциц (на тачки)*.

Зоз физичну силу пременіц место даякого предмета менує ше зоз дієсловом *вируцовац и вируциц*. Дієслово ше хаснує у зложених лексемах: ~ *копачи на верх*, ~ *шмеце, коровче*.

З руку одстраніц, вицагнуц зоз жеми означує ше зоз лексему *витарговац / витаргац*, а рошліна або коров одстранєни з тарганьом *витаргани*. Зоз тарганьом вируциц, винац шицко зоз жеми преноши ше зоз лексему *повитарговац*.

Одстраньовац коров польо або заграду реализує ше зоз лексему *чисциц*. Закончиц зоз чисценьом означує ше зоз *вичисциц*. Исте значєнє ма и лексема *очисциц (жем)*. Синонимне значєнє виражує ше зоз лексемами *оплец, виплец, преплец*. Таргац ґаз коло хасновитих рошлінох означує ше зоз лексему *плец*.

Джобац коров же би ше го одстранєло зоз жеми зоз штухачку, штухаром або з даяку иншу алатку означує ше зоз просту лексему *штухач*.

Вжац, виратовац од коровча, же би коровче не зніщело рошліни менує ше зоз словами *однімац* и *одняц*. Зоз бутаном зніщиц коров док рошліна у заградки або пластеніку ище не зишла означує ше зоз лексему *опаліц*. Зніщовац рошліну з хемикалиями преноши ше зоз *убивац* / *убиц*. По чисценю, коров ше муши *винєсц* з поля.

2.19. Прихраньованє и охранныованє рошліни

Охраньовац, змощновац рошліну зоз гнойом означує ше зоз лексему *прихраньовац*. Прихраньовац жем зоз гнойом лексично ше реализує зоз словом *гноїц*. Поруцац гной по полю означує ше зоз лексемами: *загноїц*, *погноїц*, *нагноїц*. Синонимна лексема *гипсовац*.

Розруцац гной лексично ше реализує зоз *положиц гной*. Класц гной по полю означує ше зоз *руцац гипс* = *гипсовац*, (~ *гной*, *вештак*). Руциц ище дакус на место дзе уж єст одредзеної матерії менує ше зоз лексему *доруцовац (гной)*.

Зоз значеньом руцац гной, пращок з коча на жем хаснує ше *вируцовац* / *вируциц (пращок, азот)*. Лексема *наруцац* значи погноїц польо а хаснує ше и зоз одредзеньом у виразу ~ *гипсу* (исте цо *гипсовац*).

Гноїц жем з овцами означує ше зоз *залєговац* / *залєгнуц (жем)*. Основне значенє лексемох значи буц, ноцовац / преноцовац на полю, а резултат залєгованя то гноєнє. Пращніц ше, ґаладиц, а зоз тим гноїц польо лексично ше реализує зоз словом *балєговац*. Крави ше водзело по полю а вони зоз балєгованьом гноєли польо. Окрем того, крави з ґаженьом поприцискали пошате або посадзене та и урожай бул лєпши.

Охраньовац рошліну зоз одредзеним чечним препаратом означує ше зоз лексему *пирскац*. Закончиц зоз пирсканьом менує ше зоз словом *попирскац*. Синонимна лексема *шприцовац*. У зложених лексемох зоз тим словом означує ше файта, способ пирсканя ~ з *дубоким* (и *дубоке шприцованє*), односно накадзи пошате. З виразом ~ з *дубоким* / *дубоке шприцованє* означує ше способ дійствованя бо препарати уплівую на рошліну у жеми, односно глібоко. Вираз ~ *на желено* значи шприцовац младу рошліну, по верху. Закончиц зоз шприцованьом означує ше зоз лексему *пошприцовац*.

Охраньовац семе зоз сухим пращком же би ше зачувало од шніцу менує ше зоз словом *прашковац*. Охраніц рошліну, нашенє з пращком (препаратом) означує ше зоз лексемами *запрашковац*, *напрашковац* и *попрашковац* (лит. *попрацковац*). Охраньовац зарно зоз мачаньом або

зоз пирсканьом з чечним препаратом преноши ше зоз форму *мачац*.

З лексему *преробиц* висловює ше значенє почац робиц, дійствовац. Зоз гноєньом порушац розвой рошліни означує ше зоз лексему *погнац*.

2.20. Прихрана

Средства за гноєнє, полєпшованє характеристикох жеми означує ше зоз просту лексему *прихрана*.

Остатки, вилучени фекалії статку позберани на громаду хтори ше хасну за прихраньованє поля менує ше зоз лексему *гной*. У шлїдюючих виразох, хтори до руского языка вошли зоз сербского, блїжей ше одредзує файта гною, напр. *вештачки* ~, *штучни* ~, *швиньски* ~, *желєни* ~, *хлївски* ~. Гной хтори добри за прихраньованє, хтори ма добри характеристики описує ше як *узрети*.

Штучни гной ше означує зоз *вештак* и *вештачки гной*. Зоз истим значеньом зазначена и лексема *азот*. Стара назва за штучни гной хтора ареално огранїчена на Руски Керестур то *гипс*. Зоз истим значеньом хаснує ше и лексема *крейда*.

Розпуценїна белавого каменку и гашеного вапна хтора ше хаснує за охрану рошліни од пламенячи и других хоротох менує ше зоз зложену лексему *бордовска юшка*. Вона ше прави зоз бакар сульфата, фунгицида, односно *белавого каменку*. У польодїлстве ше за охрану рошлінох хаснує и калциум оксид, гидроксид, односно *вапно*. То материя билей фарби хтора ше достава зоз печеньом.

Як обща назва за лабораторийски продукти за зніщованє инсектох хаснує ше слово *препарат*. За охрану кромплєох дакеди хасновани препарат *туберайт*. Прах за охранныованє рошлінох од инсектох, атмосферних условийох наволує ше *працок*.

2.21. Зберанє урожаю

Количество випродукованих, узретих польодїлских культурах означує ше зоз: *урожај*, *уродай*, *приход*, *принос*. Зоз лексему *род* менує ше урожај, принос вообщє (*тогорочни* ~, ~ *кукурици*) и род, односно плод на окремей рошліни. При информаторови Я. Н. у Руским Керестуре зазначена и лексема *усев* як обща назва за шицко цо пошате и позберане. Тиж так, з малу фреквенцију, у Руским Керестуре зазначене и слово *летина* зоз значеньом урожај культури хтора ше збера влєце. Лексеми

усев и лѣтина слова хтори ше почали хасновац под уплївом сербского языка. Успишни, родни рок ше означує як *рекордни*.

З лексемами *зняц*, *знімац* означує ше позберац урожай, покошиц. Принєсц, положиц на єдно место означує ше зоз словом *зберац*. У виразох: ~ *слунко*, ~ *копачи*, ~ *до рудашу*, (*брадла*). Значенє закончиц зоз збераньом преноши ше зоз лексему *назберац*.

2.22. Зберац з оддзельованьом плода од рошліни

Зберац плоди одредзеной рошліни з отаргованьом означує ше зоз лексему *брац*. Конкретна робота ше блїжей одредзує зоз: ~ *лісце*, ~ *урожай*. Зоз наведзену просту лексему дакеди ше означовало и жац зоз жаловом, косиром. З руку знімац плод з рошліни виражує ше и зоз *оберац* / *обрац*. Зоз лексему *наоберац* преноши ше значенє назберац, на таргац одредзене число. Обрац шицко поступнє означує ше зоз словом *пооберац*.

Значенє витаргнуц, оддзелїц ма и лексема *вирвац* / *вирвец*. Позберац урожай, найчастейше зоз кошеньом, лексично ше реализує зоз *зняц* и *знімац*. Значенє цо скорей позберац рошліну зоз поля висловює ше зоз лексемами *сцекац* и *сцекнуц*.

Зберац плоди з оддзельованьом плода од рошліни означує ше зоз лексему *таргац*. Закончиц з тарганьом, позберац шицки плоди менує ше зоз *отаргац*. Од истей основи и слова *претарговац* и *претаргац* зоз значеньом преридзовац / преридзиц нагусто пошату рошліну. Кед ше рошліна не витаргує зоз жеми з кореньом, але ше на пол кореня тарга гвари ше же ше *притаргує*.

Оддзельовац плод з рошліни з дачим оштрим, напр. з косиром, шерпом, жаловом, косу означує ше зоз словами *одрезац*, *орезовац* (и *одрубац*). З истим значеньом хаснує ше и *зрезовац* и *зрезац*. Зазначени вирази ~ *капусту*, ~ *слунєчнік*. Одрезац рошліну при сподку менує ше зоз *подрезавац* / *подрезац*. Лексема *подрезавац* блїжей ше одредзує зоз дополнєнями, напр. *зоз ножом*, *штухачом*, *плугом*. Закончиц зоз зрезованьом, обераньом означує ше зоз словом *позрезавац* (о гереги, огурки, капусти; зазначене у Руским Керестуре). Поступнє орезац плоди одредзеной рошліни преноши ше зоз лексему *поорезовац*.

Значенє одорвец, одламац, оддзелїц од стебла з руку виражує ше и зоз лексемами *одчакнуц* и *одорвец* / *одорвац*.

Значенє одрезац, одоцац кукуричанку, слунечніково калапи, цвиглу з косиром, жаловом реализує ше зоз лексему *рубац*. Звичайно у виразох: ~ *кукуричанку*, ~ *слунечніково калапи*, ~ *цвиглу*. Закончиц з рубаньом означує ше зоз словом *одрубац* (*кукуричанку*, *фатюгу*, *шеменец*, *копачу*). Одрубац стебло векшей рошліни менує ше зоз *вирубовац* / *вирубац*. Зоз истима лексемами виражує ше и значенє поодрубовац, повирубовац шицки стебла векшей рошліни. Стебла рошліни хтори одрубани, позберани з поля означує ше зоз лексему *вирубана*. Вирубац одредзене количество рошліни лексично ше реализує зоз словом *нарубац*. Значенє порезац шицко поступне з оштрим предметом, напр. з косу (косиром) менує ше зоз лексему *повирубовац*.

Зоз орубованьом зробиц главки цвигли буравим преноши ше зоз лексему *збурац*.

2.23. Винїмац плод з жеми

Як обща назва за означованє процесу зберанє рошлінох чий плод рошне у жеми хаснує ше лексема *виберац*. Значенє зоз одкопованьом жеми зберац урожай, плод рошліни преноши ше зоз словом *винїмац* / *виняц*.

Винїмац зоз жеми узрети кромплї зоз мотику означує ше зоз лексему *копац*. Зоз истим значеньом хаснує ше и слово *вигарнуц*. Виняц кромплї зоз мотику або видлами висловює ше зоз *вируцовац* / *вируциц*. Лексеми *викоповац* и *викопац* хаснує ше з истим значеньом (без одредзєня рошліни хтора ше на тот способ збера). Зоз копаньом виняц зоз жеми означує ше и зоз *закоповац* / *закопац*.

Значенє винїмац цвиглу заджобуюци до жеми зоз видолками означує ше зоз лексему *виджобнуц* / *виджобовац*. Подобне значенє ма и дієслово *видлобац* хторе значи виняц зоз длобаньом або копаньом.

Зберац, винїмац цвиглу з цаганьом менує ше зоз лексему *цагац*. Зоз лексемами *вицаговац* и *вицагнуц*, означує ше законченє цаганя, алє и винїманя зоз жеми або копки, брадла. Цвиглу мож виняц и зоз ораньом. Таки способ роботи менує ше зоз *виорйовац* / *виорац*.

2.24. Кошенє

Пред кошеньом треба перевіриц чи зарно узрете. Значенє з руку видвоїц жито зоз класки означує ше зоз лексему *вишулькац*. Зоз джамењом зарна перевірювац чи є узрете висловює ше зоз лексему *давиц*.

Резац зоз косу, шерпом або другу оштру алатку менує ше зоз лексему *кошиц*. Блізше одредзенє ше виражує зоз виразами: ~ з *руками* (*ручно, на рукох*), ~ на *рендлаби*, ~ з *рису*, ~ на *шено*, за *моци* ~ “кошиц не цалком дозрету рошліну”, *крижом* ~, ~ з *дзешатого*, ~ *жито*, на *грубо* ~ “два покосаї єден на другим”.

Значенє покошенє з косу єдно пасмо жита, трави и под. широке кельо ше з косу замахнє лексично ше реализує зоз словом *одкос* або зоз ареалну варианту *покосай* характеристичну за Коцур. Лексема ше бліжей одредзує з описом *груби* цо значи два покосаї єден на другим.

Покошиц єден одкос коло поля означує ше зоз *обкошовац* / *обкошиц*. Подрезовац рошліну з косу менує ше зоз словом *подкошовац*. Подрезана зоз косу рошліна описує ше як *подкошована*. Значенє скошиц жито и др. през стредок же би косачка або вязачка могла кошиц висловює ше зоз лексему *прекошиц*. Дакус накошиц лексично реализованє зоз словом *укошиц*. Лексема *закошиц* у прешлосци хаснована зоз значеньом заробиц з кошеньом (Рамач: 270).

При лексемох хтори знача законченє кошєня, ниянси у значєню дєтерминовани з префиксами. Значенє закончиц зоз кошеньом, цалком покошиц виражує ше з лексемами: *викошиц* (меншу часц поля), *покошиц*, *скошиц* (*цале польо, шицко*). Зазначени вирази: ~ на *гарсци*, на *желєно* ~, ~ до *жеми*, ~ *моцне*, ~ *желєни мугар*, ~ *младшу бетеліну*. Лексема *повикошовац* значи викошиц шицко поступнє. Закончиц зоз кошеньом одредзєного количества житарки або трави менує ше зоз лексему *накошиц*.

При кошєню жита на коси намєсцена *чаповка* же би покошенє жито падало на добри бок. Спуцовац покошенє з косу означує ше зоз словом *збивац*. З истим значеньом хаснує ше и лексеми *валяц*, *спуциц*.

Робиц рухи зоз косу, шерпом з цильом же би ше покошело рошліну менує ше зоз лексемами *махац*, *замаховац* / *замахнуц*. Зоз лексему *вдєриц* (з *косу*) означує ше исте.

Значенє зоз кошеньом оддзелїц зарно з класки мож виражиц зоз лексему *вбивац*. Кєд коса тупа вєц при кошєню *тарга*.

Зоз комбайну погажиц рошліну, прициснуц ю ґу жеми менує ше зоз лексемами *поташац* або *приташац*.

Зазначена и лексема *обритвени* (*обритвене польо*) зоз значеньом покошене нїзко при жеми. Дїєслово не зазначене, але то слово хторе виведзене з дїєслова *обритвиц*.

2.25. Жац

Кошиц, зберац зоз жаловом (косиром) лексично ше реализує зоз словом *жац*. Исте ше означує и зоз просту лексему *резац* (*над, конолу*). Значенє викошиц одредзене количество зоз шерпом (косиром) виражує ше зоз лексему *нажац* (*ражу, конопи*). Заробиц зоз жацом менує ше зоз дїєсловом *зажац*. Лексеми *вижинац* и *вижац* маю значеня закончовац и закончиц зоз жацом, резац, рубац фатюги на кукурици и преридзовац кукурицу. Рошліна хтора покошена, знята з жацом описує ше як *вижата*.

2.26. Складац покошене

Жена хтора ишла за косачом и одберала покошене жито вола ше *одберачка*. Зоз шерпом зберац за косачом покошене жито и подобне лексично ше реализує зоз словом *одберац*. Класц позберане жито на гарсци означує ше зоз зложену лексему *положиц на гарсци* (и *класц*). Пред тим одберачка *пресцера* (*пресцерац, престрец*) порвисла на хтори кладзе два гарсци жита. Исте значенє ше виражує зоз фонетичну варијанту *прештрец* хтора характеристична за Коцур (Рамач: 647).

Формованє порвисла зоз заплетованьом двох концох гарсци ражу до порвисла менує ше зоз лексему *круциц* (*скруциц, закруцац*). Зоз исту лексему означує ше процес формованя, утвердзованя углох, односно рогох на брадлу. Зазначени синтаґми: ~ *роги*, ~ *порвисла*.

2.27. Зберац зарно по кошеню

Зберац урожай зоз граблями або грабелками менує ше зоз просту лексему *грабац*. Зоз шлїдуюцима виразами блїжей ше одредзує робота (предмет, способ, час): ~ *шено*, ~ *на готово*, ~ *за роси*. Лексеми *заграбац* и *пограбац* знача позберац зоз граблями одредзене количество (~ *за марадиками*). Позберац зоз граблями означене зоз словом *ограбац*. Ограбує ше и коч або брадло. То значи: з грабелками сцаговац сламу же

би лепше стала и не розтресала ше. Робота з граблями односно зберане урожаю означує ше зоз лексему *грабанє*.

Пограбана, позберана з граблями житарка по кошеню вола ше *ограбки*. Жена хтора збера урожай або остатки урожаю зоз граблями вола ше *грабачка*. Зоз исту лексему означує ше и запрагна направа за грабанє покошеной трави або житарки.

2.28. Ламац

Оддзельовац чутку од стебла кукурици лексично ше реализує зоз словом *ламац*. Слово ше бліжэй одредзує у виразах: з *руку* ~, *сцец* *ше* ~, ~ з *лісцом*, ~ *чутками*, ~ *на билю*, ~ *на чисто*. Остатні два вирази ше хаснує кед ше при ламаню кукурици зніма лісце зоз чутки. Робота збераня, обераня кукурици зоз оддзельованьом чутки од стебла означує ше зоз лексему *ламанє*. Зоз синтагму *буц за ламанє* виражує ше дозрелостц кукурици.

Лексема *обламац* значи виламац пар шори кукурици коло поля же би комбайн могол войсц на польо и почац зоз ламаньом. Закончовац зоз ламаньом кукурици означує ше зоз *виламовац* / *виламац*. Направиц преход за коч зоз ламаньом кукурици по цалей длужини гонох менує ше зоз лексему *прелламац*.

Значенє правиц дацо вельке: при кошеню вельки снопи, при грабаню шена вельки копки, при копаню з ашовом вельки груди и под. преноши ше зоз лексему *вантуліц*.

2.29. Ушорене / неушорене количество позбераней рошліни

Векше количество плодох одредзеной рошліни (або и гною) на єдним месце означує ше зоз лексему *громада*. Зазначени шлідуюци вирази зоз словом *громада*: *винєсц на громаду*, *руцац*, *зруциц*, *зруцовац на громаду*, *дриляц на громаду*, *громада гною*. Лексема *громада* ше хаснує и за означованє присутносци велького числа дачого (рошлінох, паразитох). Деминутивна форма *громадка* ма значенє мала громада (напр. *громадка кукурици*).

Значенє довєдна звязани вецей єдинки рошлінох, желєняви, порвислох лексично ше реализує зоз лексему *звязка* або фонетичну варианты *зязка*. До кругу наздзивани або сплєцени плоди желєняви преноша ше

зоз лексему *венџ*. Зв'язани чутки кукурици з лїсцом хтори ше вишали под стреху менує ше зоз лексему *в'язанка*.

Наруче наодбераного жита при кошеню з косу, односно пол снопа, лексично ше реализує як *гарсц*. Зазначени шлїдуюци вирази: *положиц*, *класц на гарсци*, односно рихтац сноп за в'язанє, з двох гарсцох, *наодберац*, *одберац на гарсци* значи брац до руки гарсц, односно пол снопа, *перша*, *друга* ~ бо ше сноп прави з двох гарсцох, *скошиц на гарсци* ше хаснує зоз значеньом кошиц з чаповку на коси, так же би падало до непокшеного жита, на жито, *буц* / *стац на гарсцох*, односно ище непов'язани до снопох, *руцац на гарсци* ма значенє вируцовац на жем тельо кельо єдна гарсц (о гарсцачки).

Позберана и покладзена на гарсци житарка по кошеню менує ше зоз словом *поодберана*. Количество покшеного жита або другой рошліни хтора стане до єдней руки означує ше зоз лексему *наруче* / *наручє*.

Сноп

Зоз порвислом зав'язани два гарсци жита волаю ше *сноп*. Спрам дистинктивного означеня ручно, машински кошиц и в'язац, людзе розликую *вельки сноп* або лєм *сноп*, и *в'язачково снопи* хтори по димензийох менши. В'язачково снопи вируцела в'язачка. Зазначени шлїдуюци вирази: *дозрец у снопох*, *в'язац снопи* / *в'язац до снопа*, *класц до снопа*, *руцац снопи*, *пуцац снопи* (до трешки), *пообкладац з снопами*, *снопи жита*, *кукурици*, *розрезац сноп* значи розрезац порвисло на снопу, *розложиц снопи* ма значенє рихтац адяш. Пов'язани коло 20 порвисла або конопи доведна означує ше зоз лексему *снопчок*. Випаднуц зоз снопа висловює ше зоз лексему *висипац ше* (зоз *снопа*). Исте значенє ма и слово *вишилїц ше*. Розпаднуц ше, погубиц ше, випаднуц (о снопу, слами, шену на кочу) лексично ше реализує як *випирснуц*.

Верх снопа ше по назви часци стебла житарки наволує *клаше* а сподок, место дзе рошліна подрезана, означує ше зоз лексему *ужере* и коцурску варианту *гужере* (зазначене од информатора В. С. у Коцуре). Лексема *ужере* / *гужере* значи и сподок снопа конопи. Долня часц снопа конопи менує ше зоз назву *коренки*. Сподок снопа кукуричанки мож означиц и зоз лексему *коренє*.

Дзевец зложени (вельки) снопи житарки скошеной на руках або на косачки, односно штернац (мали) снопи житарки скошеной на в'язачки реализує ше зоз лексему *марадик*. Верхнї, горнї сноп на марадику наволує ше *ноп* и ридк. *попа*. Два марадики покшеного зарна означує ше

зоз просту лексему *криж*. Зазначени вирази: *класц на марадики, марадик плаци*.

Витарту конопу ше пре транспорт круцело. Перше ше ю преламало на поли а вец ше вонкашні конци закруцело. Так закруцена конопа вола ше *бабка*.

Векша звязка *слами, шена, догану* и под. у форми паралелопипеда або ролі означує ше зоз лексему *бал х.* и *бала ж.* Информаторе лексему *бал* хасную лєм кед бешедую о конопи, догану.

Правенє бали зоз пресованьом *слами* або *шена* преноши ше зоз словом *балирац / баловац*, а закончиц зоз балираньом зоз лексему *побалирац* (о догану). Справиц *балу* ше менує и зоз лексему *збалирац*.

Зоз прициском приключней машини, односно преси правиц бали лексично ше реализує зоз словом *пресовац (до балох)*. Законченє тей роботи означує ше зоз лексему *випресовац*.

Брадло, часци брадла

Поскладана громада скошеной або витлаченой житарки наволує ше *брадло*. Зазначени шлідуюци вирази у вязи зоз формованьом брадла: *започац ~, починац ~, розпочац ~, класц ~, складац ~, вершиц ~, завершиц ~, направиц ~, викласц ~, звозовац до брадла, обивац ~, закриц ~*. Детерминаторе у шлідуюцих виразох одредзую з чого вискладане брадло: *~ з снопох житарки, ~ слами, ~ копачи, ~ з плєви*.

Поскладана громада менших димензийох лексично ше реализує зоз словом *браделко*. Зазначени шлідуюци вирази: *~ копачи, ~ овса, ~ з плєви, ~ тереки, ~ слами, ~ з вигризкох*.

Предня часц брадла наволує ше *чоло*. Угел на чоле брадла и на накладзеним кочу, брадлу вола ше *рог (на брадлу)*. Слово ше зявює у шлідуюцих виразох: *круциц (скруциц, накруциц) ~, викласц без рогох*. Исте ше означує и зоз словом *угел* у виразох: *сцаговац угли*, односно прицаговац на єдно место, *класц з углами, весц угли* односно формовац, унапрямовац. Предня часц брадла при хторей роги вистирчени напредок а стредок дакус уцагнути вола ше *буяче чоло*.

Початок, дно, основа брадла виражує ше зоз *подено*. Перши и верхні сноп на брадлу означує ше зоз лексему *поп*. Иста лексема значи и цали остатні, верхні шор снопох на брадлу.

Лексеми *поп* и *верхі сноп* означую и остатні сноп на марадику. Наскладана слама под елеватором на хтору видлаш става же би легчейше долапел сламу хтора випадує зоз елеватора на трешки ше вола и *елеватор*. Верх брадла ше наволує *завершенє*.

Наскладане жито на кочу означує ше зоз лексему *коч*.

Копа, стог

Лексема *копа* значи громаду позбераней рошліни. Зазначени вирази з хторима ше бліжей одредзує основне значенє: ~ *шеменцу* (*кукуручанки*); *наруцац на копу*. Мала *копа* ше менує зоз деминутивну форму *копка*. Чуба то повязани верх копки кукуручанки.

У прешлосци ше за означованє копи хасновала и форма *стог*. Зоз деминутивну форму *стоцок* означовала ше громадка шена, слами. Иста лексема означовала и по кошеню, по сцернянки, назберани класки у гарсци, звязани зоз сламку (Рамач: 768). Копу шена менших димензиїох мож означиц и зоз лексему *рудаш*.

2.30. Формованє векших громадох урожаю

Формованє векших громадох позбераного урожаю ше менує зоз лексемами *класц*, *накласц*, *скласц*, *складац*. Зазначени вирази зоз дієсловом *скласц* / *складац*: ~ *до марадиких*, ~ *брадла*, ~ *зязки*, ~ *копачи*, ~ *коч*, ~ *до балу*. Зоз дієсловом *класц*: ~ *на гарсци*, ~ *брадло*, ~ *брадло з углами*, ~ *на криж*.

Положиц, поскладац, приложиц єден предмет гу другому виражує ше зоз лексемами *зложиц* и *складац*: ~ *марадик*, ~ *копи*, ~ *сноп*, ~ *доган*. Значенє вираза *складац до копкох* мож виражиц и зоз лексему *коповац*.

Преруцовац з єдного на друге место преноши ше зоз *руцац* / *руциц*. Руцац мож *на коч*, *на громадки* итд. Руцац з дачого, напр. з приколици менує ше зоз *зруцовац* / *зруцац* (*на громаду*). Премесцац снопи з видлами означує ше зоз *вируцовац* / *вируциц*. Зазначени шлідујуци конструкції: ~ *на коч*, ~ *сноп зоз видлами*. Форма *наруцац* зазначена у виразу ~ *на копку* а значи формовац копку зоз руцањом.

Почац зоз формованьом брадла менує ше зоз *започац*, *розпочац*. Положиц єден сноп преїг другого означує ше зоз лексемами *приклопиц*, *приклапяц*, *заложциц* / *закладац* / *закласц*. Прекриц єден сноп з другим реализує ше зоз лексему *закривац* / *закриц*. При складаню брадла або коча, снопи ше муша повязац, зєдинїц, односно *капчац* / *закапчац*

ше же би брадло твардо стало. Зоз видлами при складаню брадла розтресц сламу або шено менує ше зоз словом *випириц*. Така слама ше наволює *випирена*.

Биц по бокох брадла же би ше воно лепше намесцело означує ше зоз лексему *обивац / обиц (боки)*. Складац снопи, односно брадло на твардо менує ше зоз *збивац / позбивац*. Биц од долу з видлами же би ше брадло лепше намесцело преноши ше з лексему *подбивац* (о брадлу копачи, плєви). Исте значи и *убивац / убиц*.

Додавац ище єдну часц на брадло же би було длугше або висше означує ше зоз лексему *надкладац*. Лексема ма и значенє класц гарсци покошеного зарна єдну на другу, т. є. до снопох.

Водзиц, управац, формовац брадло, менує ше зоз словом *весц / зве-сц* у виразох: ~ *брадло*, ~ *угли*. Намесциц рог, угел зоз закруцаньом слами менує ше зоз словом *накруциц*. Прицаговац на єдно место, на громаду лексично ше реализує з словом *сцаговац (угли на кочу)*.

Закончовац брадло, класц верхні снопи на брадлу означує ше зоз лексему *вершиц (брадло)*. Закончиц зоз вершеньом менує ше зоз словом *завершиц*. Зложиц, цалком закончиц зоз складаньом мож виразиц и зоз лексему *викласц (брадло, на штири угли, високи коч, штредок)*. Зложене, закончене брадло описує ше як *викладзене*.

Вжац шена зоз брадла цагаючи з ключку преноши ше зоз *цагац / нацагац*.

Накласц вельо дачого (шена, слами) означує ше зоз лексему *навантуліц*. Неєдобре зложене брадло хторе ше може розпаднуц, зваліц, менує ше зоз лексему *розвалашени*. Зоз исту лексему означує ше и розвашарени, у непорядку двор од остаткох кукурици при лупаню. Неєдобре зложиц брадло, односно поруцац, покласц дацо на громаду без одредзеного шора може ше виразиц и зоз лексему *здремузгац*.

Погубиц, иншак зложиц снопи жита, кукурици або конопи доокола реализує ше зоз лексемами *розкладац / розложиц / розкласц*. Вони ше зявюю у шлїдуючих виразох: ~ *марадики*, ~ *до копкох*. Погубиц поскладане, розкладац на часци (о брадлу, кочу, марадику) означує ше зоз *розобрац / розберац*.

2.31. Позберани култури и ушорйованє позбераного

Зберац плоди рошліни або гліну на громаду означує ше зоз лексему *гарнуц*. Слово ше хаснує зоз дополнєнями: ~ *гліну, зарно, плєву*. Закончиц зоз збераньом виражує ше зоз словом *згарнуц*. Гарнуц з єдного места на друге менує ше зоз лексему *прегартац*.

Вжац, позберац до меха з видлами преноши ше зоз лексему *набрац*. Полніц одредзени суд, мех зоз плодами означує ше зоз дієсловом *сипац*. У виразох ше одредзує место або напрям тей роботи, напр. ~ *до / з меха, ~ кукурицу до коча*. Зоз видову пару *пресиповац / пресипац* ше, тиж, означує премесцац, пуцац сипку матерію, зарно, але зоз компоненту з єдного суда до другого. Пращніц суд або мех означує ше зоз *висиповац / висипац*. Зоз исту лексему менує ше и подзвигованє грабльоох на грабачки, односно охабянє позбераного шена, слами на громадки (~ *цвиклу на громадки*).

Обще значенє зєдиньовац розєдинєне виражує ше зоз просту лексему *вязац*. Прейг рижних виразох бліжей ше одредзує конкретна робота (або час роботи), напр. ~ *снопи, ~ до манили, конопки, ~ жито, ~ цеснок, ~ паньваш, за роси ~*. Лексема *вязанє* виведзена од дієслова *вязац* означує роботу а хаснує ше и за означованє за блізше одредзованє намени порвисла, конопки у виразох: *конопки (порвисла) на ~*. Закончиц зоз вязаньом преноши ше зоз *вязац* або зоз фонетичними вариантами *зязац, завязац* и зоз форму *повязац*. Остантя лексема ше зявує у шлідующих виразох ~ *сноп / до снопа, кукуричанку, копку / до копки, парадичи*. Лексема *зязац* характеристична за бешедни язык.

Класц одрезани, мокри калапи слунечніку на копачи же би ше висушли од дижджу висловує ше зоз лексему *здзивац*. Зоз исту лексему означує ше и складанє, односно здзиванє догану на шнури (~ *доган на шнури*).

2.32. Превоз позбераного урожаю, управянє з машину, животиню

Управяц, рушац ше зоз кочом або машину менує ше зоз лексему *гонїц* (*конї, коч, трактор*). Войсц, зоз воженьом намесциц коч, трактор, трешку на одредзене место у дворе означує ше зоз лексему *нагнац*.

Управяц зоз превозним средством або животиню преноши ше зоз лексему *вожиц*. Зазначени шлідуючи вирази: (одредзене места, цилю) ~ *до мліну, до доліни, до задруги, до валалу, ~ до брадла, до копи, до*

громади; (одреджене об'єкт перевозки) ~ у *балох*, ~ *гной*, *сламу*, ~ *кукуруицу*; ~ *коня* (управляя).

Позвожовац до брадла покошене жито, шено и под. менує ше зоз лексему *звожовац* / *звезц*.

Превесц терху на кочу преноши ше зоз лексему *повожиц*. Лексеми *розвожиц* / *розвожовац*, *розвезц* означую превесц терху на вецей міста. Одвезц кукуричанку звонка граніцох поля, на друге польо (найчастейше угор) висловює ше зоз лексемами *вивожиц* / *вивезц* / *вивожовац*. Звезц шицко поступне лексично ше реализує зоз словом *позвожовац*.

Робота, односно превожене урожаю з поля до гумна преноши ше зоз лексемами *звозидба*, *воженє*, *звожованє*, *звожовачка*.

Предац польоділки продукти задруги або другому постреднікови, фінанцови означує ше зоз лексему *вивожиц*, *вивожовац*, *вивезц*. На исти способ виражує ше и виполньованє “обавези”, цо подрозумює придаванє обовязки у натури (подчас тирваня *обавези* по Другей шветовей войни).

Звяює ше и вираз *винєсц на пияц* зоз значеньом винєсц же би ше предало, понукнуц.

2.33. Вибор, пречисцованє и преробок плоду

Видзельовац, брац єдну або вецей рошліни лепшого квалитета з велького числа рошлінох означує ше зоз лексему *виберац*.

Чисциц зарно од шмеца з помоцу природного або штучного витру преноши ше зоз лексему *вяц* а законченє тей роботи зоз лексемами *зо-вяц*, *овяц*. Ошивац, пречисцовац зарно през рошту менує ше зоз форму *роштовац* або *селеловац*.

Винімац зарно грацку, пасулі зоз струча реализує ше зоз видову пару *цикац* / *вицикац* (*цикац грацок*). За менованє роботи чисценя зарна (пасулі) и под. од шмеца хаснує ше лексема *преберац*.

З одредзену роботу препеніц предмет же би бул за хаснованє, єдзене менує ше зоз словом *преробок*.

Формавац класи спрам одредзених характеристикох лексично ше реализує як *класирац*. Лексема *класа* значи ступень вредносци, квалитету одредзеной рошліни, напр. класи огурки спрам велькосци плода. Препатрунок, оценьованє характеристикох, найчастейше цвикли означує ше зоз лексему *анализа*.

Дробиц зарна одредзеной рошліни менує ше зоз лексему *млєц*. Закончиц зоз тоту роботу преноши ше зоз словом *зомлєц* / *помлєц*. Зазначени вираз *зомлєц на* / *по просто* хтори значи зомлєц шицко ведно без ошиваня, дзелєня на дробнєйшу, финшу муку. Млєце, преробок зарна до муки означує ше зоз лексему *мелява* (*дац на меляву*). Процент хтори бере окончователь услуги у мліну вола ше *мирка*. Млєц зарна кукурици нагрубо менує ше зоз словом *дараловац*. Зоз даралованьом ше достава *даралов*.

Зоз лексему *давиц* означує ше процес цадзєня плоду рошліни з хторим ше достава олєй. Синонимна лексема *збивац* (*репчень, слунечнік*).

Знімац лупу, верхнє пасмо з плодох при вельким чишлє рошлінох висловює ше зоз видову пару *чисциц* / *очисциц*. напр. ~ *кромплї, мархву, яблуко* и *очисциц чутку од лісца, очисциц заренка од шмеца*. Зоз исту лексему преноши ше и значєнє робиц чистим (о зарну). Зніманє лісца з чутки кукурици ше тиж означує зоз *чисциц*, напр. *чисциц кукурицу од лісца*. Сцагнуц лупу з плоду рошліни менує ше зоз лексему *олупиц*.

Чисциц од лісца виламану кукурицу лексично ше реализує и зоз словом *лупац*. Окрем того, лексема значи и знімац зарно з даєдних плодох, напр. ~ *кукурицу, ~ слунечнік, ~ зарно*. Биц конопу же би ше одстранєло клоче ше тиж означує зоз лексему *лупац*. Закончиц зоз лупаньом неодредзеного (меншого) количества кукурици менує ше зоз словом *налупац* (*налупац кукурици*). Лексема *олупац* значи закончиц зоз лупаньом одредзеного количества (напр. чардак кукурици).

Дзелїц плод на часци з оштрим предметом означує ше зоз лексему *резац* (*герегу, кромплю, бундаву*). Лексема значи и джобац, дзиравиц з видлами, напр. *цвиклу*. Зоз лексему *трец* дакеди ше виражовало значєнє на дробно шекац желєняву и под. на тарлу. Пошекац, порезац, зомлєц лісце одредзеной рошліни на приключней машини (таруп) означує ше зоз лексему *потарупирац* (и лит. *таруповац*). Лексема зазначена од информатора В. С. у Коцуре.

2.34. Тлачидба

Обще значєнє видвойованє зарна од плєви преноши ше зоз лексему *тлачиц*. Шицко витлачиц лексично ше реализує зоз словом *потлачиц*. Закончиц зоз тлачєньом менує ше зоз лексемами *отлачиц, витлачиц*.

Дакеди ше житарки тлачели зоз гаженьом. Порозкладане жито хторе ше тлачело з коньми наволоує ше *адяш*. На тот способ тлачиц жито означує ше зоз лексему *адязовац*. Перше ше жито складало, односно

требало го *розкладац* / *розложиц* / *розкласц* доокола слупа за хтори бул привязани конь (~ *адяш*). Лексема *виадязовац* зазначена лем зоз значеньом розруцац, розриц жем, гоч би могла значиц и закончиц зоз адязованьом.

Способ тлаченя яснейше виражени зоз лексемами *биц*, *обивац*, *обиц* (~ з *видлами*), *млациц*. Закончиц з млаченьом, односно тлаченьом жита означує ше зоз лексему *премлациц*. З видлами тлациц пасулю означене зоз лексему *вибивац*. Струче пасулі з хторого випадло зарно описує ше як *вибите*.

Тримац мехи при трешки, ношиц мехи на пойд и з пойда, означує ше зоз лексему *мехариц*.

2.35. Остатки по преробку

Як обща назва за осушени стебелка житарки хтори оставаю по тлаченю хаснує ше форма *слама*. Млада слама ше означує зоз деминутивну форму *сламочка*.

Окремни файти слами меную ше зоз одредзеньом у зложених лексемох: *ражова* ~, *мугарова* ~, *житна* ~, *овшана* ~, *прошана* ~, або зоз простима лексемами: *житнянка*, *овшанка*, *ярчанка*, *прошанка*. Дробна слама помишана з плєву настала при тлаченю вола ше *тереки* мн.

Як обща назва за покошену и осушену траву на покарму статку хаснує ше слово *шено*. Зазначена и зложена лексема *мугарово шено*.

Поцаговац влагу и одмекац (о шену и под.) лексично ше реализує зоз видову пару *одвельговац* / *одвельгнуц*.

Пасулянка подобно формована назва хтора ше хаснує за означоване стебла пасулі з хторих витлучени плоди (пасульова слама). Пощикани главки и сухи стебла маку означує ше зоз лексемами *маковина* и ареално ограничену на Коцур лексему *маковьянка*. Бундавово копине наволує ше *бундавянка*.

Порезана цвикла ше преноши зоз зложену лексему *цвиклово резанки*. Остатки вицадзеного зарна слунечніку и подобне менує ше зоз словом *макух*. Кукурица хторей зарно зняте з чутки означує ше зоз *лупана* (~ *кукурица*). Одпадне семе при роштованю жита ше реализує зоз лексему *роштовина*. Зоз лексему *шмеце* означує ше остаток од преробеной рошліни хтори не за хаснованє або є слабого квалитету.

Отлачена житарка ше описує ше як *витлачена* и *превершена*.

2.36. Преробок конопи

У валалскей доліни, до води поскладана и поприкладана зоз блатом (витарта и нєвитарта) конопа, означує ше зоз лексему *лавка*. У старих, природних долінох конопа ше поприкладала зоз блатом же би ше не подзвигла, а у нових, окреме за тоту роботу копаних долінох конопа ше затримовала под воду з *анкерами*.

Класц конопу до води у долінох же би одмекла и же би ше ю потим прерабяло менує ше зоз лексему *мочиц*. Положиц, зачириц конопу до води лексично ше реализує зоз *замачац*. Стац у води у достаточней мири ше означує зоз лексему *умочиц*. Лексема зазначена од информатора Дю. Р. у Руским Керестуре. Представене значенє ше у каждодньовей бешеди частейше виражує зоз лексему *намочиц*. Значенє закончиц зоз моченьом конопи ма и лексема *вимочиц*.

Вирайбац влакно з перацим праніком означує ше зоз лексему *випрац*. Конопа ше по моченю муши *одсушиц*, односно, муши постац суха. Лексема *одсушиц* зазначена у Руским Керестуре, не фреквентна є, а у словнікох є не потвердзена. Шеменєц ше обкладало зоз кукуручанку же би ше запарел. Омегчац од цеплоти або пари означує ше зоз лексему *запариц ше*.

Зробиц влакно чистим од паздзерча менує ше зоз словом *вичисциц*. Прецагованє по щеци же би ше вируцело непотребне зоз влакна конопи висловює ше зоз лексему *чесац* а законченє теї роботи зоз *очесац*, *вичесац*. Чесац влакно на густей щеци преноши ше зоз *пачесовац*.

Зоз лексему *трец* виражує ше значенє на тарлу доставац влакно з конопи, исте значенє ма нєшка архаичне слово *трепац*. Закончиц зоз трецом, видвойованьом влакна од паздзерча означує ше зоз лексему *витрец*. Прерабяц зоз прецагованьом по гладніци лексично ше реализує як *гладзиц*.

Влакно з єдного витартого снопа конопи ше вола *гарсц*. Зоз исту лексему означує ше и мера, кельо особа руцала при шацу. Поламани остатки з витартей конопи наволюю ше *паздзере с. зб.* и *паздзерче*. Зоз чесаньом конопи доставаю ше вецей файти *влакна* розличиногo квалитету (*дробне, фине влакно*). Зазначена и деминутивна форма *вляценко*. Гарсц конопи хтора остане у руки по чесаню на густей щеци *вичичка*. Остаток конопи при чесаню хтори по квалитету медзи влакном и клочом означує ше зоз лексему *пачески*. Зоз лексему *клоче с. зб.* менує ше остаток вичесаней конопи найподлєйшого квалитету.

2.37. Опис конопи по преробку

Конопа ше по моченю умива, ище раз мочи. Випрана конопа на пера-цим столку описує ше як *випрана*. На церліці преробена конопа означає ше зоз лексему *витарта*. Зоз исту лексему менує ше и доган зоз хторого отрушени, очухани сухи лісца. Влакно хторе обробене на гладніці ше описує як *вигладзене*. Конопа хтора не прерабяна на щеци, гладніци *нечесана*.

2.38. Продукти

Як обща назва за прах зоз зомлєтого зарна житарки хаснує ше лексема *мука*. Файта муки ше одредзує у зложених лексемах, напр. *хлєбова* ~, *била* ~, *ярчана* ~. *Хлєбова* ~ менована спрам намени бо ше хаснує за готовене хлєба, *била* ~ спрам фарби, випатрунку, а *ярчана* ~ спрам рошліни з хторей є зомлєта.

У зложеной лексеми *житни хлєб* проста лексема *житни* упут'ює на файту муки з хторей зготовени хлєб.

При млєцу мука може буц *зомлєта напросто*. Вираз ше одноши на файту муки з оглядом на способ млєца, меляви. Хлєб зробени з такей муки вола ше *прости хлєб*.

Окрем муки зоз млєцом зарна ше достава и *грис* / *гриз*, односно на-грубо зомлєте жито. Млінски продукт, дробни прах хтори настава кед ше жито мелє а хтори ше хаснує як статкова покарма означає ше зоз лексему *наспаль*. Лупки зоз зарна жита хтори ше при млєцу видвоюю менує ше зоз словом *отруби*.

Нагрубо зомлєта кукурица и инше за кармене статку лексично ше реализує як *даралов*. З кукуричного даралову ше з ошиваньом достава *кукурична мука* и *круп* (єд. *круп*). Зоз лексему *круп* означає ше на-грубо здараловане гоч хторе зарно.

Продукт достати зоз цадзеньом, збиваньом плодох слунечніку або репченю висловює ше зоз лексему *олєй*.

2.39. Насмна работа, надополненє за роботу

Особа хтора дакеди робела за газду и жила на його салашу вола ше *биреш*, а його жена *бирешка* або *бирешкиня*. Таки способ роботи, одношеньох, менує ше зоз словом *бирешиц*. За свою роботу, биреш доставал *бирешску плацу*.

Робота хтора ше пороби за єден дзень у газди за хтору наднічар достава надополненє виражує ше зоз лексему *надніца* (*исц на надніцу*). Зоз исту лексему означує ше и надополненє хторе достава наднічар за поробену роботу.

Робиц у газди за одредзену часц роду преноши ше зоз лексему *рисариц*. Наднічар хтори роби у газди з рису наволує ше *рисар*. Часц роду, приносу хтори рисар зарбя у газди лексично ше виражує зоз словом *рис*. Зазначени вирази: *робиц з рису*, *кошиц з рису*. Читац громадки на ламаней кукурици, марадики жита, одредзовац рис, односно дзешату и другу часц хтора припада наднічарови менує ше зоз лексему *рисовац*, а законченє тей роботи зоз *вирисовац*.

Вираз *робиц споли* значи робиц за половку урожаю.

У виразох *копац*, *кошиц на треце* / *з трецога* “за трецу часц урожаю”, *треца чутка* “треца часц урожаю” виражує ше за яке надополненє ше роби. Зоз роботу на полю заробиц означує ше зоз лексему *наробиц*.

2.40. Мери

За означованє глібини викопаней дзири хаснує ше мера *ашов*. То значи два раз викопане з ашовом, два длужини желєзней часци.

Зоз лексему *гарсц* означує ше мера з хтору ше одредзує кельо особа руцала при шацу. З лексему *мирица* висловює ше суд на зарно. Мирица и мера за зарно хтора виноши коло 12 кг. Менша мирица ше менує зоз деминутивну форму *миричка*. У прешлосци ше за меранє зарна хасновала мера *пожонєц*.

Сто кг плоду одредзеной рошліни означує ше зоз назву *метер*. Мера 100 метери, односно тона реализує ше зоз словом *вагон*. Одредзене вимеране количество терхи на мажи менує ше зоз назву направи на хторей є вимеране, односно з лексему *мажа*.

Дакеди ше за меранє длужини хасновала мера од 1895 м² хтора ше означує зоз лексему *ват*. Єдинка за меранє поверхносци жеми од 10.000 м (сто ари) ше преноши зоз лексему *гектар*. Мера за поверхносц

жеми: 57546 м² або 1600 квадратни вати ше означує зоз лексему *гольт* и коцурску фонетичну вариянту *голт*. Як фамилиярно офарбене ше хаснує слово *голчик*. У литератури, з малу фреквенцию, зазначена и форма *голд*. Як мера поверхносци хаснує ше и мера *ланц* (7193 м²). Штварцина поля ше наволує *ферталь*.

Розстоянє медзи двома дильовами у хотаре: 400 вата (коло 800 м) лексично ше реализує зоз словом *гони*. Зазначени вирази: *исц (кошиц, орац) през цали ~, перши ~, натлачиц три ~*.

Лексема *шух* ше хасновала як назва за меру длужини од коло третици метра; то длужина, односно ширина двох дланьох кед им вельки пальци нацагнути єден ґу другому и дорушую ше (оп. *дзевецшухови, осемшухови коч*).

Длужина хтора ше хаснує при опису (динамики) одредзеной роботи менує ше зоз словом *рендлап (кошиц на, копац, претарговац ~)*, (серб. образдак, зажањ).

2.41. Nomina agentis

Особа хтора ше заніма зоз польоділством означує ше зоз лексему *параст*. Параст хтори роби вельо, ма вельо, менує ше зоз словом *парасциско* (аугм. и пейор.). Жена параста вола ше *парас(т)киня*.

Прейґ литератури до каждодньового языка вошла и лексема *земледілец*. Исте ше означує и зоз лексему *польопривредник* (лит. *польопривреднік*). Особа хтора хова, продукує заградково рошліни менує ше зоз лексему *заградкар*.

Особа хтора жиє на валалє наволує ше *валалчань* або *селян*. Лексеми не даваю інформацію о фаху особи. На салашу жиє и роби *салащань*.

Глава обисца, домашні наволує ше *газда*. Лексема означує и маєтноґо, богатого чловека. Особа, ґазда, параст хтора ма сто гольти менує ше зоз лексему *стогольташ*.

Банкаре, агрономи, и державни администраторе наволюю ше *финанци*. Геометер и инжинєр ше дакеди меновали зоз лексему *енджелір*.

Копач то особа хтора копе, окопує жем коло рошліни. Зоз лексему *орач* означує ше особа хтора оре польо. Особа хтора коши житарки з косу висловює ше зоз лексему *косач*. За косачом ишла *одберачка* хтора одберала покошене и пресцерала порвисла на хтори кладла два гарсци жита. Порвисла могол пресцерац и порвислар. Гарсци до снопох на полю

в'язал *в'язач*. По кошеню треба пограбац непозберани остатки. Особа хтора роби з грабелками, у зависносци од роду *грабач* або *грабачка*.

Чловек хтори склада брадло зоз снопох жита або другей житарки означує ше зоз словом *брадлар*. Роботу при трешки організовал чловек хтори ше наволує *бандигазда*. Особа хтора стала на брадлу и руцала снопи до трешки вола ше *снопар*. Роботнік хтори роби з видлами на брадлу снопох и слами менує ше як *видлаш*. У єдним *дружтве*, односно ґрупи людзох хтора роби при трешки було вецей видлашох. Жена хтора додава снопи до трешки подчас тлачидби лексично ше реализує зоз словом *додавачка*. При додавачкох на трешки стала особа хтора уруцує снопи жита и под. до трешки, односно *шпайзер*. Жена хтора зберала и ношела плєву до плєвніка або ґу браделку плєви означує ше зоз лексему *плєварка*. Плєву при машини одкладавал чловек хтори ше наволує *плєвар*. З лексему *мехар* / *мехарош* означує ше особа хтора роби з мехами, односно трима мех при трешки, ноши мехи на пойд и под. Брадло зоз розруцаней слами, хтора випадує зоз трешки, склада *сламар* або *сламняр*.

Трактор, трешку або коні при адызованю гоні *гайкач*, *гайчар* / *гайцар*. Особа хтора гоні, заганя коні або воли при ораню вола ше *поганяч*. Ладяр, чловек хтори з коньми цагал ладі (шлепи) по рики означує ше зоз лексему *гайовш*.

Особа хтора ламе кукурицу наволує ше зоз *ламач* а особа хтора рубє кукуричанку, шемєнец *рубач*.

Конопу продукує *конопар* а особа хтора чеше конопу або лен на щєци *чесар*. Жена хтора чеше конопу означує ше зоз лексемами *чесарка* и *чесара*. Зоз истима лексемами менує ше и направа за чесанє конопи.

Лексема *капустар* означує особу хтора предава капусту. *Паприґар* особа хтора продукує, предава паприґу. Лексема *динянкар* ше хаснує за означованє особи хтора продукує ґереґи (лєм у Г. Костельника). Як синонимна, з потвердзєну присутносцу у бешеди, хаснує ше и лексема *ґереґар*.

Лексема *тракториста* означує особу хтора вожи трактор. Особа, чловек хтора вожи комбайн наволує ше *комбайнер*.

У мліне роби *млінар* а як старша вариянта слова зазначене и слово *минар*. За означованє минаровей жени хаснує ше лексема *минарка* (арх.). Особа хтора приноси млєц зарно до мліну теди кед на ньго придзе шор означує ше зоз лексему *шорош*.

Же би ше лєгчейше и швидше закончела одредзена робота параст

зовує *мольбу*. Особи хтори пришли помогнуц, на мольбу, волаю ше *мольбаше* (єд. *мольбаши*).

Чловек хтори роби на надніцу означує ше зоз лексему *наднічар*. Лексема *рисар* преноши значенє наднічар хтори роби у ґазди з *рису*, т. є. за одредзену часц роду. Рисар хтори роби дакому жем за трецу часц, з *трецого*, означує ше зоз лексему *натречар* а гевтот хтори роби жем з поли, односно за пол урожаю *половичар*.

В АЛАТКИ И НАПРАВИ

2.42. Ручни алатки за пририхтованє поля и зберанє культурох

Кляпчиста желєзна або дрвена алатка зоз дрвеним пориском, за преруцованє терхи лексично ше реализує зоз лексему *лопата*. Зазначени вирази *подруцовац з лопату*, *адяшовац з лопату*, *желєзна ~*, *дрвена ~*. Преруцовац з лопату зарно и подобне означує ше зоз словом *лопатовац*. Желєзна кончиста лопата на дрвеним пориску хтора ше хаснує за викопованє жеми наволує ше *ашов*. Алатка у форми малей лопатки з оштрим верхом, за подрезованє, штуханє гордону хтори вираснул у жице менує ше зоз лексему *штухачка*. Зоз словом *штухар* ше означує штухачки за гордон. Зоз исту лексему менує ше и файта чускийї.

Алатка зоз кляпчисту желєзну часцу на дрвеним пориску, за ручне окопованє жеми, вола ше *мотика*. Зазначени шлїдуюци вирази зоз словом *мотика*: *винїмац з мотику*, *закопац з мотику*, *садзиц за мотику*, *садзиц з мотику*, *окопац з мотику*, *на єдну мотику* (мера). Мала мотика ше наволує *мотичка*.

Ручна алатка з дрвеним пориском и желєзним ножом за кошенє житаркох и трави означує ше зоз лексему *коса* (*ручна ~*). З исту лексему менує ше и желєзни нож на коси або на машини, напрями. Подобни коси *косир*, односно алатка з ручку место кошиска з хтору ше жнє конопа або мишлинг. Алатка подобна косиру за жаце конопи або наду наволує ше *жалов*. Ручна алатка з оштрим желєзком у форми скривеного ножика зоз дрвену ручку за кошенє житаркох або трави и за зберанє покошеного жита реализує ше зоз лексему *шерп*.

Польоді́лска алатка з длугим пориском и з двома, трома або штирома рожками, за зберанє и преношенє слами, шена, гною означує ше зоз лексему *видли* (мн.). Блі́зше одредзенє алатка достава у зложених лексемох: *древени ~, желєзни ~ цвиклово ~, штверністи / штверні = обични = каждодньово ~*. Звичайни видли зоз штирома рогами хтори хасновани за вецей роботи бешедно ше наволоу *каждодньови* або *обични*. Видли хтори маю штири єднаки роги волаю ше и *штверністи*.

Желєзни клінки на видлох з хторима ше бере терха означує ше зоз лексему *рог* або синонимну лексему *крак* (ридк.). Єден з трох рогах на дрвених видлох виражує ше и зоз лексему *зуб*. Рог або зуб найчастейше *кончисти* а на цвиклових видлох маю желєзни кульки хтори ше меную зоз *главка*.

Алатка подобна звичайним видлом з лєм двома рогами и ножку (стременом) на туляйки на хтору ше става, за виджобованє цвикли, менує ше зоз зложену лексему *цвиклови видолки*. Роги ше на видолкох од туляйки ширя полукружно а гу концом ше зужую. Така форма (грушки) потребна же би ше зоз джобаньом до жеми цвикла лапела за узки сподок и вицагла зоз жеми.

Двороги видли з длугим пориском за руцанє снопох означую ше зоз лексему *видолки* (мн.). Лексема укључена до виразох: *руцац з видолками, видолки заджобнуц (при кореню снопа)*. Видолки за руцанє снопох маю паралелни роги хтори дакус закривени же би снопи не спадовали з нїх. Од информатора Я. Н. у Руским Керестуре зазначена и форма *виделки*. Исти информатор частейше хаснує форму *видолки*.

Джобац зоз видлами, дзиравиц цвиклу означує ше зоз лексему *резац*.

Польоді́лска алатка з длугим пориском и ширшима граблями на хторих дрвени або желєзни зуби за зберанє слами, шена и др. лексично ше реализує як *граблі* (мн.). Зоз форму того слова у єднини *грабля* менує ше часц грабльох на хторей зуби.

Алатка подобна грабљом, алє менших димензийох, за зберанє слами шена и ровнанє зораней жеми, наволоує ше *грабелки*. У Коцуре ше хаснує вариянта *грабельки*.

Палі́ца зоз желєзну квачку за цаганє слами або шена з брадла означує ше зоз лексему *ключка*.

Длугша дрвена палі́ца на чий верх ше намесцаю граблі, мотика, ашов або лопата ше менує зоз лексему *пориско*. Окремну назву ма пориско до коси хторе ше наволоує *кошиско*. Часц з помоцу хторей ше

коса притвердзує на кошиско менує ше зоз лексему *петка*. Коса ше за кошенє жита рихта так же би покошене падало на жито. То ше посцигує зоз грубшим прутом привязаним ґу коси хтори при кошеню валя жито на єден бок. Тот прут ше означує зоз лексему *чаповка*.

Велі алатки з пориском маю желєзну часц у форми пошви хтора злучує пориско зоз желєзну роботну часцу алатки хтора ше вола *туляйка*.

Часц на алатки (на грабачки, коси, стику и других алаткох) за хтору ше трима же би ше лєгчейше, лєпше робело означує ше зоз лексему *ручка*. За означованє истого поняца ридше ше хаснує и сербизем *рукохват*.

Алатка за правенє долінки, гнізда за садзенє означує ше зоз лексему *кольчок* (лит. *колчок*). Зоз лексему *кольчок* як коцурским дублетом слова *швайка* менує ше и застругане древко у форми клайбаса за ламане кукурици, односно за паранє лїсца на чуткох. *Швайка* може буц з древа зоз завязану манилу за палец. Зоз истим значеньом хаснує ше и слово *штилец*. Тота лексема (*штилец*) хаснує ше и за означованє палічки з малу лопатку на верху хтора ше дакеди хасновала за чисценє желєзка на плугу. Частейше ше тот алатка менує зоз форму *стик*.

За правенє долінки, гнізда за садзенє хасновало ше и окреме справени видли з желєзнима рогами (3, 4) на штири угли. Роги тих видлох були прости же би и дзири у жеми були прости. Інформації о тих видлох зазначени при Владимирови Сабо Дайкови у Коцуре а предмет означени як *видли за садзенє*.

Помоцни алатки

Єдна з алаткох хтора ше памета у вязи зоз тлаченьом, односно мланеньом жита то *цип* и його деминутивна форма *ципок*.

Фалат дрота закончисценого верха през чий конєц ше предзеє шнур за сушенє догану означує ше зоз лексему *игла* або *игліца*. Игліци правели параста а могол их правиц и коваль.

Древена палічка хтора ше забива до жеми при одредзеной рошліни же би стебло тей рошліни по нєй росло и притримовало ше на нєй означує ше зоз лексему *тачка*.

За обиванє копачох хтори охабени на полю же би ше вимражели хаснує ше *паліца*. Копачи могло обивац и до файти древеной обуї хтора ше менує зоз лексему *древянки* (єд. *древянка*) або коцурским дублетом *кљупа*.

Алатка у форми пліткого цилиндра зоз мрежастим дном за пречисцованє зарна навоує ше *рошта*. При информаторови В. С. у Коцуре зазначена и форма *речица* (заст.) хтора ше хаснує паралелно зоз *рошта* але зоз зменшану фреквенцію. Пречисцованє з рошту ше означує зоз форму *роштовац*.

Алатка за чисценє *метла*. З чого метла направена одредзує ше у зложеной лексеми *циркова* ~. Метла менших димензийох, кратшого пориска, хтора ше хаснує звичайно при пораєню означує ше зоз лексему *метолка*. У Коцуре ше хаснує и форма *метелка*.

Векши штироуглоvasti фалат платна хтори ше хаснує за рижни роботи у польоділстве означує ше зоз лексему *поньва*. Поньва менших димензийох вола ше *поньвичка* або *зольніца* (заст.).

За покриванє посцелї, же би у нєй було цеплейше, хасновало ше з дикиню ткани прекривач за подлогу, у форми керпари, хтори ше лексично реализує зоз словом *гасура*.

Алатки за вязанє

За вязанє снопох жита або другей житарки хасновал ше скруцени раж, конопка, односно *порвисло*. Розлика у рошліни з хторей ше прави порвисло одредзує ше у зложених лексемах: *дикиньюво порвисло*, *ражово порвисло*. Порвисла зоз конопи ше меную зоз лексему *конопки*. Зазначени зложени лексеми: *правиц* (*круциц*) *порвисло*, *пресцерац порвисла*. Повязана часц порвисла на снопу, вола ше *пупок*.

За вязанє чаповки хаснує ше грубша цверна, предза, хтора ше менує зоз лексему *шпарга*. Ценша (або кратша) *шпарга* означує ше зоз деминутивну форму *шпаргочка*.

Алатка за вязанє, повязованє терхи зоз закручених влакнох конопи вола ше *штранг* (за штверци, за крави). Длуги *штранг* за вязанє снопох або слами, шена на кочу реализує ше зоз лексему *паньваш*. Кратши, ценши *штранг* означує ше зоз лексему *штранджок*. За здзиванє догану пре сушенє хаснує ше *штранджок*, односно *шнур*.

Як архаизем ше чувствує лексема *порвазок*, хтора ше хаснує за означованє *штрангу*, *штранджку* виплєченого з конопи. Порвазок менших димензийох означує ше зоз деминутивну форму *порващок*.

2.43. Судзини за змесцованє и меранє култури

Цилиндрична судзина виплецена зоз пруща за чуванє и кратши транспорт менує ше зоз просту лексему *кошар*. У Коцуре ше за означованє истого предмета хаснує лексема *корпа*. Кошар менших димензийох означує ше зоз деминутивну форму *кошарка*, односно *корпочка* у Коцуре. Иста лексема значи и кошарку хтора ше кладзе коньови на писки же би не гризол рошлїну при параню.

Суд хтори ше хаснує на воду менує ше зоз лексему *кабел*. Суд менших димензийох ма деминутивну форму *каблїк*. З лексему *канта* менує ше суд на воду зоз ручку и циву за сипанє.

З лексему *мирица* ше означує суд на зарно. Мирица и мера за зарно, хтора виноши коло 12 кг. Менша мирица ше висловює зоз деминутивну форму *миричка*. Як мера хаснує ше и назва *мирка* за судзину з хтору ше мера.

Мех то платно зашите з двох бокох и з дзиру на верху до хторей ше сипе плоди. У зложених лексемох *найлонови мех* (з найлоном), *дзирави мех* (зоз дзирами, за кромплї, паприги), *сламяни мех* (у хторим слама), одредзує ше файта меха. Мех менших димензийох преноши ше зоз словом *мещок*.

2.44. Направи

Ручни кочик з єдним колєсом хтори ше хаснує за превозку терхи лексично реализовани зоз словом *фурик*. У зложених лексемох блїжей одредзена намена: *мулярски ~*, односно фурик з ладичку до хторей ше кладла терха а переважно го хасновали муляре. Таки фурики ше хасновало кед требало превезц цвиклу на ладю. Фурик могол буц и *прости ~*, односно без лади. У зложених лексемох дава ше и информация з яко го материялу є справени: *древени, желєзни ~*. Порушовац фурик менує ше зоз лексему *гурац*. Зоз тим словом ше означує и порушовац парадло, ручни плушок. Синонимни лексеми *дриляц* и, ареално огранїчена на Коцур, *цискац*.

Направа, звичайно зоз древа, справена зоз двох паралелних древених слупох зоз горизонтално поставенима грубшима досками з функцию ґажиска по хторих ше ґажи при виходзеню на верх будинку наволує ше *драбина*. Така направа по хторей ше виходзи на пойд одредзує ше зоз зложеном лексему *драбина до пойда*.

Направа за виходзене и сходзене подобна драбини, але менших димензийох, менує ше зоз деминутивну форму *драбинка*. То рухомша направа хтора ше хаснує за виходзене и зиходзене на и з брадла.

Направа хтора з помоцу штучного витра чисци, селекує житарки вола ше *витерніца*. Часц трешки з исту функцию висловює ше зоз деминутивну форму *витернічка*.

Зоз лексему *лупачка* означує ше машина за лупанє кукурици. Мали карсцелік без хрибта за лупанє кукурици наволює ше *стольчок* (лит. *столчок*). Клінки на столчку до хторих ше чуха чутка кукурици же би ше оддзелєло зарно менує ше зоз лексему *зуб* (мн. *зуби*). Зазначена и назва *плєнга* з истим значеньом (Рамач: 562). Направа хтора оддзелює або мелє зарно кукурици вола ше *крупара*. *Дараловня* означує направу хтора мелє зарна кукурици и прави *даралов*.

Отвор на витерніци, шеячки, сецеру дзе ше сипе зарно, або на лупачки дзе ше пуцаю чутки, означує ше зоз лексему *грот*.

Направа за резанє потрави менує ше з лексему *шечка*. Ручка на витерніци з хтору ше прави витор, або на шечки з хтору ше порушує ножики, вола ше *гайтов*. Зоз исту лексему означує ше и погонска ручка, курбла.

Машинка то млін за млеце цвикли, догану. За меранє ше хасную направи *вага* (~ за меранє) и *мажа*.

Помоцни наприви

Направа, алатка з двоох колікох з галовом на хторих ше при тлаченю ноши плєва, тереки и под. Вола ше *носилки* (по асоцияції на носилки “направа за преношенє хорих, ранєтих”). Зоз истим значеньом хаснує ше и лексема *галов*.

З лексему *дручки* означує ше два грубши паліци з хторима ше подзвиговало и притримовало елеватор на трешки. З форму єднини мож означиц каждую грубшу паліцу. З истим словом означує ше и два коліки з галовом на хторих ше при тлаченю ноши плєва, тереки и под. (хаснує ше и слово носилки).

На полю ше як помоц у охрани од птицох хаснує *страшидло*, односно направа хтора здабе на чловека же би страшела чкодлівцох. Синонимна форма *страшко*.

2.45. За преробок конопи

Древена направа з хтору ше видвоює паздзерче зоз вимоченой конопи означує ше зоз лексему *церліца*. Церліца за финше треце конопи вола ше *гладніца*. Направа за чесанє конопи лексично ше реализує зоз словом *щец*. Часц церліци, гладніци хтора ма форму малого меча, а при трецу конопи лама, шека конопово стебла, вола ше *мечик*. Направа за чесанє конопи ше означує и зоз лексемами *чесарка* и *чесара*. Зоз исту лексему *чесарка* ше означує и жена хтора чеше конопу.

Столок на високих ножкох на хторим ше прала конопа або шмати означує ше зоз зложену лексему *пераци столок* (и *столок пераци*). Зоз форму *пераци* ше бліжей одредзує и слово *пранік* (*пераци пранік*), односно кляпчисти фалат древа з ручку, з хторим ше биє по намоченой, витартей конопи. Предмет мож означити и зоз просту лексему *пранік*.

2.46. Направи за оранє

Направа з хтору ше подрезує жем у процесу пририхтованя поля вола ше *плуг*. Мали плуг ше означує з деминутивну форму *плуцок*. Назви за плуг ше формую з оглядом на число браздох хтори правя, на способ ораня, або материял з хторого су направени. Як обща назва за плуг з хторим ше оре хаснує ше зложена лексема *ораці* / *орачи* / *орацки плуг*.

Плуг з хторим ше оре єдну бразду означує ше з простима лексемами: *єдністи*, *єднобразни* / *єднобразни* и з конструкцію *плуг о* (*єдну*) *бразду*. Плуг з єдним желєзком ше (у Коцуре, В. С.) наволує и *ракедла*. Нєпознате чи то назва продукователя, марки, або можебуц характеристика, бо кед плуг добре орал та ишол гладко, швидко як ракедла. Зазначена и назва швабского двоґача *миґнон*.

Два бразди оре *двобразни* / *двобразни плуг*, *двоґач* / *двоґачи плуг*, *двоґер*.

На исти способ ше формую назви за плуг з трома желєзками хтори оре три бразди: *тройністи плуг*, *тробразни* / *тробразни*, *тробраздови* / *трибраздови*, *троґач* и *троґачи плуг*, *троґер*.

Плуг за паранє ше означує з лексемами *параці* / *парачи плуг*. Плуцок за паранє домашней роботи (справени з роґох бициґли и колєса) лексично ше реализує зоз просту лексему *парадло*. Исте ше означує и зоз зложену лексему *ручни плуг* з хтору ше баржей виражує способ управяня, хаснованя з плугом.

Зоз зложену лексему *руцачи плуг* менує ше плуг на хторим кормань деска була намесцена так же би ше орало плітко. Огарта ше зоз *огартачим плугом*.

З оглядом на материял з хторого є справени дакеди хасновани древени а познейше и желєзни плуги. Нашо стари не паметаю цалком *древени плуг*, алє ше з тоту лексему означує плуг чия найвекша часц була з древа. Познейше ше почало хасновац и цалком *желєзни плуги*.

Ззначени и назви з хторима ше одредзує плуги на други способ, напр. *тракторски* ~ “хтори цага трактор”, *волови* ~ “хтори цагаю воли”, (розлика од коньского у прикапчованю, ваги), *фабрични* ~ “хтори справени у фабрики”, *ковацки* ~ “хтори справел ковач”, *полихов* (марка, назва плуга хтори продуковала фабрика, роботня Полих и Варга).

Плуг чийо желєзко, односно желєзка наоштрени означує ше з прикметніком *бліщаци*, або *вичухани* кед желєзко, односно желєзка витупени.

Часци плуга

Основна часц каждого плуга у форми штангли, хтора злучує його предню и задню часц (и на хторей шицки други часци), означує ше зоз лексему *градзель*. Розлика у материялу з хторого є справени одредзує ше з прикметніками: *желєзни*, *древени*.

Оштра желєзна часц плуга хтора при ораню реже жем менує ше зоз лексему *желєзо* або з деминутивну форму *желєзко*.

Опрез желєза ше находзи часц плуга у форми клінка хтора од долу реже, оддзелює, зоз желєзом и таблу плуга, преврацену жем. Тота часц плуга ше наволує *чересло*.

Над желєзом прикруцена *кормань деска*, односно дакус скривена табла хтора руцала виорану жем на право и на тот способ правела бразду. Иста часц плуга ше означує и зоз просту лексему *табла*.

Градзель стої на *колєскох*. Исте ше означує и зоз лексему *кольчата*. Тота часц плуга ше у бешеди блїжей одредзує зоз лексемами: *желєзни* ~, *древени* ~, *плугово* ~. Дєплови ше прецагує през *дєплатартов* на плугу. Параст управа з плугом преїг *ручки*.

Парачи плуг ше од орачого розликує по часци з хтору ше оре. Як обща назва за часц на парачим и огартачим плугу хтора оре жем хаснує ше лексема *мотичка*. Вона ше блїжей одредзує зоз прикметніками

предня, задня, по їх месту на градзелю. Дистинктивне означенє способ, файта ораня, означує ше зоз зложенима лексемами *огартачи (парачи) мотички*.

2.47. Дерляча, брана, шульок

Направа хтора дроби и ровна ораніну означує ше зоз лексему *дерляча*. Дерляча малих димензийох менує ше зоз деминутивну форму *дерлячка*. Зазначена є и у зложеной лексеми *лєгка ~*.

Зоз лексемами *зуб (зуби мн.)*, и *зубки (зубок єд.)* означує ше клінки на дерлячи хтори рию, мелча жем, груди. Зоз лексему *зубки* менує ше и крампони на колєсу трактора, дакус закривени кліни на остатнім шору каричкох на брани, хтори вицагую коровче з жеми, и кліни на грабльох.

Часц дерлячи на хторей зуби вола ше *кридло*. Дерлячи звичайно маю два кридла. Така дерляча ше одредзує зоз лексему *двокрилна дерляча*. Зоз трома кридлами будзе *трикридлова дерляча, трокрилна дерляча*. Дистинкцию у чишлє кридлох хтори ше хасную а зоз тим и чежкосци дерлячи мож виражиц и зоз одредніцами *чежка дерляча* и *лєгка дерляча*.

Файта дерлячи з часцами хтори здабу на танєри а з хтору ше розмелчує жем наволує ше *танїрача*. Старша назва за исту направу *тарча*.

Направа чия основна часц цилинדר за ровнанє и прицисканє поораней жеми означує ше зоз лексему *роля*. Хаснує ше и, ареално оградїчена на Коцур, лексема *шульок*. Роля, односно шульок з хторим ше посадзена кукурица прициска и ровна, менує ше зоз лексему *чускалов* (Рамач: 886).

Польодїлска направа за розбиванє, дробенє, загребованє пошатого зарна и ровнанє жеми лексично ше реализує зоз словом *брана*. У зложених лексемох: *ланцова ~* (хтора ма округли желєзни карички), *желєзна ~*, *церьнова / церньова ~* (зоз пруца), *тарчова / тарчинова ~* (виплєцена зоз тарчинових конарох) блїжей ше одредзує материял з хторого справена брана або карички на брани.

Направа за чуханє, вивальованє копачи менує ше зоз словом *чухач*. Машина хтора пририхтує жем за шаце и роби вецей роботи одразу наволує ше найчастейше по сербски *сетвоспремач* (лит. шатвопририхтовач). Машина з хтору ше розруцує гной наволує ше *розруцовачка*.

2.48. Коч, приколица, прикоч

Як основне превозне средство у польоділстве дакеди ше хасновал *коч*. Зоз зложенима лексемами бліжей ше одредзує файта або випатрунок *коча*, напр. *моцни ~*, *запрагни ~*, *прагаци ~*, *високи ~*, *ровни ~*, *обични ~*, *руски ~*, *древени ~*, *дзевецшухови*, *осемшухови ~*. Зазначени и вирази у хторих лексема *коч* часц значеня: *гоніц з кочом*, *руцац на коч*, *зацагнуц коч натвардо*, *класц коч*.

У розгварки з информаторами не зазначени шицки часци польоділских алаткох або машинох. Предпоставям же причина за непознаванє тих назвох узке фахове польо хаснованя тих лексемах хторе найлєпше познаю колєсаре.

Коч без власней цагаюцей моци хтори ше прикапчує на конї або трактор означує ше зоз лексемами *приколица* и *прикоч*. Приколица менших димензийох означує ше зоз деминутивну форму *приколичка*. Зоз лексемами *пейцтонка*, *седемтонка* означую ше приколици до хторих стане пейц або седем тони.

Коч, приколица, сецер, грабачка и др. стоя на предмету у форми танєра, кружней форми хтори ше означує зоз лексему *колєсо*. Каждая машина, односно направа хтора ше руша ма два або штири *колєса*. Лексема ше хаснує и зоз одредзеньом спрам места на кочу або машини: *предні (задні) колєса*.

2.49. Опрема за коч и польоділски орудия

Основна часц опреми хтора повязує коч, плуг або други приключни машини и наприви з цагацу моцу (конь, вол, трактор) означує ше з лексему *друк*. То у основи полуга заглобена до предней осовини коча.

Попри друку истей функції и важносци була *вага*. З прикметніком *коньски* у виразу *коньска вага* бліжей ше одредзує вага хтора ше хаснує при прикапчованю наприви. На кочу стої *вага на коч*. Исную ище и *орача вага*, *вага на дерлячу*. Часц ваги коча за хтору ше капчаю штранги штверцох означує ше зоз лексему *орчик*.

Параста у своєї роботи за цаганє машинох хасновали або хасную *воли*, *бияли*, *конї*. Ременї з хторима ше управя зоз запрагнутима коньми означую ше зоз лексему *дєплови* (єд. *дєплов*) и *дєпловки* мн. (єд. *дєпловка*). Прибор за праганє волох означує ше з лексему *ярмо*. Зазначена лексема *джатка* / *дятка* як часц хтора злучує горизонтални часци ярма.

На ярму єст штири джатки, два желєзни, два дрєвени.

Водзиц, управяц зоз запраганима животиняма менує ше зоз лексему *весц*. Конь хтори при ораню идзе по бразди вола ше *бражни конь*.

Вязац конї, воли за машину, коч, або ладю лексично ше реализує зоз видову пару *прагац / запрагац*. Випрагнуц конї з єдного коча, плуга и под. и запрагнуц их до другого коча (плуга) прєноши ше зоз *препраговац / препрагнуц*. Прагац єдно два конї двох розличних газдох лєбо конї хтори ше звичайно нє прагаю єдно означує ше зоз лексемами *спраговац / спрагац / спрагнуц*.

Коньом ше подчас параня на писки здзива *кошарка*, односно з железа або дроту справєна кошарка хтора коня онєможлївує же би кусал лїсце рошлїни. Зоз исту намену хасновала ше и *оброшнїца*, односно мещок з оброком хтори ше виша коньови на шию. Оброшнїци ше дзиравело же би ше конї нє зафукали (*дзирава оброшнїца*).

Направи хтори ше хасную на кочу

Длуги дрєва, дручки, хтори ше кладу над драбинки коча кед ше шєно, сламу, конопу або другу терху сєе на класц наширше означує ше зоз просту лексему у множини *мендиговдали* (єд. *мендиговдал*). Хаснованє тей лексеми ареално огранїченє на Коцур. У Руским Керестуре и других наших местох хаснує ше деформована вариянта *вендиговдали*.

Дрєвени дручки хтори ше кладу крижом на предок и на задок коча, кед ше вожи шєно и подобнє, волаю ше *крижни дрєва* (мн.). Поверх крижних дрєвох кладу ше мендиговдали.

Дєски на кочу або прикочу хтори ше кладу поверх страницох же би ше до коча вєцєй мєсцєло означую ше зоз просту лексему *дромбови* мн. (єд. *дромбов*).

З лексему *шрамка* менує ше бок на приколици. Хаснованє лексеми з тим значєньом огранїченє на Коцур. Иста лексема у форми мн. *шрамки* и у Руским Керестуре и у Коцуре означує прєношацу ограду зоз збитих латкох (напр. на торини, аклю за овци).

2.50. Рихтанє направох и алаткох

Порихтац, намесциц машину, направу означує ше зоз лексему *нарихтац*.

Прибор, алатка хтора ше хаснує за клепанє коси вола ше *млаток*. Оштриц, сценшовац оштре коси з млатком преноши ше зоз *кльпац*. Закончиц зоз тоту роботу менує ше зоз форму *викльпац* або иншак префиксовану варианту *накльпац*. Желєзни клїнок за клепанє коси забити до пняка вола ше *бабка*.

Камень з хторим ше вировнує виклепане оштре коси вола ше *осла*. Плехова судзина у хторей ше трима осла менує ше зоз лексему *ошельнїк*.

Роботи з ослу ше означую зоз виразами: *намачац* ослу, *чухац* з ослу. Вировновац виклепане ше означує зоз лексему *чухац* у виразу ~ *косу* з *ослу*. Дакус чухац косу висловює ше зоз лексему *почухац*. Положиц, зачириц ослу до води у ошельнїку реализує ше зоз лексему *замачац*.

Уцисковац, притвердзовац древену и желєзну часц коси, видлох або лопати означує ше зоз лексему *глобиц* (~ *пориско до туляйки*). Лексема *заглобиц* хаснує ше зоз значеньом утврєдзиц дацо з клїнком и под. же би твардо стало, же би ше не кивало.

Коса, косир, шерп, жалов, желєзко на плугу алатки хтори треба *наоштриц* же би ше добре робело з нїма.

Очисиц таблу на плугу (наблїщацо) менує ше зоз словом *виблїщиц* ше. Зазначени и опис плуга *вигласкани* цо упут'ює на то же ше хаснує и синонимна форма *вигласкац*.

Дакеди ше плуг од глїни чисцело зоз *стиком* а тот процес ше означовал зоз словом *стиковац*.

2.51. Машини

Як обща назва за польодїлски наприви з механїзмом, односно механїзацию у польодїлстве ше хаснує назва *техника* (лит. *технїка*). Лексема зазначена у Коцуре од Владимира Сабо Дайка.

За означованє окремих машинох, напр. *трешки, тлачарки, брани, гарсчачки, косачки* хаснує ше лексема *машина*. Полне значенє постава ясне зоз контекста, односно зоз детерминованьом роботи хтора ше

роби, напр. *побранєло ше зоз машину* (брана), *шеє зоз машину* (шеячка), *з машину ше витлачело* (тлачарка). Слово машина ше хаснує и зоз описом, конкретизацию, напр. *тракторска ~*, *коньска ~*, *железна ~*, *~ шеячка*, *шеяча ~*, *парна ~*, *шеснацицова (двацецицова) ~*, *гарсцача ~*, *~ косача*, *~ мелихарка*.

Машина хтора ше порушує зоз руку означує ше зоз зложену лексему *ручна машина*.

2.52. Назви за машини хтори порушує конь

Машина за тлаченє чий механізем порушує конь наволує ше *коньска машина*. *Медведз* и *яргань* назви подобних машинох хтори ше хасновали за цаганє води. Друк у сувачу або на коньскей машини за хтори бул прикапчани конь вола ше *доронга*.

Зложени механізем хтори порушує рижни польодїлски наприви, напр. лупачку, пумпу за воду и др. означує ше зоз лексему *моторчок*.

2.53. Машини хтори порушує мотор

Моторна польодїлска машина з хтору ше цага други приключни машини означує ше зоз просту лексему *трактор*. Познати шлїдуюци назви файтох тракторох *дайц*, *ланцбулдог*, *унров*.

Перши трактори мали парни машини. Наша стара назва за парну машину *огнянка* и *локомобил* (форма *локомобил* зазначена у текстох Михала Биркаша). Дакедишні трактори хтори порушувала пара були векши и чежши та ше их описує и зоз форму *чежки трактор*.

Трактори дакеди мали железни колеса а на нїх, же би могли исц по мегкей жеми або блаце, були крампони хтори нашо людзе наволюю *джобак* (мн. *джобаки*).

Приключни машини хтори ше капчаю на трактор означує ше зоз зложену лексему *тракторска машина*. Зазначене у Руским Керестуре и у Коцуре. Плуг хтори ше капча на трактор одредзує ше зоз лексему *тракторски плуг*.

Машини хтори ше приключую на трактор означує ше зоз лексему *приключни*.

2.54. Машины за шаце

Машина за шаце означує ше зоз просту лексему *шеячка* або зложену *шеяча машина*. Дистинктивне означенє число цивох на шеячки преноши ше зоз шлїдуюцима зложенима лексемами: *двацецицивова машина*, *оцемнацицивова машина*, *шеснацицивова*.

Як назва за шеячу машину хаснує ше и слово *мелихарка*. Машина з хтору ше садзи вола ше *сецер*. Непозната мотивація при менованю шеячей машини зоз лексему *сецер*. Часц хтора злучує ладу и циви на шеячей машини або мелихарки, сецеру, означує ше зоз лексему *гурка*.

При цаганю шеячки циви, пре груди, иду горе гу верху, односно *грабу ше* гу верху, а шеячка *сипе*, односно шеє зарно.

На сецеру було звичайно три циви до чиїх ладох ше сипало зарно. Дакеди, кед людзе сцели достац вецей рошліни на полю, до двох ладох ше сипало семе кукурици а до стредней пасуля. Тота стредня лада ше при наших людзох означує и зоз зложену лексему *штредні шор*, або *стредні шор* у Коцуре.

Кед ше цива, з хторей випадує зарно, затка та зарно не випадує равномерно, не уходзи до жеми але идзе по верху, гвари ше же *пише*.

2.55. Машины за кошенє

Польоділска машина з хтору ше кошело житарки означує ше зоз просту лексему *косачка* и зложену *косача машина*. У Коцуре ше иста машина означує зоз лексему *аплегерка* ж. або *аплегер* х. У єдного информатора зазначена и форма *аплигерка*.

Машина хтора коши и вируцує по єдну гарсц покошеного жита означує ше зоз просту лексему *гарсцачка* и зложену *гарсцача машина*. Часц хтора бере покошену житарку и *виганя* ю, вируцує на гарсц, означує ше зоз лексемами *табла* або *кридло*. Зоз лексему *кридло* менує ше и иста часц на косачки, аплегерки, вязачки. З моцним замахнуцом руцац (о гарсцачки, вязачки) преноши ше зоз видову пару *гаматляц / загаматляц*.

Польоділска машина хтора коши и вяже житарку до снопа наволує ше *вязачка*. Машина з хтору ше кошело траву вола ше *траварка*. Оштра часц з хтору гарсцачка, косачка коши менує ше зоз *коса*.

2.56. Машини за зберанє урожаю

Запрагна направа за грабанє покошеной трави або житарки означує ше зоз лексему *грабачка*. З исту лексему менує ше и жена хтора збера урожай або остатки урожаю зоз граблями. Часц *грабачки* хтора ма длу-ги желєзни *краки* у форми полукруга и з хтору ше збера менує ше зоз словом *граблї*. Желєзни *крак* хтори *лапа* шено, *сламу* и *под. вола* ше *зуб*. Зберац покошене з грабачку означує ше зоз лексему *сцаговац* (~ з *грабачку*). Подзвигнуц *зуби*, *охабиц* позберане з грабачку означує ше зоз лексему *висиповац* / *висипац*.

Комбинована польодїлска машина хтора источасно *коши*, *тлачи*, *ба-лира сламу*, та бере и *лупе кукурицу*, лексично ше реализує зоз словом *комбайн* (и *комбай*). Ареално огранїчена на Коцур вариянта *комбайна*. Комбайн хтори лем *ламе кукурицу вола* ше *ламач* и, частейше, у серб-скей вариянти *берач*. Робиц зоз комбайном, лексично ше реализує як *комбайновац*.

Приключна машина за пресованє *слами*, *шена* до *балох вола* ше *преса*.

Машина за зберанє *слами* и *шена*, хтора *вируцене шено склада* до *шора* и превраца же би ше *осушело*, означує ше зоз лексему *слунка* (мн.).

2.57. Машина за тлаченє

Машина за тлаченє житаркох означує ше зоз просту лексему *тлачар-ка* або *зложеноу тлачаца машина*. Часто ше исте менує и зоз *машина*. Зоз истим значеньом хаснує ше и лексема *трешка*.

Сстойна часц *трешки* хтора *вируцує*, *подзвигує сламу* зоз *трешки* на место дзе ше *кладзе брадло* означує ше зоз лексему *елеватор*. Зоз лексему *елеватор* означує ше и самостойна машина за *подзвигованє терхи*.

З лексему *дружтво* означує ше група *блїзких людзох* на хторих *па-раст* може *раховац* у *роботи*. Вона ше хаснує и зоз *узшим значеньом* “група людзох” (коло 15 особи) хтора *роби* при *тлачацей машини*.

Зазначени и *вирази пойсц гу машини* (робиц при *трешки*, *тлачарки*) и *машина брала процент* (дружтво, *газда* брал).

РОШЛІНИ

польоділки

2.58. Общи назви рошлінох

Як обща назва за живи организм хтори з кореньом притвердзени за жем хаснує ше лексема *рошліна*. З меншу фреквенцию, за означованє истого понятия, хаснує ше сербизем *биљка*.

За означованє категорії истородних предметох, односно рошлінох хасную ше лексеми *фела*, *файта*, *сорта*. Слово *файта* зазначене и як часц вираза *охабиц на файту* “охабиц квалитетне зарно же би ше пошало идуцого року”.

Лексема *култура* обща назва за рошліни хтори ше пестую за покарму людзох и статку, або су за преробок.

Рошліна хтора рошне вецей роки (напр. цибуля, бетеліна) наволує ше *вецейрочна*. Як обща назва за єднорочни рошліни зоз фамилии *травох* (*Gramineae*) чийо зарнасти плоди служба як покарма людзом и животиньом и як сировина у поживовой индустриї нешка ше хаснує лексема *житарки*. У Гнатьока зазначена и, нешка архаична, назва *зарно*. Тиж так, у Гнатьока, у народной писні зазначена и лексема *обилє* зоз значеньом “зарно, житарка”.

Рошліни хтори ше ховаю у заградки, за єдзенє, наволую ше *заградково* (єд. *заградкова*) або, частейше, зоз *желєнява*. Як синонимна лексема хаснує ше и слово *ярини* (мн.) хтора зазначена у Руским Керестуре. Зоз зложену лексему *кореняста желєнява* означує ше рошліна чий плод корень (напр. хрин, мархва, петрушка).

Рошліна хтора настала зоз укрижованьом з даяку другу рошліну наволує ше *гибрид* або ше хаснує зложена лексема *гибридна рошліна*. Значенє “зоз каламеньом додати на другу рошліну” ма проста лексема *накаламени*. Информаторе тоту лексему хасную зоз значеньом бліzkим до зложеной лексеми *гибридна рошліна*.

2.59. *Triticum aestivum*

За означованє культури *Triticum aestivum* хаснує ше лексема *жито*. Информаторе тоту рошліну означую и зоз форму *жита* (мн.). Зоз истим значеньом Гнатюк у народней писні (Галицка писня) зазначел лексему *пшеница, пшенічка* (*Triticum L.*), (Гнатюк, 1988: 118). Нєшка вона непозната. За означованє молодого, малого жита ше хаснує форма *житко*. Исте слово ноши и емотивну офарбеносц та ше хаснує и як гипокористик.

Зазначени шлїдуюци сорти жита: *банкут, безостая* (*Lutescens* “файта жита увезена зоз Русії”), *ренесанса, профилик* и *сан пасторе* = *талианка*.

Хасную ше и два лексеми за означованє дистинкції медзи житом, без, и зоз осцом. З лексему *бркуля* означує ше жито хторе ма осце. За менованє файти стародавнього жита без осца хаснує ше лексема *шишуля*.

Нови файти жита облапени зоз словом *модерни*.

До тей фамилии спадаю и *Secale cereale L.* рошліна хтора ше означує зоз лексему *раж*, *Hordeum vulgare L.*, односно *ярец*, *Setaria Beauv. мугар*, *Panicum miliaceum L. просо* и *овес* (и *овси* мн.) за менованє рошліни *Avena sativa L.* Зоз истима лексемами менує ше и плоди рошлінох. У Гнатюка зазначена и форма *єчменок* “ярец” (Рамач: 237).

Розлика у садзеню одн. шацу одредзеной рошліни описує ше зоз лексемами *єшеньски* и *ярні*. Зоз исту лексему детерминую ше и други рошліни, напр. *ярец, цеснок, капуста, шалата*. Зарна (житарки) хтори ше шею на яр меную ше и зоз словом *ярина*. Зоз лексему *летина* означує ше урожай культури хтора ше збера влєце. Обидва лексеми зазначени од информатора Дю. Р. у Руским Керестуре.

2.60. *Zea mays*

Культура *Zea mays L.* (и плод истей рошліни) означує ше зоз лексему *кукурица*. Зоз истим словом ше означує и польо под кукурицу.

Назви з хторима ше менує окремени файти кукурици творени по фарби, часу дозревания або числу шорох зарна на чутки. При Руснацох познати шлїдуюци файти: *стодньова* (файта кукурици хтора дозревала о сто дні); лексеми *била* и *бліщаца* меную файту кукурици з билим, односно бліщацим зарном и *жовта* за кукурици з жовтим зарном.

Дистинкция у числу шорох зарна на чутки зявює ше при файтох *шеснацшорова* за кукурицу хтора ма шеснац шори, *осемшорова* (зоз

вариянтним виразом *о осем шори*) за кукурицу чия чутка ма осем шори и *о пейц шори* за кукурицу чия чутка ма пейц шори. Кукурица хтора скорей зреє як други файти означує ше з лексему *ранка*.

Зоз словом *мишлингер* и *мишлинг* означує ше густо пошата кукурица хтора ше жне (коши) млада за покарму статку.

Рошліна *Oryza sativa* L. ше вецей не садзи, але ше у народзе памета и наволує *рискаша*, як керестурска, и *ришкаша*, як коцурска форма. Як памятка на место дзе ше дакеди ховала рискаша нешка у язичу Руснацох иснує назва микропонима *Рискаша*.

До житаркох ше учишлюю и рошліни *Sorghum Moench*, хтора ше реализує зоз лексему *цирок*, и *гельда*, як адаптовани сербизем, за меноване рошліни *Fagopyrum esculentum* Moench. За другу спомнуту рошліну значена и назва *гречка*, хтора у язичу войволянских Руснацох архаична.

2.61. *Canabis sativa* L.

Рошліна *Canabis sativa* L. менує ше зоз лексему *конопа*. *Cannabis sativa mascula*, односно хлопски стебла конопи волаю ше *поскони*. *Шеменец* двозначна лексема хтора означує женску конопу и конопово нашенє.

Руснаци познаю лексему *хмель* з хтору наволую рошліну *Humulus lupulus* L. як культуру хтору садза Словаци у Петровцу и других местох.

2.62. *Helianthus annus* (f. *Compositae*)

За означоване рошліни *Helianthus annus* (f. *Compositae*) и єй плода хаснує ше лексема *слунечнік*.

2.63. *Trifolium sativum*

Рошліна *Trifolium sativum* ма два ареално диференцовани лексични реализації. У Коцуре ше вона означує зоз лексему *требиконїна* а у Руским Керестуре и других руских местох *бетелїна*. При Руснацох у Срме значена и форма *детелїна* (як посербена наша назва *бетелїна*). Млада бетелїна менує ше зоз деминутивну форму *бетелїнка*.

Бетелїна ше вецейраз коши а по кошеню рошне нова рошліна. Прето ше гутори: *перша*, *друга*, *треца*, *штварта*, *пята бетелїна*, з оглядом на шор кошеня.

ЗАГРАДКАРСКИ КУЛТУРИ

2.64. *Solanum tuberosum*

Лексема *кромплі* мн. (єд. *кромпля*) означає рошліну *Solanum tuberosum*. Зоз лексемами *били кромплі* и *жемліково кромплі* означую ше файти тей рошліни. За означованє кромплѣох хтори позберани, виняти вјари, хаснує ше лексема *млади кромплі*. *Стари кромплі* ше виніма вешені. Розлика ше менує з лексему *мушки* и *женски кромплі*.

2.65. *Capsicum annum* (f. *Solanaceae*)

Єдна зоз заградкарских рошлінох хтору Руснаци у Руским Керестуре продукую на вельких поверхносцох то *паприга*. Зоз исту лексему менує ше и рошліна и єй плод.

Зазначени шлідујучи назви файтох паприги: *бабурача / бабура* = *мадјарка* = *шорогшара*, *цецейка*, *рогова* = *кончиста* (з оштрим концом, шпицаста) *букинка*, *осецка*, *парадичова паприга* (файта паприги парадичовей фурми), *жовта*, *калифорнийска*, *феферона / феферонка*, *папричка*, *слонове ухо / медведзово ухо*, *новосацка*.

2.66. *Lycopersicon esculentum* Mill.

Рошліна *Lycopersicon esculentum* Mill. и єй плод означена зоз лексему *парадича*. Хасную ше шлідујучи назви за означованє сортох парадичи: *волово шерцо*, *длуговасти*, *яблуково*, *ранцовити*.

До истей фамилии спадаю и рошліни *доган* *Nicotiana tabacum* L., *белава парадича* *Solanum melongena* и *мак* *Papaver smoniferum* L. З лексемами *белава парадича* и *мак* означає ше и плод истих рошлінох.

2.67. *Allium cepa* L. и *Allium sativum* L.

Цибуля слово з хторим ше означає рошліна *Allium cepa* L. Зазначени шлідујучи файти цибулі: *била*, *голандска (цибуля)*, *погач(а) / погачова* (файта цибулі у форми округлого кляпчистого хлеба; серб. *погача*), *сребрнац*, *влашка*, *длугока*.

З лексему *цибулька* означає ше 1. мали плод цибулі, 2. млада цибуля позберана на яр хтора ше хаснує як шалата и 3. звич. з атрибутом *дробни*: *дробна цибулька* зоз значеньом “дробна цибуля на садзене”.

Остатнє значенє ше лексично реализує и зоз просту лексему *арпаджия* або деминутивну форму *арпаджийка*. Нашенє цибулі означує ше зоз словом *куколь*. *Празилук* лексема з хтору ше менує файта цибулі з фамилии *Allium ampeloprasum*. Рошліна *Allium sativum* L. вола ше *цеснок*.

2.68. Beta L.

Рошліна Beta L. ше реализує зоз лексему *цвикла*. Старше слово *репа* у сучасним язiku поциснута од *цвикла* (Рамач: 681).

Назви за файти рошліни Beta L. формую ше зоз основним словом *цвикла* и прикметніками *кравска*, *цукрова*, *червена* (Beta vulgaris cicla), хтори одредзую файту по намени або фарби (з кравску ше карми сток, цукрова ше садзи пре цукер, червена за єдзенє, як шалата).

До истей фамилии ше рахую и рошліни *шпинат* (Spinacia oleracea) и *блитва* (Beta vulgaris).

2.69. Brassica oleracea var. capitata L.

Заградкарска рошліна Brassica oleracea var. capitata L. и єй плод вола ше *капуста*. По квалитету найпознатша файта *футошка* (капуста). З оглядом на час дозревания и зберания (зрезованя) капуста може буц *ранка* и *ешеньска*.

До истого семантичного поля ше учишлюю и лексеми *кель* Brassica oleracea var. sabauda L. (Brassica oleracea aseriphala), *карфиол* Brassica oleracea var. bothrytis L., *келераб* / *келераба* / *керелаб* / *керелаба* Brassica oleracea var. Gongylodes L и *шалата* Lactuca (Lactuca sativa L.). Познати файти шалати то *гадвабна*, *кандраста*, *пегава*, *пирскана*. З оглядом на час дозревания шалата може буц *ешеньска*, *ярня*. Зоз лексему *шалата* означую ше и вецей файти рошліни хтори ше, присмачени, хасную з даєдними єдлами.

До истей фамилии спадаю и *ретхва* / *ретква* / *редхва* Raphanus sativus, *ретхвочка* Raphanus radicola и *уляна репица* (лит. *олейова цвиклочка* и *олейов репчень*). Brassica napus oleifera. З оглядом на час дозревания ретхва може буц *жимска*. Позната и сорта *швичка*.

До тей групи ше учишлюю и *чичовки* ж. мн. (єд. чичовка) Helianthus tuberosus L.

2.70. Pisum sativum L.

З меновніком *грацок* ше означує рошліна Pisum sativum L. Зяваю ше шлїдуюци назви за файти грацку: *сладки*, як вариянтна реализация зоз лексему *шетєраш*, и *швиньски* (хтори охабени же би дозрел, стварднул).

2.71. Phaseolus L.

За означованє рошліни Phaseolus L. и єй плоду хаснує ше форма *пасуля* (мн.). Файти: *жовта* / (коц.) *жолта пасуля*, *єврейка*, *пединка* (*била*), *пирскана*, *тетовка*, *груба*, *груба пасуля* (файта пасулі з велькими зарнами). Файта пасулі з велькими зарнами менує ше зоз лексему *боб*. З истим словом виражує ше и рошліна Faba bona Medik. Зоз зложєну лексему *желєна пасуля* означує ше рошліна *мауна*.

2.72. Рошліни зоз f. Umbelliferae

Копер лексема з хтору ше означує рошліна Anethum graveoleus. Коренїста рошліна Armoracia rusticana Gaertn., Mey. Et Scherb менує ше зоз словом *хрин*.

Рошліна Pastinaca sativa L. ше реализує з трома вариянтами: *пастернак*, *пастермак*, *паштернак*.

До тей фамилии ше учишлюю и: *петрушка* Petroselinum crispum (Mill.) A.W. Hill., *целер* Apium graveolens L, *мархва* Daucus carota.

2.73. Cucurbita pepo

Лексема *бундава* ше хаснує за менованє рошліни Cucurbita pepo. Зазначени сорти: *бундавки*, *юргети*, *риберици*, *турски*, *швиньски*, *купусински*, *женска*. Зоз синтагму *бундава на маґочки* означую ше бундави хтори ше садза пре маґочки на єдзєнє.

Зоз лексему *тиква* / *тиковка* / *тикевка* / *кикевка* ше означує рошліна Lagenaria siceraria (mol.) Standl хтора ше хаснує як украсна рошліна. Зоз исту намену хаснує ше и рошліна Lagenaria vulgaris, односно файта бундави *лоповик*.

2.74. *Cucumis sativus* L.

Рошліна *Cucumis sativus* L. ше лексично реализує зоз словом *огурка*. Познати шлідуюци назви за файти огурки: *корнишон*, *салатара*, *женска*.

2.75. *Citru lanatus*, *Melo sativus* Sager ex M. Roem

За означованє рошліни *Citrus vulgaris* и єй плоду хаснує ше слово *герега*. Спрам випатрунку герега ше описує як *чарна* (цма желсна без смужкох) и *смужкаста* (блядша зоз смужками). Зазначена и назва *дюрдьовска* [*герега*] за означованє гереги хтора випродукована у Дюрдьове.

Рошліна *Cucumis melo* ше менує з лексему *диня*. Познати файти *чергаї* мн. и *цукровка*.

РОЗВОЙ РОШЛІНИ

2.76. Процеси розвою, характеристики и стан

Початок зявеня ключки або другей часци рошліни може ше виражиц з вецей лексемами: *ключкац* / *виключкац*, *виключкац ше* = *пуцац* / *пуциц* *ключки*, *руцац* / *руциц* *ключки*. У Коцуре ше хаснує лексема *чиразовац* / *вичиразовац*. Зазначене од информатора В. С. у Коцуре. Исте мож виражиц и зоз лексемами: *пукац*, *пукнуц* “почац роснуц”, *випуковац*, *випукац* “вируцац ключки”, *випукнуц*. Вираз *випукнуц на ногох* значи *виключкац* скорей як є покошене док є ище “на ногох”. Як синонимни хаснує ше вираз *пороснуц у класкох* або лексема *зароснуц*. Зоз значеньом “вируцац ключки” хаснує ше и форма *випукац ше*.

Пуциц корень ше означує зоз видову пару *лапиц ше* / *прилапиц ше*. Законченє процесу розвою ключки ше менує зоз лексему *висц* (~ *на верх*), односно *зисц* и *сходзиц* / *посходзиц*.

Обща назва за розвой рошліни преноши ше з дієсловом *роснуц*. Хасную ше и други лексеми. Процес розвою виходзєня на верх означує ше зоз форму *грабац ше*. Зоз лексему *вибегнуц* указує ше на способ роснуца. Слово значи швидко висц, вироснуц. Розвиц корень висловює ше зоз словом *розкоренїц ше*.

Розшириц ше зоз розвойом по полю, завжац одредзену поверхно-сц означує ше зоз лексему *розсцеліц ше*. Исте значи и форма *засцеліц ше*. Злучованє двох шорох посадзеной рошліни зоз ширеньом, розвойом менує ше зоз лексему *сходзиц ше*.

По шацу ше рошліни не зявюю источасно а кед польо з часом постава єднаке то ше реализує зоз лексемами *виєднац ше*, *виєдначиц ше*.

Обегнуц коров або другу рошліну з ростом менує ше зоз лексему *прероснуц*. Розвивац ше, рушац ше зоз розвойом, виражує ше зоз словом *нагнац*. Зоз розвойом дойсц по одредзени уровень (фазу) означує ше зоз лексему *догнац*. Подобне значенє ма слово *дороснуц* хторе значи закончовац зоз розвойом, роснуцом. Зароснуц поступне ше менує зоз лексему *позарастац*.

Же би ше рошліна розвивала муши *брац росу*, *слунко*, односно кармиц ше з воду, влагу. Исте знача и слова *грабац*, *цагац*. Лексема *цагац* значи и однімац воду другей рошліни.

З крижаньом з другу файту достац прикмети истей висловює ше зоз лексему *преруциц ше*.

2.77. Фази розвою

Оплодзовац ше з пращком означує ше зоз лексему *прашковац* и лит. *працковац*. Зацац плод ше преноши зоз лексемами *оплодзовац ше*, *оплодзиц ше* и *опрашковац* (лит. *опрацковац*).

Зложена лексема *закруцац ше до главки* значи формовац главку. Значенє “почац розвивац зарно” менує ше зоз формами *указовац (ше)* / *указац (ше)*. Зоз лексему *вязац ше* означує ше значенє “формовац зародок плоду”. Процес розвою кед рошліна “дриля, циска зарно” лексично ше реализує зоз лексему *гурац*. Розвой класки або фатюги преноши ше зоз лексему *вигнац* (~ *класки*, *фатюги*).

Розвивац (гоніц) квитки ше означує зоз лексему *квитнуц*. Початок того процесу мож виражиц зоз форму *розквитнуц* / *розквитац*. Закончиц зоз квитнуцом ше менує зоз лексему *одквитнуц*.

Формованє пошви при житаркох ше реализує зоз просту лексему *пошвац ше* або зоз зложеноу *гоніц пошву*. При житаркох ше, пред виходом класки, лісце коло пошви *розкруцує*.

Гоніц, розвивац класки означує ше зоз лексему *клашиц ше* а законченє того процесу *виклашиц ше*.

Фази дозревана зарна у вязи зоз млеко у зарну означую ше зоз виразами *буц у млеку, мац млеко, налівац до млека. Затварднуц*, односно постац тварди (о зарну кукурици) представя процес дозревана. З видову пару *завальовац ше / заваліц ше* означує ше фаза розвою кед ше зарна кукурици угинаю, завалую.

Виганяц чулки ше менує зоз формами *чулкац ше / вичулкац ше* (о кукурици). Исте мож виражиц и зоз виразами *указовац чулку, руцац чулку, вируциц чулку*.

Зоз лексему *загрубнуц* означує ше фаза у розвою паприги кед вона по пресадованю постава груба, односно кед ше розвива.

Обще значенє дац плоди преноши ше зоз лексему *видац*.

Дієсловни меновніки хтори означую фази розвою: *сходзенє, гонєнє, пуканє*.

2.78. Опис розвою

Зоз лексему *почарніц* означує ше опис випатрунку “хорей” конопи. Иста лексема, кед ше бешедує о догану, значи “буц узрети”, бо лісце догану почарні кед є дозрете. Поставац жовти при житу означує фазу розвою хтора ше менує зоз лексему *жовкнуц* (коц. *жолкнуц*). Постац червени як знак дозревана паприги висловює ше зоз форму *почервеніц*.

Давац урожай ше менує зоз лексемами *родзиц и родзиц ше*. Дозрец мож *твардо*, односно моцно, цалком.

Кед *спадла класка* то значи же рошліна хора або слаба. З другого боку, кед *спадло лісце* то значи же цибуля узрета.

Рошліна хтора наридко зишла означує ше зоз зложенима лексемами *ридка кукурица, ридке жито*. Рошліна може и нагусто зисц. Таки случай означени зоз зложену лексему *густи шор*. Зиходзиц у вельким числє ше менує зоз лексему *нагусто*. Рошліни з розвойом поставаю густы (шори поставаю густы) цо ше преноши зоз видову пару *гуснуц / загуснуц*.

Рошліна хтора ше поцагала, поквачела по другей рошліни або тачки означує ше зоз лексему *поцагана*. Нагусто ше розроснуц менує ше зоз лексему *зацагац ше*. Дієслово *зацагац ше* одноши ше на рошліни хтори ше цагаю по жеми як напр. дині и герегі.

Оброснуц, барз ше розшириц виражує ше зоз *зарастац / зароснуц*. Зоз исту видову пару означує ше и роснуце невитлаченей житарки у брадлу. Лексема *пороснуц* ше хаснує зоз истим значеньом.

Напредовац зоз ростом баржей, швидше як други рошліни, преноши ше зоз *сцекац / сцекнуц*.

2.79. Зреце

Дац род (урожай) означує ше зоз лексемами *зродзиц, зродзиц ше, уродзиц*. Исте значенє ма и дієслово *плациц*.

Добре родзиц висловює ше зоз лексему *сипац*. Нє дац обчековани резултат менує ше зоз словом *подруциц*.

Закончовац зоз зрецом означує ше зоз видову пару *дозревац / дозрец*, хтора ше зявює у виразох *твардо ~, дозрец у снопе (брадлє)*. Исте значенє маю и лексеми *дойсц / доходзиц / присц*. Постац узрети ше менує зоз просту лексему *узрец*. Зазначени шлїдуюци зложени лексеми *на ногох ~* “непокошене”, *добре ~, цалком ~*.

По дозрецу, при одредзених файтох жита, зарно випадує зоз класки цо ше означує зоз дієсловами *висиповац ше / висипац ше*.

Информаторе гваря же бундава по мразу постава сладка, односно же *ше усладши*.

Диня, кед є уж презрета, *пука*.

2.80. Препаданє рошліни

Лексема *препаднуц* значи скапац, нєстац и препаднуц зоз здрав'юм, моцу.

Давац, випущовац зоз себе енергию (материю) означує ше зоз лексему *видац*. Зоз лексему *постариц* преноши ше процес висушованя, траценя швижосци: *лісце постарело*. Зоз иншак префиксовану лексему *застариц* означує ше исте.

Спрец по пресадзованю ше менує зоз видову пару *кляпнуц / окляпнуц*. Спрец, осушиц ше, висловює ше и зоз лексему *згориц*. Окляпнуц, нє напредовац єден час по пресадзованю, реализує ше зоз лексему *забановац ше*. Страциц швижосц (влагу) ше означує зоз лексемами *пресушовац / пресушиц ше*. Исте мож означичи и зоз *прец, спрец, запрец, калирац*.

Постац хори ше преноши зоз лексему *захориц*. Слабше, помалши ше розвивац як други рошліни менує ше зоз *заостац*.

Буц на мразу, церпиц мраз, змарзнуц ше, лексично ше реализує зоз

мражиц ше. Исте значенє ма и лексема *жимовац*. Препровадзиц жиму на полю (у жеми) менує ше зоз словом *прежимовац*.

Поставац дудлави (дзирави) означує ше зоз лексему *дудлавиц*.

Нєставанє одредзених характеристикох висловює ше зоз виразами *страциц шицко свойо*, *страциц фарбу*, *страциц влагу*. Кед даєдни рошліни *пожовкню* (напр. лісце цвикли), то знак охореня, сушеня.

Однімац ше / одняц ше маю значеня нє дац ше, витримовац чежки условия и ошлєбодзиц ше, сцекнуц, пресцигнуц з розвойом.

2.81. Часци рошліни

На пошатим або посадзеним зарну ше по одредзеним часу зявює *ключка*, *ключочка* зоз хторей ше познєйше розвиваю други часци рошліни. Ключка, вигнати початок копиня на кромплї, вола ше *очко*.

Под'жемна часц рошліни з хтору ше вона трима за жем и преїг хторей бере *владу*, при даєдних рошлінох источасно и плод, вола ше *корень*. Як збирна форма хаснує ше слово *коренє*.

Млади (мали) корень ше означує з деминутивну форму *кореньчок*. Зазначени вирази *пуцац ~*, *губиц од кореньчка*. Шніц або хробачок *губи* [рошліну] од кореньчка.

Часци кореня хтори рошню у жеми волаю ше *жили* / *жилки*. Жилка на споднєй часци плода гереги або динї наволує ше *баюс*. Зоз деминутивну форму *баюски* означує ше жилки на парадичи. Жилка на цукровей цвикли ше менує зоз словом *хвост* и деминутивну форму *хвосцик*. Часци кореня коренїстих рошлінох реализую ше з лексему *крак*.

Збирна лексема *споднічки* (єд. споднічок х.) хаснує ше за означованє у росту заостатих стеблех рошлінох. То звичайно стебелка хтори нє зишли исти час кед и други та ше и помалши розвивали.

Корень од одрубаней кукуричанки або слунечнікових палїцох хтори по рубаню остава у жеми менує ше зоз лексему *копача* и *копач*. Исте ше означує и зоз зложенима лексемами *кукурицова копача*, *слунечнікова копача*. За копачу хтора ма вельо жилки гвари ше же є *власата*. Мала копача ше означує з деминутивну форму *копачка*.

Над'жемни часци скошеной житарки означує ше зоз лексему *сцерень* и *сцернє* (збир.).

Часц рошліни од кореня гу верху менує ше зоз словом *стебло*. Як вариантна, хтора ше хаснує под уплівом сербского языка, зявює ше лексема *стабліка* (*гоні стабліку, руши стабліка*). У Руским Керестуре од информаторох, зазначена и форма *стабілька* як резултат метатези лі (льи) > иль. Мале (младе) стебло ше означує зоз деминутивну форму *стебелко*. Загрубнуце на стеблу житарки ше вола *гужлік* и (ридше) *ставец*.

Зазначена диференцияция у наволованю стебла з оглядом на файту рошліни. Стебло конопи, догану, капусти означує ше зоз лексему *прут*. Слово *пруцик* ше хаснує за менованє малого прута и як назва стебла бетеліни. Зоз виразом *исц до слупкох* означує ше розвой пруцикох, стебелкох. У зложеной лексеми *слунечніково, доганово паліци* детерминує ше стебло з оглядом на файту рошліни. Форма *паліци* значи вирубани стебла слунечніку або догану з хторима ше дакеди топело.

Стебло кукурици ше менує з лексему *кукуричанка*. Зоз синонимну лексему *биле* ше, так як и з лексему кукуричанка, означує поєдинєчне стебло алє и вецей стебла кукурици. Од лісца огрижена кукуричанка лексично ше реализує як *вигризка*. Квиток хтори рошнє на кукурици вола ше *чулка*. Зазначени зложени лексеми *указовац чулку, руцац (вируциц) чулку*. Зоз истим значеньом хаснує ше и дублетни лексеми *метолка* и *коц. метелка*.

Стебло капусней главки ше менує зоз лексему *чутак*. Стредок капусти долу над кореньом вола ше *грубле* або *глубе*.

Над'жемни (цагаци) стебла кромпльох, бундавох и под. у Руским Керестуре ше наволюю *копинє*, а у Коцуре *нацинє*. И у Коцуре и у Керестуре ше цагаци стебла герегох и диньох волаю *нацинє*. За означованє диньового нациня хаснує ше и слово *динянки*. Гавриїл Костельник тото слово хасновал зоз значеньом “бостан” та ше предпоставя же слово у прешлосци було хасноване и у народзе (Рамач: 205).

При информаторох зоз значеньом цагаце стебло динї, гереги и огурки зазначене слово *шнур* (*пуциц шнури*).

Рошлінов орган *folium* хтори ше з розвойом зявює на стеблу рошлінох а преїг хторого рошліна окончує асиміляцию (фотосинтезу) и транспирацию (випарйованє води) означує ше з просту лексему *лісце*. Лексема *лісце* ше зявює у даскелїх виразох за означованє процесох, роботох у вязи зоз дату лексему: *закривац лісца, три лісца* (час кед треба парац кукурицу), *гонїц до лісца, ламац з лісцом, сподні лісца, заварте лісца, широке лісца*.

Зоз исту лексему ше менує и обмоток чутки кукурици. Лісце на кукуричанки ше бліжей одредзує зоз прикметніком *кукуричанков* у зложеной лексеми *кукуричанково лісце*.

Перше лісце догану оддолу означує ше зоз лексемами *долняк* або *сподні лісца / споднє лісце*. Зазначена и назва *верхнє лісце* на стеблу случечніка. Лісце (младей) цибулі ше менує зоз збирну форму *пирка* (єд. *пирко*). Тварди пирка (з лабдочками на верху) на цибулі волаю ше *буячки*.

За означованє младого побочного лісца на рошліни хасную ше и даскельо синонимни лексеми зоз узшим, конкретним значеньом: *фатюга, ластар, младнік*.

Информаторе тоті лексеми хасновали зоз шлідуюцима значеньями *фатюга* “бочни вигнанец з кореня”, *ластар* “фатюга” гоч ше звичайно хаснує зоз значеньом “младнік на лози” и *младнік* “младнік на древе, хмелю, лози и др.”. Зазначена и деминутивна форма *фатюжка*.

Орубане цвиклово лісце ше означує зоз лексему *цвиклянка*.

Место на хторим лісце прираста гу стеблу вола ше *пазушка*. Младе або мале лісце ше означує з деминутивну форму *лісцочко* (лит. *лісточко*). Часк лісца з хтору ше трима за конар реализує ше зоз лексему *конарчок*.

Обща назва за род рошліни хтори ше розвива зоз зародку на рошліни означує ше зоз лексему *плод* (*принєсц* ~). Плод кукурици зоз загрубнутим вреценом на хторим ше находза зарна наволує ше *чутка*. Зоз исту лексему означує ше и олупана, очисцена чутка. Мала або млада чутка ше менує зоз деминутивну форму *чуточка*. У зависносци од розвою чутка може буц *ценка, дробна, слаба, груба*. Чутка хтору лапела шніц описує ше як *зашніцена*. Влакно на верху чутки кукурици преноши ше зоз збирну лексему *власки*.

Лексема *зарно* означує дробни поєдинєчни плод житаркох хтори ше хаснує за покарму людзох або статку. Зазначени вирази: *перше* ~, *розпукани зарна, гурац зарно, зачинац зарно*. У бешеди ше хаснує и деминутивна форма *заренко*. Плод житаркох ше означує и зоз назву за файту рошліни, напр. з лексемами *жито, кукурица, ярец, овес* менує ше цала рошліна але и зарно, плод тей рошліни. Тиж так, з исту лексему мож означиц и польо на хторим рошнє рошліна. Стредок, чечносц неузретога зарна ше лексично реализує зоз форму *млєко*.

Зарно кукурици хторе долінкасте, односно завалєне на вецей местох означує ше зоз лексему *позавальоване*. При кукурици то знак же є узрета.

Зарно хторе ше хаснує за шаце, односно садзенє вола ше *семе* и у дем. и гип. форми *семенка* с. мн. (єд. *семенко*). Зарно хторе ше шеє менує ше и зоз лексемами *нашенє* (*овяц нашенє, пойсц до нашеня*) и *шаце*. Гомоним *шаце* ма значенє “час, робота”. Вирази *охабиц на шаце, охабиц на семе* хасную ше синонимно а означую вибор, чуванє зарна хторе доброго квалитету за шаце. Рошліна хтора ше хова пре семе менує ше зоз лексему *семенски*, напр. *семенске жито*. Семе на хторе руцене пращку же би було лєпшого квалитету описує ше як *напрашковане*.

Округла часц у форми танєра на верху стебла слунечніку вола ше *ка-лап* а стредок слунечнікового калапа на хторим рошне зарно *мекушка*.

Зарна слунечніку хтори рошно на мекушки наволюю ше *магочки* (єд. *магочка*). Обмоток магочки ше преноши зоз лексемами *луна* и *лупка*. У лупи ше находзи *ядро*. Иста лексема означує стредок плоду гоч хторей рошліни. З лексему *луна* ше менує и вонкашні обмоток даєдних плодох вообщє. *Луну* ма и гращок, цвикла, бундава, герєга, цвикла, кромпля, цеснок и цибуля. Менша магочка у плоду, напр. бундави, герєги и динї вола ше *мага*. З исту лексему ше виражує и стредок плоду других рошлїнох, напр. кайси.

Зарно на житаркох змесценє у гиризди квета – *класки*. Истого значеня и слово *клас* и збирна форма *класе*. Класка на жице ше описує и як *житна класка*.

Обмоток, футрола у хторей ше розвива класка означує ше зоз лексему *пошва*. Зазначени шлїдуюци вирази зоз хторима ше виражує процес розвою пошви: *буц у пошвах, гонїц до пошвах, гонїц пошви, гурац пошви*. Випадовац зоз класки пред тлаченьом, подчас збераня, кошеня означує ше зоз лексему *розсиповац ше* (о зарну житаркох).

Одредзени файти житаркох на класкох маю игелки хтори ше меную зоз збирну лексему *осце* або зоз синонимом *баюски*. Присутносц осца, баюскох дистинктивне означенє при менованю файтох жита (оп. *жито*). Обмоток хтори трима зарно у класки ше найчастейше означує зоз *плева* або *плевка*. Тиж так, з меншу фреквенцию, за означованє истого поняца хаснує ше слова *облєчивко* и *перинка*. Слова зазначени при информаторови Я. Н. з Руского Керестура. То медзитим, мож третирац як приклад особного языка информатора. Слова ше хасную з емотивну офарбеносцу.

Орган за оплодзованє рошліни, з хторого по пращкованю рошне плод, наволює ше *квет / квиток*. Хаснує ше и збирни форми *квєце* и

коц. *квице* (Рамач: 344). Мали квет ше означує зоз деминутивну форму *квецик*. Жовти прах на квецу з хторим ше оплодзує рошліна наволує ше *працок*.

Обща назва за дробни лабдасти плод *бобка*. Иста лексема ше хаснує и за означованє нашеня на копру. Векши плод округлей, лабдастей форми менує ше зоз лексему *главка* (напр. *цвикли, цеску, капусти, слунечніку*). *Главка* и *лабдочка* на цибулі або маку у хторим нашенє. Зазначени шлідуєци вирази: *закруцац ше до главки, вируциц главку, указац главку, зрезовац главки*. Плод цеску, грацку, мауни, пасулі (и бетеліни) менує ше зоз лексему *струче*.

Стредок бундави, мегка ткань коло маґочкох ше означує зоз лексему *млязга*. За означованє нукашней маси дині и ґереґи хаснує ше слово *месо*. Тварди стредок капусти лексично ше реализує зоз лексему *грублє*. Стредок паприґи на хторим маґочки вола ше *чутак*.

Одредзени файти дині и бундави маю рапкаци, випупчени смуги правилного розпорядку хтори ше означую зоз лексемами *зарезки* и *ребра*.

2.82. Опис рошлінох

Здрава рошліна на хторей видно же ше розвива описує ше як *жива*. Зоз прикметніком *здрави* означує ше рошліни хтори не хори, моцни, напр. *здраве жито (кукуруица)*.

Рошліна хтора швидко рошне означує ше як *буйна*. Зоз прикметніком *кляви* означує ше рошліна хтора ма способносц ключканя. Рошліна хтора добре (вельо) родзи менує ше зоз словом *родна*. *Ялова* рошліна не дава плод або нашенє. Рошліна чий плод не цалком узрети оцнює ше як *моцна*.

Зоз прикметніком *стари* ше описую кромплі хтори ше винімаю вешені як опозиция од *млади* кромплі хтори ше винімаю на яр. Зоз исту лексему ше означую и престати, нешвижи рошліни. Тиж так, зоз прикметніком *стари* ше менує кукураица чийо зарна затвардли та є за ламанє. Сорти рошлінох хтори дозреваю нескоро *позни*.

Зарно рошліни хторе пуцело ключку, хторе пукло, вола ше *пукнуте*. Як синонимни опис хасную ше прикметніки *виключкани* и *розпукани*. Початок роснуца рошліни, зявйованє ключки, означує ше зоз *випукнути*. Рошліна або коров хтори зишол у вельким чишлє описує ше як *насходзени*. Зоз лексему *посходзени* менує ше рошліна хтора зишла.

Житарка на хторей ше зявела класка *виклашена*. Зоз прикметніком *зидзени* описує ше закончуюца фаза початного розвою при рошліни.

Жито (житарка) хтора зишла и з роснуцом покрила польо менує ше зоз лексему *розсцелена*. Рошліна хтора густо розвита, ма вельо лісца и конарчки *розбокорена*. Зоз прикметніком *оброснута* одредзує ше рошліна доокола хторей розвита, обросла друга рошліна або коров.

Рошліна зоз семена може буц засадзена до пластичного погарика або шкарупини. Кед є пресадзена на друге место вола ше *пикирана*.

Зарно (нашенє) хторе охрэнєне зоз пращкованьом означує ше зоз прикметніком *прашковани*. Зарно хторе наростло од упитей чечносци означує ше з прикметніком *напучнєти*.

Фарби

Рошліна хтора у меншей мири желєна одредзує ше з лексемами *желєнкави* и *желєнкасти*. Зоз прикметніком *желєни* ше означує фарба рошліни або єй ступень розвою. Зоз исту лексему у Гнатюка означена желєна потрава (Рамач: 244).

При означованю фарби класки, зарна кукурици або пращку хтори оплодзує рошліну хаснує ше слово *жовти* и коц. *жолти*. У меншей мири жовта рошліна або плод ше означує з прикметніком *жовкави* або коц. вариянту *жолкави*. Конопа по моченю ма *жовтобилу* фарбу. Зоз прикметніком *жовтобияви* ше означує недозрете зарно жита, хторе ма блядо жовту фарбу.

Опис часцох рошліни

Бундави або кромплї хтори на поверхносци маю неровносци описую ше як *рапкасти*. За кромплї хтори маю ценки вироснуца у форми пупку (випупченя) гвари ше же су *пупасти*.

Рошліна хтора джобе означує ше зоз словом *джобаци*. Лісце хторе драпе ше означує з прикметніком *драпаци*. Лісце хторе реже на дотик означує ше зоз словом *оштри*. З исту лексему ше означує и ярец чийо осце оштре. Лісце хторе ше находзи на верху, поверх другого лісца, вола ше *верхнє*.

Рошліна хтора ма вецей кореньчки одредзує ше з прикметніком *кракористи* (напр. мархва, петрушка). З прикметніком *коренїсти* ше означує рошліна з моцним кореньом, хтора ма вельо жилки, напр. хрин. *Коренясти* рошліни маю форму кореня. Як двочленова лексема за

означоване желєняви чий корень и плод хаснує ше лексема *коренява желєнява*.

По обягу вельке стебло, зарно, чутка, копача, ужере (конопи), паздзерче, паприга, лупа означує ше з прикметніком *груби*.

Опис плоду

Класка, зарно або нукашньосц бундави виполнєти зоз масу означую ше зоз лексему *полна*. Добре розвити (полни) класки описую ше и як *чежки*.

Длугоки, вельки зарна на кукурици волаю ше *глібоки*. Зоз лексему *чисте* у виразу *чисте зарно* детерминує ше зарно у хторим нет шмеца, односно плєви (куколю).

Характеристики поєдинєчного зарна ше описує зоз прикметніками: *сухе, чисте, тварде, полне, ценке, перше, ридке, грубе, кратке, длуге*.

Рошліна, плод хтори не цалком узрети наволає ше *полуузрети*. Прейг мери узрета рошліна ше означує з прикметніком *презрети*.

Конопа груба як клайбас ше менує з прикметніком *клайбасова*. Зоз прикметніком *погачова* [*парадича*] одредзує ше файту парадичи хтора достала назву по форми подобней бухти. Цвикла з оглядом на форму плода може буц описана як *кантичкова* або *яблукова*.

Подли квалитет

Недобре, неправилно розвита чутка ше менує зоз лексему *скруцена*. Зоз исту лексему означує ше стан лісца хторе ше ище не розширело, односно хторе скручене.

Зоз прикметніком *ридки* описує ше чутка кукурици хтора не виполнєта зоз зарном, нукашньосц парадичи виполнєта зоз ридку чечносцу и слабо розвите, малочислене лісце на рошліни.

Добре посадзена и добре посходзена кукурица, без препущєньох, означує ше зоз прикметніком *тачни* (лит. *точни*).

Желєна, нерозвита (на початку розвою) рошліна ше описує як *млада* (~ *кукурица, кромпля, паприга, чутка* и под.). Рошліна хтора не ма природну фарбу *бляда*.

Зоз лексему *ардзави* означує ше рошліна, односно корень рошліни хтори лапела ардза або хтора такей фарби як ардза. Плуг може буц *ардзави*. Тиж так и кажди заардзавени предмет *ардзави*.

Рошліна у хторей єст хробачок або хробачки або їх шліди означає ше зоз прикметніком *хробачни*. Рошліна хтора залапена зоз шніцом означає ше з прикметніком *зашніцени*.

Чутка кукурици на хторей зліпене лісце описує ше як *зацицана*. Рошліна хтора страцела швижосц *запрета*. Зоз прикметніком *запшети* ше означає рошліна хтора заостала у розвою. Істе значенє ма и сербизем *закржлявени*. Прикметнік *слаби* ше хаснує за означованє недосц вироснутей, нєрозвितей и нєквалитетней рошліни або єй плоду. *Слабе* може буц *жито, класки, жем, кукурица, зарно, бетеліна, кореньчок, нашенко*. Зоз зложену лексему *слаби материял* означає ше слаба рошліна, зоз слабима характеристиками. Рошліна або плод хтори страцел квалитет од длугого станя *престата*. Істе значенє ма и прикметнік *сухи* “висушени, без влаги” (зарно, класки).

Класки у хторих нє вирисло або випадло зарно означаю ше зоз прикметніком *празни* (*празна класка*). *Празни* можу буц и лісца, напр. капуста: то лісца капусти хтори останю на жеми по одрубованю главки капусти.

Лісце з дзирами “по целу” означає ше з прикметніком *дзирави*. Коренясти рошліни, напр. цвикла, мархва и кромпля знаю буц дзирави, празни зоднука, односно *дудлави*.

КОРОВ И ПАРАЗИТИ

2.83. Обци назви за польово рошліни

Дзиви рошліни хтори з ростом гамую розвой одредзених польоділских културох менує ше зоз словами *коров, коровче, корово*. У Керестуре лексема *корово* значи и файту водовой рошліни. Коцурски варианти тих словох *горово, горовче* (В. С.). (Нє зазначена и форма *горов* або *коров*.) Заш лєм, нє мож твердзиц же ше у бешеди паралелно нє хаснує и форма *коров*. За означованє корову, дзивих рошлінох хасную ше и синонимни лексеми *газ, шмеце*.

Як назва за вецей файти єднорочних або вецейрочних лісчастих рошлінох з роду монокотилох (Graminae) хаснує ше лексема *трава*. Нова трава хтора рошне по першим кошеню трави на яр у прешлосци ше означовала з лексему *отава* (Рамач: 527).

2.84. Назви польових рошлінох

На полю ше найчастейше зяваю шлїдуюци дзиви рошліни: *Sinapsis arvensis* L. хтора ше означує зоз лексему *репчень*; *гордон* и коц. *гордонь* мену рошліни: 1. *Carduus crispus* L., 2. *Cirsium vulgare* (Savi) Tem.; *дудва* мену рошліну *Amaranthus* L.

На польох ше зяваю и рошліни *буячки* мн. *Datura stramonium* L., *задово яблучко* с. *Solanum nigrum* L, “єднорочна рошліна билих квіткох и вайцастого лісца”, *лобода* хтора означує рошліни: 1. *Atriplex hortensis* L., 2. *Chenopodium* L. и *тараска* *Cynodon dactylon* (L.).

Лексема *лопух* *Arctium minus* (Hill.) Bernh. ше хаснує за означованє вецей рошлінох. Збирна назва *лопуше* од *лопух* означує *Petasites hybridus*.

2.85. Назви хтори означую розвой коровча

Пущанє, ширенє кореня при дзивих рошлінох менує ше зоз лексему *закореніц ше*. Розвиц бокор, шириц ше, означує ше зоз форму *набокориц ше*.

Начишлени дзиви, польово рошліни зоз своїм розвоєм зніщую, гамую (културни) рошліни, а тот процес ше означує зоз дієсловами *давиц* / *задавиц*. Брац, однімац слунко, влагу од другей рошліни менує ше зоз видову пару *однімац* / *одняц*. Основне значенє дієслова “насилу брац од другого”. Исти процес преноши ше и зоз *вицаговац* / *вицагнуц*.

Подчас розвою одредзених рошлінох, на полю (и на самих рошлінох), зяваю ше організми хтори ше карма, розвиваю на рахунок рошліни хтору залапели. Вельки инсект *Grillotalpa vulgaris* хтори копе под’земни ярчки, декунги и зніщує коренє младих рошлінох лексично ше реализує зоз двома синонимними лексемами (розличного походзєня и старосци) *ровац* и *медведз*. Пожичка зоз серб. *ровац* ма и калковану, адаптовану варијанту *ривец* (Тимко, 1998: 93).

2.86. Рошліново паразити

У польох ше ище зяваю и *богар* Coleoptera и *хробак* Vermes (Helminthes). Хробак хтори ше зявує на кромплї вола ше *майов* (кромпльов) *хробак*. Зоз зложену лексему означує ше хробак хтори напада цвиклу *цвиклов хробак*. З истим значеньом ше хаснує и проста лексема *цвиклар*.

Кромплю напада и *Doryphora decemlineata* f. *Chrysomelidae*, односно *златица*. Исти инсект менує ше зоз просту лексему *злата*, *златка* и, зложеноу лексему, *кромпльова* ~.

Паразитска рошліна *Cuscuta* f. *Campestris* Yunk хтора ше зявює на рошлінох наволоує ше *вилина косица*. Информаторе *вилину косицу* волаю и *шуга*. У литератури зазначени и назви: *златна власа*, *бетелінова шуга*, *дзива детелінка*, *златна нітка* (Тимко, 1998: 58).

Опасни чкодлівец хтори ше найчастейше зявює на лісцу грозна але і ярцу, *Phylloxera vastatrix* наволовани *филоксера* або *филоксер*. Информаторе гварели же напада ярец.

Пепелніца назва за файту дробних печарочкох *Oidium*, *Erysiphe* на рошліни. Хорота *Ruscinia graminis* хтору спричинюю паразити на даєдних рошлінох вола ше *пламеняча*.

Печарково охоренє *Ustilago* f. *Ustilaginae* хторе ше зявює на даєдних рошлінох, напр. на кукурици и жице, означує ше зоз лексему *шніц*.

На рошлінох ше часто находза *гушеніци* або *гушенічки*, односно лічинка мотиля.

2.87. Назви хтори означую розвой рошлінових паразитох и траценє квалитету рошлінох

Процес розмножованя, зявйованя у векшим количестве менує ше зоз лексему *вещ* *ше* и зоз видову пару *залєговац* / *залєгнуц* (*залєгнул* [хробак жито]).

Процес губеня (траценя) квалитету означує ше зоз *плешніц* / *сплешніц*. Зоз лексемами *гніц* и *згніц* преноши ше процес розпадованя рошліни од презретосци або пре траценє квалитету.

За означованє упліву на траценє позитивних характеристикох при одредзеной рошліни хаснує ше дієслово *губиц*, напр. ... *хробачок губи од кореня а шніц то класки губи*. Подобни процес ше менує зоз повратним дієсловом *губиц ше* при хторим ше меней чувствує уплів паразитох або коровча на губенє. Уж погубена рошліна, зоз свою хибу, хороту у контакту зоз здраву рошліну може *загубиц* другу рошліну.

Г БУДИНКИ

2.88. Будинки и їх часци

Хижа з економским будинками у хотаре на власніковим маєтку менує ше зоз словом *салаш*. Особа хтора жиє на салашу *салащань*.

Задні двор ше означує зоз лексему *гумно*. Зложена лексема *закласц* ~ значи поскладац по цалей поверхносци гумна (оп. *адяшованє*). Синонимна зложена лексема *задні двор* яснейше одредзує место гумна на маєтку.

2.89. Будинки за преробок рошліни

Будинок хтори порушує вода, пара, коні або машина а у хторим ше мелє зарно або змегчує конопа означує ше зоз лексему *млїн*. Лексема ше хаснує и як обща назва за будинок у хторим ше мелє, без огляду на погон.

З лексему *сувач* менує ше дакедишні млїн, односно нїзши будинок зоз закрицом у форми купи од наду або черепа чий механізем, камень порушую коні. Исте мож меновац и зоз лексему *млїніца*. У Коцуре, єден информатор похасновал и форму *млєніца* зоз хтору вон означел обєкти за преробок: млїн, крупару або дараловню.

Млїн хтори порушує витор лексично ше реализує зоз *витерняк* и *витернік* коц. (Рамач: 119). З лексему *воденїца* означує ше млїн хтори порушує вода. Сувачи, воденїци и витерняки у наших местох нєшка нєт. Зоз индустриялизацию их заменєли, перше парни а потим и дизел мотори.

Кажди млїн ма *камень*, односно округлу, кляпчисту плочу зоз каменю хтора джами зарно. Часц млїнского механізма у форми рольох, хтори ше окрцаю дорушуюци єдна другу, и служба за джаменє, дробенє материялу, хтори ше пуца медзи нїх, означує ше зоз лексему *вальци*.

Фабрика або роботня за преробок конопи менує ше зоз лексему *конопарня*. Роботня за чесанє конопи лексично ше реализує зоз *чесарня*.

Роботня або фабрика у хторей ше продукує олеї *олеярня*. Часц олеярні, преса у хторей ше зоз зарна давел олеї, виражує ше зоз лексему *шайт*.

2.90. Будинки за чуванє урожаю

Будинок у гумнє за чуванє и сушенє кукурици означує ше зоз лексему *чардак*. Исти будинок менших димензийох менує ше зоз деминутивну форму *чардачок*. Шопа до хторей ше змесцовало шено лексично ше реалізує як *сеняк*. Место на шопа, у плєвнїку и под. дзе стої шено вола ше *шельнік* або *шенїк*. Лексема *гамбар* значи старински обєкт за змесцованє слами и зарна. Муровани гамбар на боку при хижи менує ше зоз словом *пайта*. Шопа до хторей ше змесцовало плєву означує ше зоз лексемами *плєвнїк* або *плєвнїкар*.

Простория у обисцу за зарно, покарму, поживу и под. вола ше *коморка*. Простория у хторей ше чува пожива, желєнява звичайно нїзше од уровня жеми же би чувала нїзку температуру наволує ше *пиньвица*.

Простория непостредно под закрицом хтора хаснована за змесцованє позбераного жита, кукурици и сушенє догану на шнурах *пойд*. Иста простория менших димензийох означує ше зоз деминутивну форму *пойдзик*.

Отвор на пойдзе през хтори ше виходзи по драбини лексично ше реалізує як зложена лексема *дзира до пойда*. Витлачене жито ше сипало до мехох и ношело по *драбини до пойда* на пойд дзе ше го висиповало на громаду.

З лексему *магазин* означує ше простория, будинок до хторого ше змесцує жито або други урожай. Змесцовац урожай до магазину преноши ше зоз *магазиновац*. Будинок при хижи у хторим ше тримаю польодїлски орудия и под. наволує ше *шопа* а менши будинок истей намени *шопка*.

Будинок, шопа за статок означує ше зоз лексему *хлїв*. Таки будинок менших димензийох вола ше *хлївок*. Хлїв ше хаснує и за змесцованє балох слами, а з позбераних остаткох хтори справи статок достава ше гной. Таки гной ше наволує *хлївни гной*.

2.91. Обєкти за хованє рошлїни

Зоз превидним найлоном або склом покрита конструкція у заграді у хторей ше пестує пресада наволує ше *пластеник* (лит. *пластенїк*). Синонимна лексема *шатор*.

Цепла заградка у хторей ше шеє вчасна пресада лексично ше реалізує зоз лексему *цеплїца*.

Лексеми *посцель* и *посцелка* означую з дескох огранїчени простор у форми штириугелнїка до хторого ше насипала окреме порихтана, нагноєна жем. У *посцелї* / *посцелки* ше хова пресаду паприги, капусти и под.

3. ПОЛЬОДІЛСКА ЛЕКСИКА ЗОЗ СТАНОВИСКА ПОХОДЗЕНЯ

У нашей лингвистичней літератури (Рамач 2006: 400) лексика ше з оглядом на походженє дзелї на:

1. **карпатску лексику**, односно лексику хтору зме прияли у старим краю. То и немецки и мадярски пожички зоз старого краю;
2. **нову лексику** хтору зме прияли по досельованю хтора може буц створена або пожичена по присельованю.

Далей, з оглядом на етимологийни состав, нашу лексику мож подзелїц на:

1. **праславянску лексику**;
2. **пожички** (мадяризми, германизми, латинизми, грекизми, церковнославянизми, румунизми и други пожички).

При класифікації польоділскей лексики зоз становиска походженя тє. етимологийного составу тиж так мож видвоїц спомнути пасма лексики.

1. Общеславянска лексика

То слова хтори маю исту або подобну форму у вецей славянских языкох, напр. *бабка, били, граблі, жито, гумно, жила, брадло, бразда, конопа, овес, просо*. Стари славянски пожички зоз латинского або греческого тиж тримам за славянски слова напр. *криж, огурка, олей, пастернак / пастермак / паштернак, петрушка, цвика*.

У тей групи мож видзелїц сербизми и нашо слова. Под сербизмами подроумюєм неадаптовани и адаптовани слова зоз сербского языка, та калки, полукалки сербских словох. Под нашима словами подроумюєм слова хтори маю паралели у диялектох карпатского ареалу и др. славянских языкох. То ше одноши и на слова хтори виведзени зоз пожичкох.

Сербизми ше як часц польоділскей лексики найчастейше хасную неадаптовани, напр. *билька, принос, банку́т, бркуля, сребрнац, салатара, стабліка, билька, пламеняча, задруга, обавеза* а ридше адаптовани як напр. *бундава* (адаптовани серб. еџа) *бордовска юшка* (бордовска чорба) *пепелніца* (пепелница), *дерляц* (дрљати).

За сербски уплів ше трима и калковани слова, напр. *белави каменок* (плови камен), *плодоряд* (плодоред), *вигризка* (*огризина*), *житарки* (*житарице*) та полу калк *дубоке шприцованє* (дубоко прскање).

Даєдни слова не мож ясно видзеліц як сербизми бо можліве же вони резултат власного розвою, напр. назва за машину *вязачка* хтора коши и вяже покошене до снопочкох иснує и у сербским у форми *везачица*. З оглядом на часови момент зявєня тей машини, лексема *вязачка* новшого походзєня. По фонетских характеристикох вона може буц резултат власного розвою прето же є формована зоз основи вяз-а-ц и суфикса -ачка, хтори характеристични за предмети з хторима ше окончує дія. Так формовани и слова *лупачка*, *грабачка*, *шкграбачка* и *косачка*.

Найвекша часц сербизмох то страни, интернационални слова хтори до руского языка вошли постредно през сербски язык. Тоти слова, понеже превжати зоз сербского, тримаю за сербизми. То ше одноши и на назви сучасних машинох, напр. *комбайн* / *комбайна*.

За власни розвой мож тримац слова хтори позичени зоз других языкох, але су нешка резултат власного, автономного розвою. То напр. *бетеліна* и *бетелінка* (резултат дисимилації зубно-яснових консонантох *д-т* до *б-т*).

Слова хтори резултат власного розвою: *бетеліна*, *бетелінка*, *брадлар*, *браздирац*, *бранєнє*, *забраніц*, *обраніц*, *наоберац*, *влаценко*, *воженє*, *гарсцача машина*, *гарсцачка*, *гласканє*, *грубле* (глубє), *грабанє*, *грабач*, *позграбовац*, *загрубнуц*, *виджобовац*, *джобак*, *динянка*, *нажац*, *железко*, *желенкави*, *проход*, *полівач*, *замаховац* / *замахнуц*.

Виведзени зоз сербского шлідуєци слова: *бабурача*, *видерляц*, *видначиц*, *дерлянє*, *потарупирац*, *потапшац*.

2. Позички

Мадяризми зме у найвекшим чишлє прияли ище у старим краю, напр. *баюс*, *деплови*, *доган*, *дудва*, *кукурица*, *яраш*, *дикинє*, або зме их почали хасновац по приселєню до нового краю, напр. *салаш*, *сейки*, *селеловац*, *деплатартов*, *даралов*.

У класификованю того пасма польоділскей лексики часто чежко одредзиц драгу адаптованя одредзених лексемах бо даєдни мадярски слова до Руснацох могли присц постредно през сербски. Часц мадяризмох иснує, у истей форми и у сербским языку, напр. *лапош*, *коцка*, *коров*.

Мадярски слова хтори пожички зоз славянских языкох то напр. *газ-да, доронга, парлаг, коцка, параст*. Найвекше число тих пожичкох Мадяре прияли од Южних Славянох, односно Сербох.

Германизми зме, так як и мадяризм, почали хасновац ище у старим краю.

Стари нѣмецки пожички хтори зме прияли у старим краю, напр. *коморка, шопка, штранджок, ґрунт, цибуля*, а нови нѣмецки пожички то напр. *рихтац, фурик, роля, трешка*.

Нови нѣмецки пожички до руского языка могли войсц и през сербски бо Руснаци, так як зоз Нѣмцями, були у бліzkим контакту и зоз Сербами, а нови германизми найчастейше маю идентичну форму и у сербским языку.

Зазначене и одредzene число словох нѣясного походzenia, напр. *навантуліц, пленга, рендлап*.

Анализа позбераного материялу з оглядом на походzenie т.є. етимологийни состав указує же найвекшу часц польоділскей лексики представляю славянски слова або з нїх виведзени слова (1.000), док у меншей мири заступени мадярски и нѣмецки слова.

4. ТВОРЕНЄ

1. а) Меновніки хлопского роду ше формую зоз шлїдуюцима суфיקсами:

- ак / -як: вешт-ак, джоб-ак, лїв-ак, чард-ак, сен-як (5)
- ай: урожай - ай, урод-ай, уродж-ай, уродз-ай, по-кос-ай (5)
- ань: ярґ-ань, салащ-ань (2)
- ар: брадл-ар, коноп-ар, млїн-ар, наднїч-ар, цвикл-ар, чес-ар, штук-ар (24)
- ац: сребрн-ац, ров-ац (2)
- ач: вяз-ач, гайк-ач, граб-ач, поган-яч, полїв-ач, руб-ач, сув-ач, чух-ач (9)
- аш: видл-аш, паньв-аш, руд-аш, стогольт-аш, чап-аш (8)
- ер: мишлинг-ер, комбайн-ер, шпайз-ер (3)
- ец / -єц: Вербов-ец, став-ец, штил-єц, шемен-єц, пожон-єц (5)
- ик / їк: дєп-ик, квец-ик, меч-ик, марад-ик, прущ-ик, шор-ик (14)
- ин: магаз-ин (1)
- ист-а: трактор-ист-а (1)
- ко: страш-ко (1)
- ник / нїк: витер-нїк, младн-їк, пран-їк, ше-нїк / шель-нїк, пластен-ик (10)
- няк (у лит. нєпродуктивни): витер-няк, дол-няк (2)
- ок: пуп-ок, квит-ок, млат-ок, облач-ок, порваз-ок, фалат-ок, хлїв-ок (18)
- ош: мех-ар-ош (1)
- чик: гол-чик, дильов-чик (2)
- чок: слуп-чок, сноп-чок, мотор-чок, коль-чок, конар-чок (13).

б) Меновніки хлопского роду ше формую зоз шлїдуюцима префיקсами:

- од-: од-кос (1)
- по-: по-ден-о, по-кос-ай (2)
- пре-: пре-роб-ок, пре-сад-ок (2)
- при-: при-коч, при-нос, при-ход (3)
- про-: про-ход (1)
- у-: у-сев, у-ход, у-рожай, у-родай, у-роджай, у-родзай (6).

в) Префיקсално-суфיקсално формовани шлїдуюци лексеми:

- а-ренд-аш, пре-роб-ок, за-рез-ок, об-роб-ок, по-ган-яч, по-лїв-ач, по-кос-ай, у-рож-ай / у-род-ай / у-родж-ай / у-родз-ай (8)

г) Зложени слова: рук-о-хват, сетво-спрем-ач, польо-привред-ник, стогольт-аш (4)

2. а) Меновніки женского роду ше формую зоз шлідоюцима суффиксами:

- анка: вяз-анк-а, житн-янк-а, конопл(/н)-янк-а, кукурич-анк-а, огн-янк-а (12)
- яв-а: желєн-яв-а (1)
- ар-а: салат-ар-а, пуст-ар-а (2)
- арня / ярня: коноп-арня, оле-ярня, Рискаш-арня (3)
- ач-а / яч-а: бабур-ач-а, танір-ач-а, дерл-яч-а (-ач-а), пламен-яч-а (4)
- ачк-а: вяз-ачк-а, коп-ачк-а, лам-ачк-а, луп-ачк-а, одбер-ачк-а, дерл-ячк-а (9)
- б-а: моль-б-а (1)
- в-а: жат-в-а (1)
- дб-а: тлаци-дб-а, звоз-и-дб-а (2)
- ель: посц-ель (1)
- їк-а: стабл-їк-а (1)
- ин-а / їн-а: маков-ин-а, оран-їн-а, роштов-ин-а (3)
- инк-а: бук-инк-а (1)
- ичк-а: мир-ичк-а, мот-ичк-а, жем-ичк-а, пшен-їчк-а (7)
- иц-а / їц-а: надр-їц-а, пиньв-иц-а, игл-їц-а, злат-иц-а (7)
- к-а: аплегер-к-а, баб-к-а, бетелїн-к-а, боб-к-а, вимич-к-а, глав-к-а, плєв-к-а (55)
- киня: биреш-кин-я, парас(т)-кин-я (2)
- ніц-а: витер-ніц-а, воде-ніц-а, глад-ніц-а, гуше-ніц-а, пепел-ніц-а (7)
- нічк-а: витер-нічк-а, гуше-нічк-а (2)
- н-я: даралов-н-я (1)
- очка: бразд-очк-а, гац-очк-а, груд-очк-а, ключ-очк-а (6)
- яв-а: мел-яв-а (1).

б) Меновніки женского роду ше формую зоз шлідоюцима префиксами:

- пре-: пре-сада
- при-: при-храна, при-колица.

в) Префиксално-суфиксално формована лексема: при-кол-иц-а, при-кол-ичк-а.

г) Зложени слова: польо-привреда, пейц-тонка, седем-тонка, голо-мразица.

3. а) Меновніки стреднього роду ше формую зоз шлїдуюцима суфיקсами:
-ан-є / -ян-є, -ен-є / -єн-є: бокор-єн-є, бран-єн-є, вяз-ан-є, коп-ан-є, нац-ин-є (28)

-елко: стеб-елко (1)

-єнк-о: наш-єнк-о, зар-єнк-о, влац-єнк-о (3)

-є (й-є): грубл-є (1)

-идл-о (-дл-о, -адл-о): страш-идл-о (1)

-иск-о: житн-їск-о, парасц-иск-, пор-иск-о, фалац-иск-о, ярч-иск-о (7)

-ище: Сел-ище (1)

-к-о: брадел-к-о, желєз-к-о, колєс-к-о, жит-к-о (6)

-н-о: вап-н-о (1)

-очк-о: гнїзд-очк-о, лїст-очк-о, лїсц-очк-о (3)

-ств-о: заградар-ств-о (1)

-ч-є: ґоров-ч-є, паздер-ч-є (2).

б) Префиксално-суфиксално формовани шлїдуюци меновніки стреднього роду: за-верш-єн-є, о-гарт-ан-є, од-бер-ан-є, пре-садзов-ан-є, пре-таргов-ан-є, у-гор-єн-є (6).

4. Меновніки плуралия тантум витворени з суфיקсами:

-є (й-є) / -є: обилє, лїсцє (2)

-к-и: баюс-к-и, буяч-к-и, видол-к-и / видел-к-и, влас-к-и, грабел-к-и / грабель-к-и, дєплов-к-и, динян-к-и, древян-к-и, коноп-к-и, носил-к-и, ограб-к-и, пачес-к-и, резан-к-и, сем-єнк-а (14)

-їчк-и: сподн-їчк-и (1).

5. Прикметніки

а) Нєвиведзени прикметніки: били, бляди, груби, густи, живи, жовти, жолти, здрави, мєжки, мелки, млади, мокри, желєни, слаби, оштри, прости, стари, сухи, цепли, чисти (26).

б) Виведзени зоз суфיקсами:

-т-и: вибити, вижати, випукнути, презрети, узрети, власати (6)

-н-и: вигноєни, буйни, житни, конопни, ярчани, задні, стредні шор, сподні, верхні, гибридни, хлївни, хробачни, бражни, желєзни (81)

-ск-и: єшеньски, женски, жимски, коньски, семенски, тракторски (10)

-ав-и / -яв-и: дзирави, дудлави, желєнкави, жовкави, кляяви, корави, слатиняви (9)

-ац-и / -яц-и: блїщацци, джобаци, драпацци (3)

-ов-и: заградкови, клайбасови, кукурицови, мугарови, пацеркови, петрушкови (26)

- овит-и: грудовити, тарасковити (2)
- оват-и: грудовати (1)
- к-и: глібоки, мушки, нізки, чежки (4)
- ист-и / -їст-и: коренїсти, кракористи, лапошисти, пацерковисти (6)
- аст-и / -яст-и (йасти): коренясти, слатинасти (2)
- ац-и: параци (1)
- ч-и: парачи, пераци, прагацц, розтресацц (4).

в) префикси

- ви-: вибити, вигноєни, вижати, викладзени (17)
- за-: закржлявени, закорачени, зашнічени, запшети, запарложени (8)
- зо-: зорани, зомлети (2)
- зи-: зидзени, зугорени (2)
- на-: накаламени, напращковани, напучнети, насходзени (8)
- о-: обривтвени (1)
- об-: оброснути (1)
- од-: одпочинути (1)
- по-: подерляни, поцагани, пошати (3)
- под-: подкармени, подкошовани (2)
- по-за-: позавальовани (1)
- полу-: полуузрети (1)
- пре-: презрети, превержени (2)
- при-: приключни (1)
- роз-: розбокорени, розвалашени, розпущени, розсцелєни (6)
- у-: угорени, узрети (2)
- с-: скруцени (1).

г) Зложени лексеми: каждо-днь-ов-и, шеснац-шор-ов-и, шеснац-цив-ов-и, оцемнац-цив-ов-а, два-роч-н-и.

6. Дїєслова

а) Дїєслова ше формују зоз суфиксами:

- и / -ї: биц, бранїц, вантуліц, вершиц, розкоренїц ше, умочиц, укошиц (154)
- а / -я: виклєпац, зажац, огартац, припрац, танїрац, чулкац ше, шулькац (202)
- ова-ц: адязовац, арендовац, балєговац, баловац (1)
- ива-ц: вибивац (1)
- ира-ц: балирац, браздирац, класирац, калирац (4)
- ну-ц: вибегнуц, жовкнуц, окляпнуц, роснуц (36).

в) у формованю дієсловох хасновани шлідуюци префікси:

а-: арендовац (1)

в-: вдериц, влапиц (2)

ви-: виадязовац, виплєц, виламовац, виорйовац, вирисовац, вичиразовац (74)

до-: дозревац / дозрец, доруцовац, догнац, дороснуц (5)

з-: зрезовац, звожовац, зорац, зисц, зродзиц ше (20)

за-: закоповац, закоравиц, замаховац, забранїц, задєпиц, зажац, засцелїц ше (63)

зо-: зомлєц, зовяц (2)

на-: напрашковац (1)

на-: набокориц ше, нагнац, навантуліц, нагноїц, надерляц ше, налупац, нарубац (29)

на-о-: наоберац, наоштриц (2)

на-пре-: напресадзовац (1)

над-: надкладац (1)

о-: окоповац, оламаовац, оплодзовац ше, опрашковац (4)

об-: обкошовац (1)

од-: одвельговац (1)

по-: повожиц, пошприцовац, побалирац, побранїц, порипац, потлачиц (39)

по-ви-: повикошовац, повирубовац, повитарговац, повичиразовац (4)

под-: подсадзовац, подкошовац, подрубовац, подрезовац, подерляц, подшевац (12)

по-з-: позвожовац, позграбовац, позрезовац, позбивац (4)

по-за-: позашевац, позарастац (2)

по-о-: поокоповац, пооламаовац, поорезовац, пооберац, поорац (5)

по-под-: поподривац (1)

по-пре-: попресадзовац (1)

пре-: пресиповац, пречисцовац, препраговац, прежимовац, преплєц (35)

при-: притарговац ше, прихраньовац, пригарнуц, припрац, приорац (10)

роз-: розвожиц, розмелчиц, розмражиц ше, розсцелїц ше (15)

о-: обиц, овяц, огартац, ограбац, оламац, олупац, опарац, оплєц (19)

об-: обкошиц, обламац, образдац, обранїц, обробиц, обсхнуц (6)

од-: одберац, одврацац, одквитнуц, одорац, одрезац, одрубац, одчакнуц (11)

с-: скопац, скоравиц, скошиц, сплєшніц, спрагац, спрец, сходзиц (19)

у-: угориц, указац ше, умочиц, узрец, укошиц, уродзиц, усладшиц ше (8).

5. ЗАКЛЮЧЕНЕ

На основи анализи позбieranого материялу мож винесц шлїдуюци заклученя:

Польодїлску лексику у тей роботы представя 1.486 лексеми хтори класификовани до 91 семантичного поля. У групи **Польо** то: *Часци поля, жем* (41), *Опис, характеристики жеми* (38), *Польо дїйствованю елементарних непогодох* (16), *Назви поля по зніманю рошлїни* (15), *Польо по обробку* (14), *Формованє, ушорйованє жеми за хованє одредзеных рошлїнох* (46), *Видаванє и бранє жеми под аренду* (3), *Микротопоними* (Керестур, Коцур) (17). Група **Роботи** ше состої зоз: *Общи назви за роботу у польодїлстве* (47), *Здружена работа* (9), *Пририхтованє поля / Фази роботи* (7), *Оранє* (49), *Бранєнє* (14), *Дерлянє* (6), *Ролянє* (5), *Шац / садзиц* (32), *Пестованє и охрaньованє рошлїни* (6), *Одстраньованє ко рову, фатюги, лїсца* (43), *Прихрaньованє и охрaньованє рошлїни* (35), *Прихрана* (19), *Зберанє урожаю* (11), *Зберац з оддзельованьом плода од рошлїни* (32), *Винїмац плод з жеми* (12), *Кошенє* (27), *Жац* (6), *Складац покошенє* (6), *Зберац зарно по кошеню* (7), *Ламац* (8), *Ушорене / неушорене количество позбieranей рошлїни* (54), *Формованє векших громадох урожаю* (34), *Позбieranи култури / Ушорйованє позбieranого* (15), *Превоз позбieranого урожаю, управянє з машину, животиню* (9), *Вибор, пречисцованє и преробок плоду* (31), *Тлачидба* (14), *Остатки по преробку* (25), *Преробок конопи* (26), *Опис конопи по обробку* (4), *Продукти* (17), *Предац випродукованє* (3), *Наємна работа* (18), *Мери* (17), *Nomina agentis* (69). У групи **Алатки и напрaви**: *Ручни алатки за пририхтованє поля и зберанє културох* (61), *Судзини за змесцованє и меранє култури* (12), *Напрaви* (24), *За преробок конопи* (9), *Напрaви за оранє* (36), *Часци плуга* (20), *Дерляча, брана, шульок* (22), *Коч, приколица, прикоч* (19), *Опрема за коч и польодїлски орудия* (27), *Рихтанє направох и алаткох* (19), *Машини* (14), *Назви за машини хтори порушує конь* (5), *Машини хтори порушує мотор* (11), *Машини за шаце* (15), *Машини за кошенє* (14), *Машини за зберанє урожаю* (13), *Машини за тлаченє* (6). У групи **Рошлїни** (польодїлски култури): *Общи назви рошлїнох* (18), *Triticum aestivum* (22), *Zea mays* (17), *Canabis sativa L.* (4), *Helianthus annuus (f. Compositae)* (1), *Trifolium sativum.* (9); (заградкарски култури): *Solanum tuberosum* (7), *Capsicum annum (f. Solanaceae)* (16), *Lycopersicon esculentum Mill.* (10), *Allium cepa L. u Allium sativum L.* (15), *Beta L.* (6), *Brassica oleracea var. capitata L.* (23), *Pisum sativum L.*

(4), *Phaseolus L.* (11), *Рошліни зоз зоз f. Umbellipereae* (8), *Cucurbita* перо (11), *Cucumis sativus L.* (4), *Citru lanatus*, *Melo sativus Sager ex M. Roem* (6). IV **Розвой рошліни** представени у семантичних групах: *Процеси розвою, характеристики и стан* (41), *Фази розвою* (32), *Опис розвою* (21), *Зреце* (12), *Препаданє рошліни* (25), *Часци рошліни* (89), *Опис рошліни, характеристики* (25), *Общи назви за польово рошліни* (9), *Назви польових рошлінох* (10), *Назви хтори означую розвой коровча* (9), *Рошліново паразити* (22), *Назви хтори означую розвой рошлінових паразитох* (7). У групи V **Будинки**: *Будинки и їх часци* (5), *Будинки за преробок рошліни* (13), *Будинки за змесцованє* (21), *Будинки за чуванє урожаю* (22), *Будинки за хованє рошліни* (5). Тоти 1.486 лексеми представляю 1.977 значеня, односно семеди.

Найвекша часц фонду представляю прости лексеми. Зложени лексеми ест 70. Формовани су на шлїдујуци способи:

1. по моделу *прикметнік + меновнік* формовани бз зложени лексеми и то найпродуктивнїши способ формованя зложених лексемох (напр. тлачаца машина, овшана слама, желена пасуля). Ридше ше зложени лексеми формую по шлїдујуцих моделох:
2. по моделу *меновнік + меновнік* (напр. кормань деска, сан пасторе, Бела пуста).
3. по моделу *меновнік + прикметнік* (напр. видли каждодньово, чарніца бачванска).
4. по моделу *дієслово + меновнік* (напр. гонїц пошву, руцац гипс).

З оглядом на морфологийни ознаки найвекша часц позбраних прости лексемох меновніки, и то 835 або 56,45 %. Дієслова друга найчисленша група зоз 515 або 34,94 %. Прикметніки ест 180, односно 12,21 % а присловніки 11 цо представя 0,74 %. То гутори же найвекша часц лексемох означує предмети або абстрактни поняца. На основи присутности дієсловах мож повесц же вецей як трецина лексемох означує роботи и процеси розвою рошлінох або стани а же ше за опис рошлінох и других поняцох у польодільстве хаснує найменша часц позбранеї лексики.

Меновніки хлопского роду ше формую зоз 20 суфиксами и 6 префиксами. Найпродуктивнїши суфикси -ар (24), -ок (18), -ик / -їк (14). Префикс у- најчастейше хасновани при меновнікох хлопского роду.

Меновніки женского роду ше формую зоз 23 суфיקсами и 2 префиксами. Найпродуктивнєйши суфיקси -к-а (55), -анка (12). Префикси пре- и при- непродуктивни.

Меновніки стреднього роду ше формую зоз 12 суфיקсами. Найчастейше хасновани шлїдуюци: -ан-є / -ян-є, -ен-є / -єн-є (28).

Суфיקси -є (-й-е), -к-и, -їчк-и ше хасную за формованє меновнікох плуралия тантум, а суфикс -к-и (14) найпродуктивнєйши.

Прикметніки виведзени зоз 18 суфיקсами и 17 префиксами. Суфיקси -т-и, -н-и (67), -ов-и (26) и префикси ви- (17), за- (8), на- (8) продуктивни.

Дїслова ше формую зоз 6 суфיקсами од хторих найпродуктивнєйши шлїдуюци: -и / -ї (154), -а / -я (202).

У формованю дїсловах з префиксами ше зявює 31 префикс а найпродуктивнєйши: ви- (74), за- (63), по- (39), на- (29), пре- (35).

Префиксално-суфиксално формовани лексеми: а-ренд-аш, пре-роб-ок, за-рез-ок, об-роб-ок, по-ган-яч, по-лїв-ач, по-кос-ай, у-рож-ай / у-род-ай / у-родж-ай / у-родз-ай, при-кол-иц-а, заверш-ен-є, о-гарт-ан-є, од-бер-ан-є, пре-садзов-ан-є, пре-таргов-ан-є, у-гор-ен-є (6).

Зложени слова єст 9: польо-привреда, пейц-тонка, седем-тонка, го-ло-мразица, каждо-днь-ов-и, шеснац-шор-ов-и, шеснац-цив-ов-и, оцем-нац-цив-ов-а, два-роч-н-и.

Замеркована вариантносц при одредзеним числу лексемах:

1. фонологийни варианти: *меджа / медя, коноплянка / конопнянка, стредні шор / штредні шор, ганчик / ганцик, ганчиковац / ганциковац*. Шлїдуюци лексеми, медзи иншим, ареално огранічени: *витерняк / витернік, голт / гольт, грабелки / грабельки, ужере / гужере, гордон / гордонь, коровче / горовче, жовкави / жолкави, жовти / жолти, квеце / квице, коровче / горовче, пресцерац, престрец / прештрец, рискаша / ришкаша, Рискаша / Ришкаша, штредні шор / стредні шор*.

2. морфологийни варианти: *пустара ж. / пустар х., пацерковиста жем / пацеркова жем, пискови / писковити, слатинаста жем / слатинява жем, сцернак / сцерніско, заградарство / заградкарство, обробиц / оробиц, зугориц / поугориц, зашкрабац / пошкрабац, побранїц / забранїц / обранїц, забранїц / загласкац / заровнац, зашац / пошац, залївац / полівац*. Шлїдуюци варианти ареално огранічени: *комбайн - коц, комбайна, маковянка - коц, маковина, покосай - коц, одкос*.

Керестурска форма *Рискаша* ма ареални, фонетични дублет коц. *Ришкаша* и ареални морфологийни дублет *Рискашарня*.

3. субстантивована форма / проста лексема: *мокре* / *мокра жем*.

4. Найвекша часц ареалних дублетох ше розликує по фонологийних характеристикох, напр.: *витерняк* - коц. *витернік*, *гольт* - коц. *голт*, *грабелки* - коц. *грабельки*, *жовкави* - коц. *жолкави*, *жовти* - коц. *жолти*, *квеще* - коц. *квище*, *штредні шор* - коц. *стредні шор*. Морфологийни розлики маме при словоох: *комбайн* - коц. *комбайна*, *маковина* - коц. *маковянка*, а лексични при: *дромбови* - коц. *шрамки*, *ключкац* - коц. *чиразовац*, *гарсцача машина*, *гарсцачка* - коц. *аплегерка*, *древянки* - коц. *кљумпи*, *кольчок* - коц. *швайка*, *кошар* - коц. *корпа*, *попарац* - коц. *порипац*, *роля* - коц. *шульок*. Семантични дублет маме при лексеми *нацинє* хтора у Руским Керестуре ма значенє “цагаци стебла ґереґох и диньох”, а у Коцуре значи “цагаци стебла ґереґох и диньох; над’жемни стебла кромплъох”.

Векша часц коцурских дублетох ма меншу фреквенцију а источашнє ше хасную и форми карактеристични за Руски Керестур. Тоти, дакедишні, ареални дублети нешка мож тримац за застарени слова. Резултати анализи указую же ше траци яснє ареално условене хаснованє представених дублетох, а же ше у бешеди дублети хасную як синоними або ше одредзени ареални дублет архаизує и престава хасновац.

Найвекша часц польоділка лексика представяю славянски слова або з нїх виведзени слова (1.000), у меншей мири заступени мадярски, напр. *адяш*, *ашов*, *маґа*, *сейки*, *селеловац* та нємецки, напр. *грис*, *грунт*, *фурик*, *шнур*, *шрамка*.

Зоз становиска активного и пасивного хаснованя найвекша часц позбераней лексика представя активну лексику. Зазначене векше число историзмох, односно назвох поняцох хтори ше вецей не хасную. То шлїдујучи слова: *адяш*, *адязовац*, *анкер*, *аплегерка* (*аплиґерка*, *аплегер*), *биреш*, *елеватор* “*состойна часц трешки; направа за вируцованє, подзвигованє слами зоз трешки на место дзе ше кладзе брадло*”, *енджелїр*, *сувач*, *тарчова брана*, *урбар*, *цип* и *ципок*, *шайт*, *стик*, *стиковац*, *бирешки*, *бирешниц*, *бирешка* и *бирешкиня*, *гайчар* / *гайцар*, *гарсцачка*, *долїна*, *доронґа*, *древянки*, *кљоче*, *млїніца*, *наруче* и *наручє*, *порвислар*, *порвисло*, *посходзени*, *пранїк* / *пераци* *пранїк*, *рис*, *рисариц*, *рисар*, *рисовац*, *сецер*, *сноп*, *снопар*, *снопчок*, *стик*, *стиковац*, *сувач*, *тарчова брана*, *траварка*, *трепац*, *трец*, *трешка*, *урбар*, *уродзиц*,

церліца, церньова / сцерньова брана, штухар, шух, щец. Зазначени и шлідуюци архаізми: брац “жац”, порвазок, порвацок, пустиня, стог, гайовш, минар, минарка, обилє, отава, пайта, поганяч, пожонєц, пше-ница, пшенічка, репа, розвалашени, стог, стоцок.

Застарени слова подорац, потлачиц, сеняк, страшко, сцимбориц ше, шельнік и шенік не цалком архаізовани бо их нашо стари ище вше, гоч з меншу фреквенцию, хасную.

Слова тарча, слунка представляю неологізми.

З оглядом на семантични характеристики видвоюю ше єднозначни и вецейзначни слова. Найвекша часц полисемичних лексемох ма два значеня (91). То, напр. бабка 1. “железни клінок за клепанє коси забити до пняка”, 2. “скруцена гарсц чесаней конопи”, вага 1. “вага на кочу”, 2. “вага за меранє”, зарно 1. “поєдинєчни плод жита, кукурици и под.”, 2. “житарки”, мотичка 1. дем. од мотика, 2. на плугу. Три семєми маю 26 лексеми, напр. гарсц 1. “наруче наодбераного жита при кошеню з косу (пол снопа)”, 2. “влакно з єдного витартого снопа конопи”, 3. “мера, кельо человек руцал при шацу”; давиц 1. “преверйовац чи узрете”, 2. “зніщовац рошліну”, 3. “цадзиц”.

Зазначени пейц лексеми хтори маю по штири значеня, напр. зуб 1. на столчку за лупанє, 2. на грабачки, 3. на дерлячи, 4. на щєци; спуциц 1. “посадзиц”, 2. ~ на тачки “повязац”, 3. зоз кошеньом спуциц, 4. ~ воду.

Найвекше число значеньох маю лексеми ганчик 1. “з мотику закопане место, громадка гліни як знак напряду”, 2. “грунчок коло копачи”, 3. “з двох бокох з огартачим плуцком нагарнута гліна коло єдного шора кукурици” 4. “грунчок як меджа; громадка гліни з викопану долінку на меджи” 5. “громадка гліни з викопану долінку як гніздо за садзенє огуркох, бундавох и под.”; 6. “викопани зашитни ярчок коло дильова, драги и под., хтори не допущує же би люцки коч у преходу заходзел до орачей жеми” и били 1. “назва файти кукурици”, 3. “мука”, 4. “цибуля”, 5. “кромпля”, 6. “биле, бляде”.

Зазначени шлїдуюци синоними:

1. проста лексема = проста лексема: *пустара ж.* и *пустар х.* / *пустиня, фийовка* / *градка, лея, роляц* / *шулькац, роляц* / (коц.) *шулькац, вяц* / *роштовац.*

2. проста лексема = вираз: *сейки* / *сейковита жем, лапош* / *лапошиста жем, угор* / *угорена, (зугорена) жем, браздирац* / *правиц бразду* / *вицаговац* / *виорац, робиц мехи* / *мехариц, робиц з рису* / *рисариц, на мольбу робиц* / *мольбашиц, исц робиц гу машини* / *тлачиц, скласц (складац)* / *орац до складу, розорац (розорйовац)* / *розруцовац (розруцац, розруциц)* / *орац до гайсу, заорац (заорйовац)* / *приорац* / (*приорйовац*), *заорац* / *одорац, шац* / *руцац (семе), нашенє, садзиц* / *пуцац (пуциц, спуциц)* / *положиц* (капусту, пасулю, кукурицу).

3. дієсловни: *закоравиц ше* / *запечиц ше, компаловац ше* (скомпаловац ше) / *цимбориц ше* (сцимбориц ше), *рихтац* / *робиц (зробиц), парац* / *рипац* (коц.) *пречисцовац (прецисциц), пороляц* / коц. *пошулькац.*

4. народне / литературне: *бостан* / лит. *динянки.*

Форма *парац* ма два синонимни форми од хторих єдна характеристична за бешеду у Коцуре *рипац* а друга, вецейзначна, з общим значеньом *пречисцовац (прецисциц).*

Зазначене менше число гомонимох: *копачка* “час кед ше копе кукурица” / *копачка* “мала копача”, *виорйовац, виорац* “з ораньом виныц репчень, цвиклу, копачи” / *виорйовац, виорац* “з плугом направиц бразду” як и антонимох: *моцни* / *слаби* у зложених лексемах *моцна жем* / *слаба жем.*

Даєдни прикметніки ше хасную независно як субстантивовани форми. Напр. *грудовате, мокре, тарасковите.*

Зазначени шлїдуюци деминутиви: *слупчок, фалаток, дильовчик, коляйка, заградка, яращик, голчик, грудка, грудочка, скорка, скорочка, браздочка, гацочка, долїк, облачок, долїнка, гнїздочко, ганчик* (лит. *ганьчик*), *шорик, кореньчок, пресадок*, як и аугментатив: *фалациско.*

На основи представених резултатох анализи мож заключиц же польоділска лексика представя богати фонд словох, у найвекшей мири славянского походзєня. Тото пасмо рускей лексики з часци архаизоване пре непрерывни розвой польоділства, алє и пре уплїви других язикох. У прешлосци то були уплїви нємецкого и мадярского, а нєшка сербского языка. З розвойом агротехніки меняю ше и роботи, алатки

и машини у польодїлстве. Слова хтори дакеди активно хасновани траца свою функцию бо вецей нєт потреби за поняцами хтори вони означую. Зоз траценьом своєї функції у язику тоти слова преходза до категорії историзмох.

Охудобйованю тей лексики би могли допринєсц и пременки у дружтве, односно вше менше число людзох занятих у польодїлстве.

Мож предпоставиц же ше у будучносци, заш лєм, зачува одредзе на часц нєшкайшого фонду польодїлскей лексики, насампредз назви рошлінох и паразитох. Число назвох рошлінох, з оглядом на творене нових рошлінох, можлїве, будзе роснуц. Предпоставям же найвецей пременки будзе у назвох машинох и роботох у польодїлстве. Тоти пременки, вироятно, буду исц у напярме хаснованя велького числа интернационализмох без огляду на язык постреднїк у тим цеку прилапйованя. Нє треба забуц ані *власни моци* хтори, як видно и у представеним материялу, зоз калкованьом, адаптованьом и твореньом нових словох у добрей мири чуваю характеристики руского язика.

6. ИНДЕКС

А

адязовац 16, 58
 адяш 52, 58
 азот 46
 анализа 12, 57
 ардзави 96
 аренда 35
 арендаш 35
 арендовац 35
 арпаджийка 84
 арпаджия 84
 ашов 62, 65, 66

Б

бабка 53, 76
 бабурача 83
 бал 53
 бала 53
 балван 34
 балеговац 45
 балирац 53
 баловац 53
 бандигазда 64
 банкут 81
 Бара 36
 басовка 15, 38
 баюс 90
 баюски 90, 93
 безостая 81
 Бела 35
 белава 83
 бетеліна 80, 82, 97
 бетелінка 82
 Била 16, 35
 биле 91
 били 83
 билька 80
 биреш 62
 бирешка 62
 биц 43, 59
 бліщаци 72

боб 85
 бобка 94
 богар 98
 бордовска юшка 46
 бостан 33, 91
 браделко 53
 брадлар 64
 брадло 16, 17, 50, 53, 54, 55, 64, 79
 бражни 75
 бразда 17, 20, 33, 34, 35, 39
 браздирац 34, 38
 браздочка 34
 брана 16, 17, 73, 77
 бранєне 36, 37
 браніц 40
 брац 47, 52, 57, 87, 98
 бркуля 81
 букинка 83
 бундава 85, 93
 буячки 92, 98

В

вага 70, 74
 вагаши 30
 вагон 62
 вальци 100
 валяц 49
 вантуліц 51
 вапно 46
 ват 62
 вдериц 43, 49
 вендиговдали 75
 венєц 52
 Вербовец 36
 верхні 44, 53, 54, 55
 вершиц 53, 55
 весц 53, 55, 75, 99
 вештак 45, 46
 вештачки 46
 виадязовац 59
 вибегнуц 86
 виберац 48, 57

- вибивац 49, 59
 виблїщиц ше 76
 вивальовац 40
 вивожиц 57
 виганьчиковац 35
 вигарнуц 48
 вигладзени 61
 вигласкани 76
 вигнац 17, 87
 вигризка 91
 видац 88, 89
 виджобовац 48
 видлаш 54, 64
 видли 17, 66, 67
 видлобац 48
 видолки 66
 виєднац 87
 виєдначиц 87
 вижинац 44, 50
 викласц 53, 55
 виклашени 95
 виклашиц ше 87
 виклепац 76
 виключкани 94
 виключкац 86
 виключкац ше 86
 викоповац 43, 48
 викошиц 49, 50
 виламовац 51
 вилина косица 99
 вимичка 60
 вимочиц 60
 винєсц 42, 45, 51, 57
 винїмац 48, 65
 виорїовац 38, 39, 48
 випириц 55
 випирснуц 52
 виплец 44
 випрац 60
 випресовац 53
 випукац ше 86
 випукнути 94
 випуковац 86
 вирезац 44
 вирисовац 62
 вирубани 91
 вирубовац 44, 48
 вируцовац 41, 44, 45, 48, 52, 54
 висиповац 56, 79, 89
 висц 86
 витаргани 44
 витаргац 44
 витарговац 44
 витернїца 16, 70
 витернїчка 70
 витерняк 100
 витлачиц 58
 витрец 60
 виховац 43
 виход 30
 вицагнуц 38, 44, 48, 98
 вицаговац 38, 48, 98
 вичесац 60
 вичиразовац 86
 вичисциц 44, 60
 вичулкац ше 16, 88
 вичухани 72
 вишац ше 41
 вишилїц ше 52
 вишулькац 49
 вищикац 57
 влакно 16, 24, 60
 влапиц 43
 власки 92
 влаценко 60
 воденїца 100
 воженє 37, 57
 вожиц 16, 17, 56
 волови 72
 вязанє 25, 37, 42, 52, 56, 68
 вязанка 52
 вязац 17, 23, 37, 52, 56, 87
 вязац ше 87
 вязач 64
 вязачка 49, 52, 78
 вяц 16, 17, 57

Г

гадово яблучко 98
 гайкач 16, 64
 гайовш 64
 гайс 16
 гайтов 16, 70
 гайчар 64
 галов 70
 гаматляц 78
 гамбар 17, 101
 ганциковац 16, 35
 ганчик 16, 35
 гарнуц 56
 гарсц 17, 52, 60, 62, 78
 гарсцача машина 78
 гасура 68
 гац 34
 гаочка 34
 гектар 62
 гибрид 80
 главка 66, 94
 гладзиц 60
 гладніца 71
 гласканє 37, 40
 глібоки 96
 гліна 16, 17, 19, 29, 31, 35
 глобиц 76
 гніздочко 34
 гніц 99
 гноїц 38, 45
 гной 39, 45, 46, 57, 73, 101
 голандска 83
 голт 63
 голчик 16, 63
 гонєнє 88
 гони 63
 гонїц 16, 56, 74, 87, 91, 93
 грабанє 37, 51, 79
 грабац 35, 50
 грабач 64
 грабачка 51, 64, 74, 79
 грабелки 66
 грабельки 66
 граблі 17, 66, 79
 грабля 66

градзель 72
 гращок 57, 85, 93
 гречка 82
 громада 17, 51, 53
 громадка 17, 35, 51, 54
 грот 17, 70
 груба пасуля 85
 груби 49, 96
 грублє 16, 91, 94
 грудка 17, 19, 31
 грудка 19, 31
 грудочка 19, 31
 губиц 90, 99
 губиц ше 99
 гужере 52
 гумно 16, 17, 100
 гурка 78
 гуснуц 88
 густи шор 88
 густо 22, 37, 42, 44, 47, 82, 88, 95

Г

газ 44, 97
 газда 16, 17, 63, 79
 газдованє 36
 газдовац 21, 36
 герега 86, 93
 герегар 64
 гипс 45, 46
 гипсовац 45
 гордон 65, 98
 горово 16, 97
 горовче 97
 грабац 86, 87
 грабац ше 86
 грис 61
 грунт 29
 гужлік 91
 гурац 69, 87, 92, 93

Д

давиц 49, 58, 98
 дайц 77
 даралов 58, 61, 70

дараловац 58
 двацецивова машина 78
 двоґер 71
 двокрилна 73
 Державка 35
 дерляне 36, 37
 дерляц 21, 40
 дерляча 17, 73
 дерлячка 73
 дєп 19, 30
 дєплатартов 72
 дєплови 74
 дєпловки 74
 джатка 74
 джобак 77
 джобаци 95
 дзира 30, 34, 101
 дзирави 69, 90, 97
 дильовчик 30
 диня 86
 динянкар 16, 64
 динянки 16, 33, 91
 доган 42, 54, 56, 61, 68, 83
 догнац 87
 додавачка 64
 дозревац 89
 дойсц 87, 89
 долік 34
 доліна 30
 долінка 34
 долняк 92
 доронґа 16, 77
 дороснуц 87
 доруцовац 45
 доходзиц 89
 драбина 69
 драбинка 17, 70
 драпаци 95
 древянки 16, 67
 дриляц 51, 69
 дромбови 75
 друтво 79
 друк 74
 дручок 16
 дубоке шприцованє 45

дудва 98
 дудлави 90, 97
 дудлавиц 90
 дятка 74

Е

елеватор 54, 70, 79
 енджелір 16, 63

Є

єшеньски 81

Ж

жалов 65, 76
 жатва 37
 жац 16, 22, 44, 47, 50
 желєзко 72, 76
 желєзни 65, 66, 69, 72, 73, 75, 77, 79
 желєзо 17, 39, 72
 желєна пасуля 85
 желєни 46, 49, 95
 желєнкави 95
 желєно 45, 49
 желєнява 30, 34, 80, 96, 101
 жем 16, 17, 18, 19, 20, 27, 29, 30, 31,
 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,
 41, 44, 45, 52, 59, 63, 65, 71,
 72, 73, 80, 90, 97, 101
 жемичка 16
 женски 83
 живи 80
 жила 62, 90
 жилка 90
 жимовац 90
 жимски 34
 житарки 18, 30, 37, 49, 51, 52, 53,
 58, 59, 61, 63, 64, 68, 70,
 78, 79, 80, 81, 88, 90, 91
 житко 17, 81
 житни 61
 житніско 16, 20, 32
 жовтобиляви 95
 жолкави 95
 жолти 95

З

- забановац ше 89
 забраніц 40
 заваліц ше 88
 завальовац ше 88
 завершенє 54
 завершиц 53, 55
 завязац 56
 загаматляц 78
 загарнути 34
 загарнуц 40
 загласкац 40
 заглобиц 76
 загноіц 45
 заграбац 16, 50
 заграда 30
 заградарство 36
 заградка 30, 101
 заградкар 63
 заградкарство 13, 36
 загрубнуц 88
 загубиц 99
 загуснуц 88
 задавиц 98
 задєпиц 16, 30
 задні 16, 73, 74, 100
 задруга 21, 37
 зажац 50
 закапчац ше 55
 закладац 17, 54
 закладац ше 17
 закоповац 43, 48
 закоравиц 16, 17, 32
 закорачени 16
 закореніц ше 98
 закошиц 16, 49
 закривац 54, 91
 закруцац ше 87, 94
 залєговац 45, 99
 залївац 43
 заложіц 54
 замаховац 49
 замачац 60, 76
 заорац 17, 39
 заостац 89
 запариц ше 60
 запарлажиц 16, 19, 32
 запечиц 32
 започац 53, 54
 запрагац 75
 запрац 32
 запрашковац 45
 запрети 97
 запрец 89
 запшети 97
 зарастац 31, 88
 зарезац ше 30
 заренко 17, 92
 зарно 16, 17, 32, 40, 41, 42, 45, 49,
 50, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 64,
 65, 69, 70, 78, 80, 87, 89, 92,
 93, 95, 96, 97, 100, 101
 заровнац 40
 заруцовац 34, 39
 засихац 16, 32
 застариц 89
 засцеліц ше 16, 87
 захориц 89
 зацагац ше 88
 зашац 41
 зашкрабац 40
 зашніцени 97
 збалирац 53
 зберац 35, 47, 48, 50
 збивац 49, 55, 58
 звесц 55
 звожовац 53, 57
 звозидба 16, 37, 57
 звязац 56
 звязка 51, 53
 згарнуц 56
 згніц 99
 згориц 89
 здзивац 56
 здрави 94
 дремузгац 16, 55
 зидзени 95
 зисц 86, 88
 злата 99
 златица 99

зложиц 54, 55
 зняц 47
 зродзиц ше 16, 89
 зруцовац 17, 51, 54
 зуб 66, 70, 73, 79
 зубки 73
 зугориц 16, 18, 39
 зязка 51

И

игла 67
 игліца 67

К

кабел 69
 каблік 16, 69
 каждодньови 66
 калап 93
 калирац 89
 камень 11, 19, 29, 100
 канта 69
 кантичков 16
 капуста 81, 84
 капустар 16, 64
 капчац 54
 кармиц 87
 квет 93
 квеце 93
 квецик 94
 квитнуц 87
 квиток 93
 квице 94
 клайбасови 16
 клас 93
 класа 57
 класирац 57
 класка 88, 93, 95, 97
 класц 41, 42, 50, 52, 53, 54, 55, 74
 клаше 17, 52, 93
 клашиц ше 87
 клєпац 76
 клияви 94
 клоче 16, 58, 60
 ключка 26, 66, 90

ключкац 86
 ключочка 90
 кляпнуц 89
 Когиляк 36
 Козара 35
 колєнциц 43
 колєсо 74
 кольчата 16, 17, 72
 кольчок 67
 коляй 30
 коляйка 30
 комбайн 51, 64, 79
 комбайна 79
 комбайнер 64
 комбайновац 79
 комин 34
 коморка 101
 компаловац ше 37
 конарчок 92
 конопа 82
 конопар 17, 64
 конопарня 100
 конопки 42, 56, 68
 коноплянка 32
 конопни 16, 71
 конопнянка 32
 кончисти 66, 83
 коньски 74
 копа 54
 копанє 24, 37
 копац 21, 35, 41, 43, 48, 62, 63
 копач 17, 90
 копача 90, 96
 копачанка 17, 32
 копачка 37, 90
 копинє 59, 91
 коповац 54
 коренє 52, 90, 98
 коренїсти 95
 коренки 17, 52
 корень 42, 80, 86, 90, 96
 кореньче 42
 кореньчок 42, 90, 97
 кормань деска 72
 корнишон 86

коров 24, 27, 40, 44, 45, 87, 94, 95, 97
 корово 97
 коровче 40, 44, 45, 73, 97
 корпа 69
 коса 17, 26, 49, 65, 67, 78
 косач 63
 косачка 49, 78
 косидба 37
 косир 16, 65, 76
 Косцеліско 35
 коцка 29
 коч 17, 25, 35, 50, 51, 54, 55, 56, 63,
 74, 75
 кошар 17, 69
 кошарка 69, 75
 криж 16, 23, 53, 54
 крижни древа 75
 крижняки 34
 кромплі 44, 46, 48, 58, 69, 83, 90,
 94, 95, 98
 крупара 70
 крупи 17, 61
 круциц 50, 53, 68
 куколь 84
 кукурица 17, 20, 31, 32, 33, 37, 59, 61,
 73, 81, 82, 88, 92, 94, 96, 97
 кукуричанка 32, 91
 култура 80

Л

лавка 60
 ламанє 21, 37, 51, 67, 94
 ламац 17, 23, 51, 91
 ламач 17, 64, 79
 ламачка 37
 ланєц 17
 ланц 63
 ланцбулдог 77
 лапац 17, 34
 лапиц ше 86
 ластар 92
 леї 17, 20, 31
 лєтина 81
 лісце 27, 47, 51, 58, 75, 87, 88, 89, 90,

91, 92, 96, 97

лісцочко 92
 лобода 98
 локомотил 16, 77
 лопата 65, 66
 лопатовац 17, 65
 лопух 98
 лопуше 17, 98
 лука 16, 30
 лупа 16, 93, 96
 лупани 17
 лупац 58
 лупачка 70
 лупка 93

М

маґа 93
 маґазин 16, 101
 маґазиновац 101
 маґочка 93
 мажа 16, 62, 70
 мак 44, 83
 маковина 17, 59
 маковянка 17, 59
 макух 16, 59
 Мале Селище 36
 марадик 23, 52, 54
 махац 49
 мачац 46
 машина 16, 17, 41, 70, 74, 76, 77, 78,
 79, 100
 медведз 17, 98
 Медєш 35
 меджа 17, 18, 29, 35
 медя 18, 29
 мекушка 93
 мелихарка 77, 78
 мелко 40
 мелява 58
 мендиґовдали 75
 месо 94
 метелка 68, 91
 метер 62
 метла 68

метолка 68, 91
 мех 17, 56, 64, 69
 мехар 64
 мехариц 59
 мехарош 64
 мечик 71
 мешок 69, 75
 миґнон 71
 минар 16, 17, 64
 минарка 17, 64
 мирица 62, 69
 миричка 62, 69
 мирка 17, 58, 69
 мишлинґер 82
 млади 83, 94
 младнік 92
 млаток 76
 млациц 59
 млеко 88, 92
 млец 58, 64
 млін 70, 100
 млінар 64
 млініца 17, 100
 млязґа 17, 94
 мокри 56
 мольба 37
 мольбац 37
 мольбаш 37, 65
 мольбаше 37, 65
 мольбашиц 37
 мотика 65, 66
 мотичка 65, 72
 моторчок 77
 моцни 74, 94
 мочиц 16, 60
 мражиц ше 90
 мугар 49, 81
 мугариско 17, 20, 32
 мука 17, 61

Н

набокориц ше 98
 набрац 56
 наваляц 32
 навантуліц 17, 55

нагнац 56, 87
 нагноїц 45
 нагусто 88
 надерляц ше 40
 надкладац 55
 надніца 62
 наднічар 62, 65
 нажац 50
 назберац 47
 накаламени 80
 накласц 34, 54, 75
 наклепац 76
 накошиц 49
 накруциц 53, 55
 налівац 88
 налупац 17, 58
 наоберац 47
 наоштрени 72
 наоштриц 76
 напрашковани 93
 напрашковац 45
 напресадзовац 42
 напучнети 95
 нарихтац 76
 наробиц 41, 62
 нароляц 41
 нарубац 48
 наруцац 45, 54
 наруче 52
 наруче 52
 насадзиц 42
 насходзени 94
 натречар 17, 65
 нацагац 17, 43, 55
 нацине 17, 91
 нашење 41, 45, 82, 93, 94, 95
 нашенко 97
 нізка жем 20, 31
 носилки 70

О

оберац 47
 оберачка 17, 37
 обивац 53, 55, 59, 67
 обиле 16, 17, 80

обиц 55, 59
 обкошиц 49
 обкошовац 16, 49
 обламац 17, 51
 облачок 34
 облєчивко 93
 образдац 17, 39
 обраніц 40
 обрац 47
 обривени 50
 обробиц 38
 обробок 9, 36
 обсхнуц 16, 32
 овес 17, 32, 41, 81, 92
 овси 81
 овшанка 59
 овшиско 16, 20, 32
 овяц 16, 57, 93
 огартанє 37
 огартац 37, 39
 огнянка 16, 77
 ограбац 50
 ограбки 51
 огурка 86
 одберанє 37
 одберац 17, 50, 52
 одберачка 50, 63
 одвельговац 17, 59
 одвращац 39
 одквитнуц 87
 одкос 17, 22, 49
 однімац 45, 87, 98
 одняц 45, 90, 98
 одняц ше 90
 одорац 40
 одорвац 47
 одорвец 47
 одрезац 47, 48
 одрубац 47, 48
 одчакнуц 47
 окляпнуц 89
 окопац 43, 65
 окоповац 43
 оламац 44
 оламовац 44

олєй 58, 61, 100
 олєярня 100
 олупац 58
 олупиц 58
 о осем шори 82
 опарац 39
 оплєц 44
 оплодзиц ше 87
 оплодзовац ше 87
 опрашкавац 87
 орабляц 38
 оранє 25, 36, 37, 38, 71
 ораніна 31, 32, 33
 орац 16, 17, 21, 33, 34, 36, 38, 39,
 40, 63
 орезавац 47
 оробиц 38
 орчик 74
 осемшорова 81
 осла 76
 осце 81, 93, 95
 отава 17, 97
 отаргац 47
 отлачиц 58
 отруби 61
 оцемнацицова машина 78
 очесац 60
 очисциц 23, 40, 44, 58
 очко 90
 ошельнік 76
 оштри 26, 31, 95

П

паздерче 60
 паздзере 60
 пазушка 17, 92
 пайта 17, 101
 паліца 66, 67
 паньваш 56, 68
 парадича 83
 парадло 69, 71
 паранє 37, 67, 71
 параскиня 17
 параст 63, 64, 79
 парасциско 17, 63

- парасциц 17, 21, 36
 парац 39, 91
 параци 71
 парачи 71, 73
 парлаг 16, 17, 19, 20
 парладжиц ше 17
 паспаль 61
 пастернак 85
 пасуля 78, 85
 пасулянка 17
 пачески 60
 пачесовац 17, 60
 пейцтонка 74
 пераци 71
 петка 67
 петрушка 80, 85, 95
 пикирац 42
 пиньвица 101
 пирка 17, 92
 пирскац 45
 пискови 31
 пламеняча 99
 пластеник 101
 плациц 18, 89
 плева 25, 27, 70, 93
 плевар 64
 плеварка 64
 плевка 93
 плевнік 101
 плевнікар 101
 пленга 17, 70
 плец 44
 плешніц 99
 плод 25, 27, 46, 47, 48, 58, 80, 81,
 83, 84, 87, 90, 92, 93, 94, 95,
 96, 97
 плодоряд 17, 33, 41
 плуг 16, 17, 33, 71, 72, 74, 76, 77
 плушок 17, 69, 71
 побалирац 53
 побраніц 40
 повикошовац 17, 49
 повирубовац 48
 повитарговац 44
 повожиц 16, 57
 повязац 54, 56
 поганяч 17, 64
 погач(а) 83
 погнац 46
 погноїц 45
 подавиц 31
 подбивац 55
 подено 18, 53
 подерляц 40
 подкошовац 49
 подорац 16, 17, 40
 подрезовац 47
 подрубац 44
 подрубовац 44
 подруциц 17, 89
 подсадзиц 42
 подсадзовац 42
 подшевац 41
 пожонец 17, 62
 позарастац 17, 87
 позашевац 17, 41
 позбивац 55
 позвожовац 57
 позграбовац 35
 позни 94
 позрезовац 47
 пойд 17, 59, 64, 69, 101
 пойдзик 101
 покопац 39, 40, 43
 покосай 22, 49
 покошиц 17, 47, 49
 полихов 72
 полївац 16, 43
 полївач 34
 полни 96
 половичар 17, 65
 положиц 35, 41, 42, 45, 47, 50, 52
 полуузрети 96
 польо 12, 17, 19, 20, 29, 30, 32, 33,
 36, 39, 42, 43, 44, 45, 49, 50,
 51, 57, 63, 74, 81, 87, 92, 95
 польопривреда 12, 13, 36
 польопривредник 63
 помлец 58
 поньва 16, 18, 68

- поньвичка 68
 пооберац 47
 поодберани 52
 поокоповац 43
 пооламовац 44
 поорац 29, 38, 39, 40
 поорезовац 47
 поп 52, 53, 54
 попарац 39
 попирскац 45
 поподривац 40
 попресадзовац 42
 попучиц 31
 порвазок 68
 порващок 17, 68
 порвислар 17, 63
 порвисло 52, 68
 порипац 39
 пориско 66, 67, 76
 пороляни 33
 пороляц 41
 пороснуц 86, 88
 поруцац 41, 55
 порушац 39, 40, 46
 посадзиц 31, 41, 42
 постариц 89
 посходзени 94
 посходзиц 18, 86
 посцель 101
 потапшац 17, 50
 потарупирац 17, 58
 потез 29
 потлачиц 17, 58
 поугодиц 18, 39
 почарніц 88
 почервеніц 88
 пошац 31, 41, 42
 пошва 93
 пошвац ше 87
 пошкрабац 40
 пошприцовац 45
 пошулькац 41
 правиц 33, 38, 43, 51, 53, 67, 68
 прагац 18, 75
 прагаци 17, 74
 празни 97
 пранік 71
 прашковани 95
 прашковац 45, 87
 пращковац 87
 пращок 45, 46, 94
 преберац 57
 преврацац 40
 прегартац 56
 прежимовац 90
 презрети 96
 прекошиц 49
 преламац 51
 премлациц 59
 преорац 39
 препаднуц 89
 препарат 46
 преплец 41, 44
 препрагнуц 75
 препраговац 75
 преридзиц 44
 преробиц 23, 46
 преробок 19, 23, 24, 25, 27, 57, 58,
 71, 80, 100
 прероснуц 87
 прерубац 44
 прерубовац 44
 преруцац 38
 преруциц ше 87
 преруцовац 38
 преса 79, 100
 пресада 42, 101
 пресадзиц 42
 пресадзованє 36, 42
 пресадзовац 42
 пресадок 17, 42
 пресицац 56
 пресиповац 56
 пресихац 16, 32
 пресовац 53
 престати 17, 94, 97
 престрец 50
 пресушовац 89
 пресхнуц 16, 32
 пресцерац 18, 50, 63, 68

претаргац 44, 47
 претаргованє 37
 претарговац 44, 47, 63
 прец 89
 прецисциц 39
 пречисцовац 39, 57
 прештрец 50
 пригарнуц 39
 приклапяц 54
 приклопиц 54
 приключни 26, 74, 77
 приколица 25, 74
 приколичка 74
 прикоч 74
 прилапиц 86
 принос 26, 46
 приорац 39
 присц 89
 притапшац 50
 притарговац ше 17
 приход 46
 прихрана 46
 прихраньовац 45
 просо 81
 прости 18, 61, 67, 69
 просто 35, 58, 61
 профилик 81
 проход 30
 прошанка 59
 прут 67, 91
 пруцик 91
 пуканє 88
 пукац 86
 пупасти 95
 пупок 68
 пустар 17, 30
 пустара 16, 19, 30
 пусти 16
 пуцац 34, 42, 52, 56, 86, 90
 пшеница 16, 17, 81
 пшенїчка 16, 17, 81

Р

раж 25, 68, 81
 ракедла 71

ранка 82, 84
 рапкасти 95
 резанки 59
 резац 50, 58, 66
 район 19, 29
 рекордни 47
 рендлап 63
 ренесанса 81
 репа 17, 84
 репчень 16, 39, 58, 98
 ретхва 84
 ридки 96
 Риков брег 36
 рипац 39
 рис 16, 62
 рисар 62, 65
 рисариц 62
 рискаша 16, 36, 43, 82
 Рискаша 16, 35, 82
 рисовац 17, 62
 рихтац 38, 52
 риц 44
 ришкаша 82
 робиц 16, 36, 37, 38, 43, 46, 58, 62,
 79
 ровац 98
 ровнанє 25, 37, 66, 73
 ровнац 35, 40, 41
 ровни 74
 рог 53, 55, 66
 род 46, 89, 92
 родзиц 16, 88, 89
 родзиц ше 16, 88
 родни 47
 розвалашени 17, 55
 розвожовац 57
 розквитац 87
 розквитнуц 87
 розкладац 55, 59
 розкоренїц ше 86
 розмельчовац 35
 розобрац 55
 розорйовац 39
 розпочац 53, 54
 розпукани 92, 94

розпущени 33
 розруцовац 39, 41
 розсиповац ше 93
 розцеліц ше 87
 роля 73
 ролянє 37
 роляц 18, 41
 роснуц 41, 86
 рошліна 20, 27, 32, 34, 36, 41, 45, 47,
 49, 52, 80, 81, 82, 83, 84, 85,
 87, 88, 91, 92, 94, 95, 96, 97,
 98, 99
 рошта 16, 18, 68
 роштовац 18, 57, 68
 роштовина 59
 рубац 44, 48, 50
 рубач 64
 рудаш 54
 рукохват 67
 руцац 18, 41, 45, 51, 52, 54, 66, 74,
 78, 86, 88, 91
 ручка 67, 70
 ручни 24, 69, 71

С

садзене 20, 25, 34, 35, 36, 67, 83, 93
 садзиц 33, 41, 42, 65
 салатара 86
 салаш 100
 салащань 63, 100
 Сан Пасторе 81
 седемтонка 74
 сейки 16, 18, 20, 31
 сейковита жем 18, 20, 31
 Селище 36
 семе 20, 41, 42, 45, 59, 78, 93
 семенка 17, 93
 семенски 93
 сеняк 101
 сетвоспремач 73
 сецер 16, 74, 78
 сипац 18, 56, 89
 склад 34, 39
 скласц 39, 54
 скопац 44

скора 32
 скоравиц 32
 скорка 32
 скорочка 32
 скошиц 49, 52
 скруцени 25, 68
 слаби 97
 слама 16, 17, 54, 55, 59, 69
 сламар 64
 сламняр 64
 сламочка 59
 слунечнік 33, 58, 82
 слунка 20, 22, 79
 слупчок 19
 сноп 52, 53, 54, 56
 снопар 64
 снопочок 16, 52
 сорта 80, 84
 сплешніц 99
 сподні 91, 92
 споднічки 90
 споли 38, 62
 спраговац 75
 спрец 89
 спуциц 42, 43, 44, 49
 сребрнац 83
 стабліка 91
 ставец 17, 91
 стари 14, 24, 72, 94
 стебелко 91
 стебло 27, 44, 48, 67, 91, 96
 стик 16, 17, 67
 стиковац 16, 17, 18, 76
 стог 17, 54
 стогольташ 63
 стодньова 81
 столчок 70
 стоцок 17, 54
 страциц 90
 страшидо 70
 страшко 17, 70
 стредні шор 34, 78
 струче 94
 Ступа 36
 сувач 16
 сухи 59, 61, 97

сходзенє 70, 88
сходзиц 86, 87
сходзиц ше 87
сцаговац 50, 53, 55, 79
сцекац 47, 89
сцерень 17, 90
сцернянка 16, 20, 32, 33
сцимбориц ше 37

Т

табла 29, 39, 72, 78
талианка 81
танїрац 40
танїрача 73
тараска 27, 98
таргац 33, 47
тарча 73
тачка 67
тачни 96
твардо 55, 74, 76, 88, 89
тереки 53, 59, 70
терен 19, 29
техника 76
тлачарка 77, 79
тлаченє 25, 26, 37, 77, 79
тлачидба 17, 24, 37
тлациц 17, 58, 59
трава 97
траварка 78
трактор 56, 64, 72, 74, 77
тракториста 64
тракторски 72, 77
требиконїна 20, 31, 82
трепац 17, 60
трец 17, 58, 60
трешка 16, 18, 79
триклридлова 73
три лїсца 91
трокрилна дерляча 73

У

убивац 45, 55
угел 53, 55
угор 20, 33, 57
угоренє 37

угориц 16, 39
ужере 52, 96
узрети 16, 46, 48, 88, 89, 94, 96
узрец 16, 89
указац (ше) 87
указовац (ше) 87
укошиц 17, 49
умочиц 60
унров 77
урбар 17
уродзиц 17, 89
урожай 23, 25, 26, 27, 35, 45, 46, 47,
48, 50, 51, 79, 81, 88, 89, 101
уход 30

Ф

файта 31, 45, 46, 65, 69, 73, 74, 80,
81, 83, 84, 85
фалат 29, 30, 68, 71
фалаток 29
фалациско 17, 29
фатюга 92
фела 80
фийовка 34
филоксера 99
финанци 63
фурик 69

Х

хвост 90
хвосцик 90
хлїв 18, 101
хлївни гной 101
хлївок 101
хлопска робота 36
хмель 82
ховац 43
хотар 30
хрин 80, 85, 95
хробачни 97

Ц

цагац 43, 48, 55, 87
цвикла 20, 32, 33, 59, 66, 84, 93, 97

цвиклар 98
 цвиклов хробак 98
 цвиклянка 17, 32, 92
 целер 85
 цепліца 17, 101
 церліца 71
 чеснок 56, 81, 84, 93
 цецейка 83
 цибулька 83
 цибуля 80, 83, 88, 93
 цимбориц ше 37
 цип 17, 67
 цирок 18, 82
 цукровка 17, 86

Ч

чапаш 30
 чаповка 25, 49, 67
 чардак 101
 чардачок 101
 чарніца 19, 29
 чежки 77, 90, 96
 червени 88
 чергаї 17, 86
 чересло 16, 39, 72
 чесане 37, 64, 71, 100
 чесар 64
 чесара 64, 71
 чесарка 17, 64, 71
 чесарня 17, 100
 чесац 60
 чиразовац 86
 чисти 32
 чисто 51
 чисциц 44, 58
 чичовки 84
 чоло 53
 чулка 91
 чулкац ше 88
 чускалов 17, 73
 чутак 91, 94
 чутка 62, 70, 82, 92, 96
 чуточка 92
 чухац 40, 76
 чухач 73

Ш

шайт 17, 100
 шалата 81, 83, 84
 шатор 101
 шац 16, 18, 21, 41
 шаце 17, 32, 36, 73, 78, 93
 швайка 67
 швиньски 46, 85
 швичка 17, 84
 шельнік 17, 101
 шеменец 16, 44, 48, 64
 шенік 17, 101
 шено 27, 49, 50, 55, 57, 59, 75, 79, 101
 шерп 65, 76
 шеснаццивова 77, 78
 шеснацшорова 81
 шечка 70
 шеячка 77, 78
 шишуля 81
 шкопиц 44
 шмеце 44, 59, 97
 шніц 92, 99
 шнур 67, 68, 91
 шопа 18, 101
 шопка 101
 шор 33, 41, 43, 53, 64, 78, 82
 шорик 41
 шорогшара 83
 шорош 17, 64
 шпайзер 64
 шпарга 68
 шпаргочка 68
 шпиц 29
 шприцовац 45
 шрамка 17, 75
 штверністи 66
 штилец 17, 67
 штранг 16, 68
 штранджок 68
 штухар 17, 65
 штухац 44
 штухачка 65
 штучни гной 46
 шуга 99
 шулькац 18, 41

шульок 73
шух 63

Щ

щец 71
щикац 17, 57

Я

яблукови 17
ядро 93
яраш 16, 19, 30
яращик 30
яргань 77
ярец 81, 92, 95, 99
ярина 17, 81
ярмо 74
ярні 81
ярчани 17
ярчанка 59
ярчиско 20, 32

Скрацєня

- арх. - архаизем
- аугм. - аугментатив
- беш. - бешедне
- гип. - гипокористик
- дем. - деминутив
- др. - друге
- єд. - єднина
- ж. - женски род
- збир. - збирни
- и под. - подобне
- лит. - литературне
- мн. - множина
- напр. - наприклад
- оп. - опатри
- пейор. - пейоративни
- ридк. - ридко
- с. - стредні род
- т.є. - то єст
- х. - хлопски род

Хасновани знаки

- ~ - исте як представене
- = - синоним
- / - варианта
- [] - випадне

7. БИБЛІОГРАФІЯ

1. Биркаш, М. (1936), “Дацо зос живота и газдованя наших дідох и прадїдох”, *Руски календар*, РНПД, Руски Керестур 135-143.
2. Биркаш, М. (1937), “Дацо зос живота и газдовства наших дідох. Зос Юношества (о легиньох и дзивкох)”, *Руски календар*, Руски Керестур, 132-140.
3. Биркаш, М. (1938), “Дацо зос живота и газдовства наших дідох”, *Руски календар*, Руски Керестур, 132-137.
4. Биркаш, М. (1939), “Зос живота наших старих”, *Руски календар*, Руски керестур, 109-113.
5. Биркаш, М. (1941), “Допатранє прашней швинї и прашатох”, *Руски календар*, Руски Керестур, 118-121.
6. Бошњаковић, Ж. (1985), *Пастирска терминологија Срема*, Филозофски факултет – Институт за јужнословенске језике, Нови Сад.
7. Buffa, F. (2004), *Slovník šarišských nářečí*, Vydavatelství Nauka, Prešov.
8. Вујанић, М., Гортан-Премк, Д., Дешић, М., и др. (2007), *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад.
9. Гнатюк, В. (1988), “Руски населєня у Бачки”, *Етнографични материяли з Угорскеј Руси V*, Руске Слово, Нови Сад, 79-126.
10. Горбач, О. (1969), “Лексика говірки бачваньско-срімських українців”, *Науковий збірник Музею Української Культури в Свиднику*, Пряшів, 309-349.
11. Дзендзелівський, Й. О. (1959), “Назви сільськогосподарських знарядь та їх частин у говорах закарпатської області”, *Наукові записки*, Ужгородський державний університет, 41-69.
12. Дзендзелівський, Й. О. (1964), “Назви сільськогосподарських культур у говорах Закарпаття”, *Studia slavica*, Budapest, 113-143.
13. Дзендзелівський, Й. О. (1987), *Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови*, Академія наук української РСР, Київ.
14. Дзендзелівський, Й. О. (1964) “Сільськогосподарська лексика говорів Закарпаття”, *Studia Slavica*, Budapest, 33-97.
15. Драгин, Г. (1991), “Ратарска и повртарска терминологија

Шајкашке”, Српски дијалектолошки зборник, XXXVI, 621-708.

16. Дуличенко, А. Д. (1995), *Jugoslavo Ruthenica*, Руске слово, Нови Сад.
17. Ердељановић, Ј. (1925), *Упутства за испитивање народног живота и обичаја у Војводини*, Учитељско Деон. Друштво “Натошевић”, Нови Сад.
18. Клеут, М. (2008), *Научно дело од истраживања до штампе*, Академска књига, Нови Сад.
19. Костельник Г. (2004), *Идилски венец з мойого валала*, Друштво за руски јазик и литературу, Нови Сад.
20. Кочиш, М. Микола (1978), *Лингвистични работи*, Руске Слово, Нови Сад.
21. Лабош, Ф. (1979), *История Русиных Бачкей, Сриму и Славониї 1745-1918*, Союз Русиных и Українцох Горватскей, Вуковар.
22. Медеши, Лю. (2007), *Руска традиција*, Друштво за руски јазик и литературу, Нови Сад.
23. Мудри, А. (2009), “Словник јазика Гнатюкових приповедачох 1”, *Шветлосц*, Нови Сад, 543-564.
24. Мудри, А. (2010), “Словник јазика Гнатюкових приповедачох 2”, *Шветлосц*, Нови Сад, 68-89.
25. Пипер, П. (2000), *Увод у славистику 1 (интернет издање)*, Технологије, издаваштво и агенција, Београд.
26. Рамач, Ју. (1983) *Лексика руского јазика*, Универзитет у Новим Садзе, Филозофски факултет, Институт за педагогију, Катедра за руски јазик, Нови Сад.
27. Рамач Ју., Фейса М., Медеши Г. (1995), *Сербско-руски словник I*, Универзитет у Новим Садзе, Нови Сад.
28. Рамач Ју., Фейса М., Медеши Г. (1997), *Сербско-руски словник II*, Завод за учебници и наставни средства, Београд.
29. Рамач, Ју. (2002), *Граматика руского јазика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
30. Рамач, Ја. (2007), *Руснаци у Южней Угорскей (1745-1918)*, Войводянска академия наукох и уметносцох, Нови Сад.
31. Рамач, Ју., Медеши, Г., Фейса, М. (2010), *Руско-сербски словник*, Филозофски факултет Нови Сад, Одсек за русинистику – Завод за културу войводянских Руснацох, Нови Сад.

32. Рамач, Ю. и др., *Словнік народногo язика*, (у рукопису).
33. Сакан, М. (2005), *Израда стручних и научних радова*, Прометеј, Нови Сад.
34. Тимко, О. (1998), *Ботанична і зоологічна номенклатура бачванських руснаків*, Ужгородський державний університет, Ужгород.
35. Толстой, Н. И. (1963), “Из опытов типологического исследования словянского словарного состава”, *Вопросы языкознания*, 1, 29-45.
36. Фа, Н. (1994), *Колесарске ремесло – терминологија*, неobjавена дипломска работа, Нови Сад.
37. Фейса, М. (1996), “Коцуризми и норма”, Међународна научна конференција “Досељење и живот Русина у Бачкој, Срему и Славонији 1745-1995”, Катедра за русински језик и књижевност, Филозофски факултет, 27-28. септембра 1995, Нови Сад, у: *Русини / Руснаци 1745-1995*, Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства, 95-115.

8. ПРИЛОГИ

Прилог 1

Питальнік

Общи питання за вецей заградкарски рошліни

1. Чи ше у нас садзи тота рошліна?
2. Яки сорти ше садза у нас?
3. Кеди ше садзи тота рошліна?
4. Як ше садзи тота рошліна?
5. Яка назва за процес уруцованя семена, розсади до жеми?
6. Яки файти садзеня познаце? Опишце.
7. Яка назва за роботу хтора ше роби кед семе не зидзе на цалим полю?
8. Яка назва за роботу хтора ше роби кед семе не зидзе лем на єдней часци полю?
9. Яка назва за пририхтованє семенскей кромплі за шатву?
10. Як ше вола процес скрацованя вегетацийного периоду пресади?
11. Яка назва за преношенє пресади на стаємне место до загради або на польо?
12. Цо ше роби кед ше пресада не приме на цалей поверхносци?
13. Яка назва за процес премесцаня формованей рошліни з єдного места на друге?
14. Як ше чувала желєнява на полю?
15. Як ше вола нерозвита рошліна хтора ше кладзе до жеми, садзи и зоз хторей ше розвива нова рошдіна?
16. Цо ше роби же би рошліна лєпше росла?
17. Як ше вола одстраньованє коровча?
18. Як ше вола одстраньованє коровча и трави з мотику?
19. Як ше вола одстраньованє коровча и трави з парачим плугом?
20. Хтори фази у росту / дозреваню єст при тей рошліни?
Хтори часци ше перше зявюю? Як ше вола зявйованє тих часцох?
21. Хтора назва за процес траценя швижосци?
22. Як ше вола рошліна хтора страцела швижосц?
23. Як ше вола рошліна хтора страцела свойства сорти?
24. Як ше вола рошліна хтора хора од печарочкового охореня?

25. Як ше навоує пошата и виключкана рошліна?
26. Як ше вола рошліна истей фамилии але зод даєдними иншакими свойствами, характеристиками?
27. Як ше вола младе вироснуце на рошліни?
28. Як ше вола нерозвита рошліна хтора ше кладзе до жеми, садзи и зод хторей ше розвива нова рошдіна?
29. Як випатра узрета рошліна?
30. Кеди ше збера тота рошліна?
31. Як ше збера тота рошліна?
32. Хтора алатка ше хаснує у тей роботи?
33. Яки єст файти з оглядом на час збераня?
34. Опишце випатрунок тей рошліни?
35. Хтори часци ма тота рошліна?
36. Як ше вола плод тей рошліни?
37. Як ше вола нукашньосц плоду?
38. Як ше вола обмоток плоду?
39. Як ше вола обмоток плоду младей цибулі?
40. Як ше вола обмоток плоду дозретей цибулі?
41. Чи єст розлики у назви кед рошліна млада, желсна и кед є дозрета?
42. Як ше вола ліст младей рошліни хтори ше засуши кед плод дозреє?
43. Як ше вола нукашньосц плода тей рошліни?
44. Як ше вола под'жемна часц рошліни?
45. Як ше вола над'жемна часц?
46. Як ше вола позберана рошліна?
47. Як ше вола количество (коло 5) позбераних плодох тей рошліни?
48. Як ше вола количество (коло 20) позбераних плодох тей рошліни?
49. Дзе ше чува позберана рошліна?
50. Чи єст назва за розвитку або нерозвиту рошліну?
51. Як ше вола рошліна з оглядом на квалитет?
52. Як ше вола рошліна кед рошнє блізка або далєко єдна од другей?
53. Чи ше на даяки способ прерабя?
54. За цо ше хаснує тота рошліна?
55. Як ше чисци тота рошліна?
56. Як ше вола работа чисценя плоду тей рошліни?
57. Чи ше садзи на нашенє?
58. Як ше вола нашенє?

Прилог 2

Зоз интервьюа

Дюра (1931) и Леона (1933) Рамачово зоз Руского Керестура.

Хтори роботи ше робели пред тим як ше шало жито?

Ша то ше з коньми орало и то плітко на двоґачу, бо то би длуго було. Та лєм ше зорало и побранєло лебо пороляло кеди яке було сухе, яка була жем и пошало ше и ту метер жита ше шало до гольта и то було шицко ...

Як ше орало? Яки способи ораня єст? Вше ше на исти способ орало?

Га нє исти, то, наяр кед ше орало под кукурицу лебо ... то ше орало з єдну бразду, хто мал два конї то на два а хто уж таки цо мал и три та вецка лєпше могли поорац. Под жито ше лєм о два бразди орало ... трактор тераз тот мали а тото ше скорей поорало бо єшень була кратка як и вше то требало поорац зоз двоґачом шицко, кукуричанку вивец. То требало цали дзень очисциц жем и поорац и вецка, чи забранї ... кеди яка була жем, кед було мокре та ше нє роляло бо нє могли, вец ше бранєло лебо дерлячу алє нє дерляло ше бо були копачи та ше их нє вицагує горе бо вецка нє ишли циви добре по жеми та обично ше лєм забранєло да ше може шац.

Жито ше шало вец до того поля дзе пред тим була кукурица?

Наяр ше так практиковало. Бо цо було ту ище єдно. Кед ше шало жито за житом а то було кед нє мож було поорац у копачи ... та вецка знало буц хробачне, хробак бул кед було жито за житом, нє як тераз же пошприцує та, хробачне знало буц, та так ше практиковало же за кукурицу и за конопамы ше шало жито а за житом вецка ишла кукурица и конопа и цвикла и цо я знам.

Як з косу кошели?

Га, знаже паметаме, га косач ишол напредок, кошел и валял го набок и вецка жена ишла за нїм зоз шерпом и одберала, кладла на гарсци и вец заш кед двараз ... вецка вона вше по єдну гарсц наодберала ... сноп ше правел з двох гарсцох, єдна гарсц то пол снопа було то таке уж наручс. Жена ишла за, та зберала, зберала, зберала та уж таке же може облапиц та положила а кед друге, друга гарсц ишла та и другу гарсц на тото исте кладла а чи хлопи чи хто вец ишол та вязал. Вец ше складало

до марадицох, та воно там доходзело ище. **Снопи зоз чим вязали?** Га, раж бул, ражова слама ... були найдлугши. Бул и дикинь дараз ... га, то мало було дикинь. Найбаржей зоз того з ражу, ражу бул длугши.

Чи ше преридзовало шори у хторих була густо засадзена кукурица?

... кед була добра жем, оец мой гварел вше же витрима вона, бо я гварим тота барз густа та, гвари, витрима вона бо ма вельо, та витрима. А кед була слабша жем та ше мушело вирубац, бо вецка була ценка остала ... ценка чутка була. На кукурици ше вирезує фатюги а зна и таке цо ценке вигнало не ма ніч та и тото а и тоти фатюги цо були. То ше вирубовало бо да не бере од ней и росу и слунко. Но, а вец уж агрономе гварели же не рушац фатюги же вона зоз фатюгох жиє а ми ище брали. Док ми крави кармели та зме, ша, знаже не по шицким полю кед зме мали вельо, але зме рубали фатюги та кравом. А вец вони, агрономе, же не треба лєм най вони стоя, гвари, бо чутка жиє зоз лісца ...

Ярослав Надь (1940), Руски Керестур

... двараз по 9 снопи то криж. Штири та два так, два так и на верху поп. Зарно було єдно на друге снопи а тот задні 9 вон прикрил тото зарно, кельо тельо. Кед бул мали диждж та заштицел а кед пришол вельки та ... теди ше векшином нізко кошелo зато же цель бул и цо вецей слами мац да ма параст и сламу бо було и статку а на остатку не мог кошиц з руку у поли ... него тота коса ишла по жеми и то було стварно обривене 2 центи коло жеми махал так же з єдней часци му тота коса петка и стала на жеми, не тримал ю стално у воздуху да рипе тото жито у поли, але му тота петка скоро дакус була и помоц же ю цагал по жеми а кед человек ослоні мотику и цошка, дакус легчейше.

о тлачацей машини

... га так ше волали, тлачарки. Придзе машина та будземе тлачиц а то кед ше спомло же придзе машина та будземе тлачиц, то ше знало же так ... перше ю обрацали тоти парни машини, кед пришли парни до хторей ше руцало, так повесц, док обрацала трешку, фурт ше мушело древа ... паздзера, шицко цо могло ... тота пара давала снагу и тото колесо ше обрацало хторе вецка, пренос бул на тоту трешку и вона ю обрацала и мушела мац стално води жимней. И зоз студні зме вожели и з бегельох зме вожели и вона то була покретач за трешку док не пришли тоти вецка нови трактори хтори яки уж там бул. Без гумоx перше були, цо не

мали гуми. Таки мали папучи джобаці. Вец людзе барз не любели кед у валалє, бо мали цегли. Ридко то було цегли, алє дахто мал. А вони мали таки джобаки и як ишол та тоти цегли, так повесц, лєм их там джобал и вируцовал вонка. Та таки перши були.

Владимир Сабо Дайко (1928), Коцур

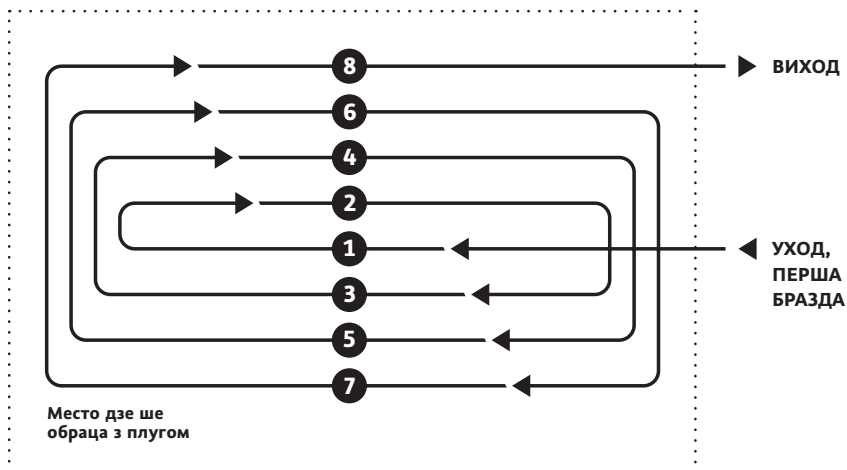
... га чиразує, гвари же чиразує жито, ми так у Коцуре. Же вичиразовало, пошол та кус гребал человек та гварим уж вичиразовало лєм да видзе ... уж ключку же направело. Вецка о два дні дас, слунко кед вишло воно такой ше розкруцовац почало и вецка перше 2 лїсца а вецка ишло уж до слупкох, алє то аж наяр до слупкох ... значи же вецка уж воно вецка сламу направело и вецка гужлік настал, вецка, заш, єден гужлік и два лїсца и так вец ... то пошва ше кед уж класки. Класка уж там остатне лїсце а ещи є не розкруцене, алє уж видно там є грубше и класка. Но та гвари же уж є у пошвох.

Перше є так як у млєку а вецка ше почне мука и вец добре кед жимни ноци. Кед жито класки, виклаши ше и кед жимни ноци. Вецка гвари же мука тераз ше прави ... помали вше векше зарно. Рошне, зарно вше векше, вше векше и вецка кед почина зрец вец ше зменшовац почне. Зменшовац и вецка ше висуши, затварднє и вецка ше починало кошиц.

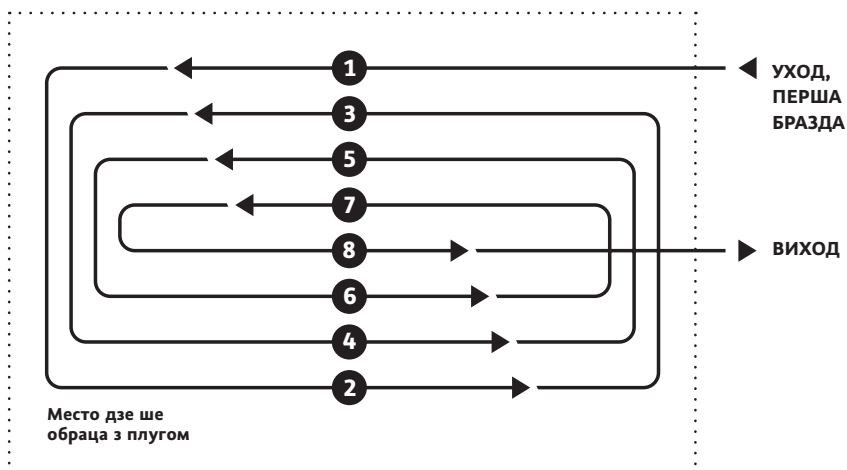
... теди сувач цо зомлєл або витерняк то лєм було зомлєте жито а муку и вецка шитка людзе мали та вец дахто, попросто то ше волало та вецка дахто таки хлєб пекол и то гваря же бул барз смачни хлєб. А вец кед сцели на рейтеши и на колачи, вецка ошивали, мали вони свилени шитка. Та вецка преошали там на паску и вжиме на Крачун то ше таки колачи ... то так наокругло було розцагнуте и вец якошик вони го вец сплєтли, упекли та то ше волач крачунски колач. Осух бул а и тоти ше, то лєм на Крачун а паска лєм на Вельку Ноц. ... а вец престало ше на Крачун, лєм лепинї и осух ше упекол. Осух ше правел гоч кеди и кед хлєба ше пекло ...

Прилог 3

Оранє до складу

Розорйованє

Прилог 4

Тлачидба

Зоз архиви Любомира Дудаша

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

811.161.2'373:631

МУДРИ, Александер

Пољоділска лексика у руским језику / Александер Мудри.
- Нови Сад : Завод за културу войводјанских Руснацох, 2014
(Петроварадин : Алфа граф). - 169 стр. ; 20 см. -
(#Едидија #Иновацији / Владимир Гарјански)

Тираж 100. - Регистар. - Библиографија.

ISBN 978-86-89945-01-0

а) Русински језик - Лексика, пољопривредна
COBISS.SR-ID 292103943

ЕДИЦИЈА
ИНОВАЦИЈ
ВЛАДИМИР
ЃАРЈАНСКИ

ЗАВОД ЗА КУЛТУРУ
ВОЙВОДЈАНСКИХ РУСНАЦОХ
ЗАВОД ЗА КУЛТУРУ ВОЈВОЂАНСКИХ РУСИНА